

ตัวเงินที่มีลายมือชื่อคู่สัญญา เป็นลายมือชื่อปลอม

การปลอมลายมือชื่อคู่สัญญาหรือการเปลี่ยนแปลงแก้ไขรายการของตัวเงินไม่ใช่เรื่องธรรมดา ในสหรัฐอเมริกาประมาณความเสียหายเพราะเหตุดังกล่าวเป็นเงินถึง ๒๐๐,๐๐๐,๐๐๐.- เหรียญสหรัฐต่อปี อันเป็นเหตุให้เกิดคดีฟ้องร้องกันมาก โดยเฉพาะกรณีที่ไม่สามารถพบการปลอมหรือการแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายการจนกระทั่งผู้ที่ได้รับตัวเงินไว้ในครอบครองได้จำหน่ายจ่ายโอนตัวเงินไป เป็นผลให้ผู้นับรัศมีต้องตกเป็นผู้ได้รับความเสียหาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะตัวเงินของไทยมีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับตัวเงินปลอมไว้ในหมวด ๒ ซึ่งกล่าวถึงผลของลายมือชื่อปลอมหรือการเปลี่ยนแปลงแก้ไขรายการในตัวเงิน ผลกระทบเพราะเหตุลายมือชื่อปลอมกับคู่สัญญาอื่น ๆ ไว้ เช่นเดียวกับพระราชบัญญัติตัวแลกเงินของอังกฤษ มาตรา ๒๔ สำหรับในบทนี้ผู้เขียนจะวิเคราะห์ เรื่องที่เกี่ยวกับตัวเงินที่มีลายมือชื่อคู่สัญญาเป็นลายมือชื่อปลอมเท่านั้น สำหรับเรื่องของตัวเงินที่มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายการจะกล่าวถึงเฉพาะเพื่อเปรียบเทียบ กับกรณีตัวเงินที่มีลายมือชื่อปลอมบางปัญหาเท่านั้น

๔.๑ ความหมายของคำว่า "ลายมือชื่อปลอม"

ลายมือชื่อปลอม (forged signature) หมายถึง การที่บุคคลได้เขียนชื่อผู้อื่นลงในตัวเงินโดยตั้งใจให้บุคคลทั่วไปเข้าใจว่า ลายมือชื่อที่ลงไปนั้นเป็นลายมือชื่อของผู้อื่นไ้ลงไว้ในตัวเงินนั้นโดยแท้จริง

ตัวอย่าง

ก. โฉดมุกเช็กของ ข. จึงได้ออกเช็กสั่งจ่ายเงินจากธนาคารโดยลงชื่อ ข. เป็นผู้สั่งจ่าย และตั้งใจให้ธนาคารหลงเชื่อว่าลายมือชื่อผู้สั่งจ่ายในเช็กเป็นลายมือชื่อที่แท้จริงของ ข.

วิธีการปลอมลายมือชื่อ ทำให้กลายเป็นแบบแล้วแต่ความสามารถของผู้ปลอม บางคนใช้วิธีเขียนเลียนแบบ แต่บางคนถึงกับใช้วิธีทาบแบบหรือลอกรอยจากลายมือชื่อจริงก็มี แต่การทาบแบบหรือลอกรอยจากแบบทำโดยเจ้าของลายมือชื่อที่แท้จริงแล้ว ก็ไม่ทำให้ลายมือชื่อนั้นเป็นลายมือชื่อปลอม

ตัวอย่าง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๓/๒๕๐๖ ระหว่าง นายกำอิ้ว แซ่ฮ่ง ที่ ๑ กับ นายเขี้ยะ แซ่ฮ่ง ที่ ๒ โจทก์ ธนาคารกสิกรไทย จำกัด โดย นายเกษม ล่ำร่ำ กรรมการผู้จัดการ ที่ ๑ ธนาคารกสิกรไทย จำกัด สาขาบางลำพู โดย นายฉนิต ลีวเฉลิมวงศ์ ผู้จัดการ ที่ ๒ จำเลย

ข้อเท็จจริงมีว่า โจทก์ทั้งสอง ฟ้องจำเลยทั้งสองว่า โจทก์ที่ ๑ เปิดบัญชีเงินฝากไว้กับจำเลยที่ ๒ ซึ่งเป็นธนาคารสาขาของจำเลยที่ ๑ โจทก์ที่ ๑ นำเงินเข้าบัญชีถึง ๓๒ ครั้ง คิดเป็นเงิน ๑๓๘,๐๘๕.-บาท ระหว่างนั้น โจทก์ที่ ๑ ได้ออกเช็กสั่งจ่ายเงินออกจากบัญชีรวม ๘ ครั้ง เป็นเงิน ๑๒,๖๐๐.-บาท ยอดเงินฝากจึงคงเหลืออยู่ ๑๒๕,๔๘๕.-บาท ต่อมาโจทก์ที่ ๑ ออกเช็กลงวันที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๐๐ จ่ายให้แก่โจทก์ที่ ๒ เป็นผู้รับเงินจำนวน ๓๐,๐๐๐.-บาท โจทก์ที่ ๒ นำเช็กไปเบิกเงินจากจำเลยที่ ๒ ไม่ได้อ่างว่าเป็นเงินในบัญชีของจำเลยที่ ๑ เหลือไปพอจ่าย จึงขอให้บังคับจำเลยทั้งสองใช้เงินจำนวน ๓๐,๐๐๐.-บาท ให้แก่โจทก์

จำเลยทั้งสองต่อสู้คดีว่า บัญชีเงินฝากของโจทก์ที่ ๑ มีเหลืออยู่เพียง ๑๘๕.-บาท โดยโจทก์ที่ ๑ ไร้เช็กเล่มที่จำเลยที่ ๒ มอบให้ไปเมื่อเปิดบัญชีเงินฝาก ถอนเงิน

ออกจากบัญชี ๔ ครั้ง รวมเป็นเงิน ๑๒,๖๐๐.- บาท ต่อมาโจทก์ที่ ๑ ได้ขอสมุดเช็คเล่มใหม่ไปจากจำเลยที่ ๒ อีก ๑ เล่ม และใช้เช็คเล่มใหม่นั้นถอนเงินออกจากบัญชีอีก ๔ ครั้ง รวมเป็นเงิน ๑๖๑,๐๐๐.-บาท เงินฝากของโจทก์ที่ ๑ จึงคงเหลืออยู่ที่จำเลยที่ ๒ เพียง ๓๘๕.-บาท จำเลยที่ ๒ ไม่มีหน้าที่ต้องจ่ายเงินตามเช็คที่โจทก์ที่ ๒ เป็นผู้รับเงิน

ศาลชั้นต้น พึงขอเท็จจริงว่าเช็คที่สั่งถอนเงิน ๔ ฉบับหลัง เป็นเช็คที่มีลายมือชื่อผู้สั่งจ่ายปลอม จำเลยจ่ายเงินตามเช็คทั้ง ๔ ฉบับนี้ไป จึงนำมาหักบัญชีเงินฝากไม่ได้ จึงพิพากษาให้จำเลยทั้งสองร่วมกันใช้เงินแก่โจทก์

จำเลยทั้งสองอุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยเกี่ยวกับลายมือชื่อในเช็คปลอม โดยพึงขอเท็จจริงว่า "ข้อพิพาทของผู้ชำนานูทั้งสองฝ่ายตกลงกันว่า เป็นลายมือชื่อ เกิดขึ้นโดยวิธีลอกแบบและเช็คที่ว่าลายมือชื่อปลอมบางฉบับได้ออกใช้เงินให้แก่ นายสงฮวด ผู้ซึ่งมีบัญชีฝากอยู่ที่ธนาคารมณฑลจำกั๊ก และธนาคารนั้นได้เรียกเก็บเงินไปจากธนาคารจำเลย แต่นายสงฮวดก็นำมีตัวจริงไม่ ทั้งจำเลยยังมีผู้ที่ทำงานในธนาคารมณฑล จำกั๊ก เบิกความเป็นพยานว่า นายสงฮวดกับโจทก์ที่ ๑ เป็นบุคคลคนเดียวกัน ไม่มีเหตุอันใดที่จะไม่เชื่อฟังพยานจำเลยผู้กล่าวนี้ โดยพฤติการณ์ย่อมแสดงว่า โจทก์ที่ ๑ นั้นเองเป็นผู้กระทำเช็ค ล.๕ ถึง ล.๑๖ (เช็ค ๔ ฉบับหลัง) ขึ้น ดังนั้นศาลอุทธรณ์จึงเห็นว่า เมื่อเช็คนั้น ๆ เป็นของโจทก์ที่ ๑ แม้จะกระทำด้วยประการอื่นใด เช่น มีเส้นกินสอดทับบนเส้นหมึก ก็หาทำให้ลายมือชื่อของโจทก์ที่ ๑ ที่ทำโดยโจทก์ที่ ๑ เป็นลายมือชื่อปลอมไม่ได้ไม่ ธนาคารจำเลยย่อมไม่ตองรับผิดชอบ

จึงพิพากษากลับ คำพิพากษาศาลชั้นต้น

โจทก์ฎีกา

ศาลฎีกา วินิจฉัยเกี่ยวกับเรื่องเช็คที่มีลายมือชื่อปลอมโดยพึงขอเท็จจริงอย่างเดียวกับศาลอุทธรณ์ว่า "ลายมือชื่อผู้สั่งจ่ายในเช็คหมายเลข ล.๕ ถึง ล. ๑๖ (เช็ค ๔ ฉบับหลังที่มีปัญหา)

กระทำโดยวิธีทาบแบบหรือลากรอยเส้น โค้ดหมายหรือลากรอยจากลายมือชื่อโจทก์ที่ ๑ โดย
โจทก์ที่ ๑ กระทำขึ้นด้วยตนเองทั้งใบ หรือฉีกฉีกนั้นโจทก์ที่ ๑ ก็ได้รวมมือกับใครจัดการ
กระทำขึ้น เพื่อมุ่งหวังจะหากำไรจากธนาคารจำเลยโดยแบบยลกลใน รูปคดีไม่มีเหตุ
ผลให้เขาเชื่อว่าจะ เป็นกรณีมีผู้ทุจริตปลอมลายมือชื่อโจทก์ที่ ๑ ซึ่งจ่ายเอาเงินไปโดย
โจทก์ที่ ๑ ปีได้รู้เห็นเป็นใจด้วย

จึงพิพากษายืนตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์

จากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๑/๒๕๑๒ นี้ จะเห็นได้ว่า ลายมือชื่อที่เจ้านลงในเช็คสั่ง
ให้ธนาคารจ่ายเงินนั้น ถ้าหากเป็นลายมือชื่อที่แท้โดยตัวผู้สั่งจ่ายเอง แม้จะกระทำโดยวิธี
ทาบแบบหรือลากรอยก็ใบทำให้ลายมือชื่อขอเป็นผู้สั่งจ่ายคนนั้นเป็นลายมือชื่อปลอมไปได้
ธนาคารจ่ายเงินไปตามเช็คที่มีลายมือชื่อของผู้สั่งจ่ายซึ่งกระทำขึ้นโดยวิธีทาบแบบหรือ
ลากรอยนั้น มีสิทธิหักเงินจากบัญชีของผู้สั่งจ่ายตามเช็คนั้น ๆ ได้

ส่วนกรณีที่ถูกกล่าวใช้ชื่อสมมุติอันไม่ใช่ชื่อนามอันแท้จริงของตน ลงในตั๋วเงินโดย
ไม่มีความตั้งใจจะได้เข้าใจว่าเป็นลายมือชื่อของผู้อื่นแล้ว ชื่อสมมุติที่ลงไปให้เขาเป็นลาย
มือชื่อปลอมไป

ตัวอย่าง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๕๑/๒๕๑๓ (พนักงานอัยการ โจทก์ นายกล้าหาญ แหม่งงาน
จำเลย)

"จำเลยไม่ประสงค์ได้ขายกับแท้จริง ผิดเงินต่อธนาคาร ได้ลงชื่อในแบบคำ
ขอฝากเงินและใบแบบตัวอย่างลายเซ็น และออกเช็คในนามที่จำเลยตั้งขึ้นเอง โดยจำเลย
มิได้ปลอมลายเซ็น หรือปลอมเช็คของผู้ใด การกระทำของจำเลยไม่มีลักษณะปลอมเอกสาร"

ในบทที่ ๓ ผู้เขียนได้วิเคราะห์ไว้ว่า การใช้ตราประทับในตั๋วเงินสมมุติเสมือน
หนึ่ง เป็นการลงลายมือชื่อแล้วแต่ตราที่ประทับนั้นจะต้อง เป็นตราที่บุคคลนั้นใช้ประทับแทน
ลายมือชื่ออยู่เป็นปกติ ฉะนั้น หากมีบุคคลใดใช้ตราประทับปลอมลงไปในตั๋วเงินโดยตั้งใจ

ให้เข้าใจว่า เป็นตราประทับของผู้อื่นอันใดลงไว้ในตัวเงินโดยแท้จริงแล้ว ก็ถือได้ว่าเป็นการลงลายมือชื่อปลอมเช่นกัน

ข้อที่น่าตั้งเถก ก็คือ บทบัญญัติตามมาตรา ๑๐๐๘ วรรค ๑ นอกจากจะกล่าวถึงลายมือชื่อปลอมแล้ว ยังกล่าวถึง ลายมือชื่อลงไว้โดยที่บุคคลซึ่งอ้างเอาเป็นเจ้าของลายมือชื่อนั้นมิได้มอบอำนาจให้ลงไว้ด้วย โดยกล่าวว่า ลายมือชื่อปลอม หรือลงโดยปราศจากอำนาจ เช่นนั้นเป็นอันใช้ไม่ได้เลย ทำให้มีปัญหา สงสัยว่า ลายมือชื่อปลอม แตกต่างกับลายมือชื่อที่ลง โดยบุคคลซึ่งอ้างเอาเป็นเจ้าของลายมือชื่อนั้นมิได้มอบอำนาจให้ลง อย่างไร เพราะโดยแท้จริงแล้วผู้เขียนเห็นว่า การที่บุคคลใดเขียนชื่อ บุคคลอื่นลงไว้ในตัวเงินโดยเขามีได้มอบอำนาจให้ก็เป็น การปลอมลายมือชื่อผู้นั้นอยู่ เช่นกัน

๔.๒ ความหมายของลายมือชื่อที่ลง โดยปราศจากอำนาจ (Unauthorized signature)

ลายมือชื่อที่ลง โดยบุคคลซึ่งอ้างเอาเป็นเจ้าของลายมือชื่อนั้นมิได้มอบอำนาจให้ลง (unauthorized signature) หมายความว่าถึง การที่บุคคลหนึ่งลงลายมือชื่อของอีกบุคคลหนึ่งในตัวเงินโดยตั้งใจลงแทนเจ้าของลายมือชื่อซึ่งความจริงเจ้าของลายมือชื่อมิได้มอบอำนาจให้บุคคลนั้นลงชื่อแทน

ตัวอย่าง

แดง ลงชื่อ คำ ในตัวเงินโดยตั้งใจลงแทนคำ ทั้ง ๆ ที่ความจริงคำ หาได้มอบอำนาจให้แดง ลงชื่อ คำ แทนไม่ อย่างนี้ถือว่าเป็นการลงลายมือชื่อโดยปราศจากอำนาจ (unauthorized signature) แต่ถาแดง ลงชื่อ ว่า คำ ในตัวเงินโดยตั้งใจให้คนเข้าใจว่าเป็นลายมือชื่อที่คำ ได้ลงไว้เองโดยแท้จริง มิได้ตั้งใจทำแทนคำ ก็เป็นเรื่องของการปลอมลายมือชื่อ (forged signature)

๔.๓ ความแตกต่างระหว่างลายมือชื่อปลอม (forged signature) กับลายมือชื่อที่ลงโดยปราศจากอำนาจ (unauthorized signature)

จากความหมายและตัวอย่างของลายมือชื่อปลอม กับลายมือชื่อที่ลงโดยบุคคลซึ่งอ้างเอาเป็นเจ้าของลายมือชื่อมิไ้มอบอำนาจให้ลง หรือที่เรียกว่า ลายมือชื่อที่ลงโดยปราศจากอำนาจ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนี้ จะเห็นจุดที่แยกความแตกต่างระหว่างคำว่า "ลายมือชื่อปลอม" กับคำว่า "ลายมือชื่อที่ลงโดยปราศจากอำนาจ" ใ้ควาอยู่ตรงที่ความตั้งใจของผู้ลงลายมือชื่อ ว่าขณะที่เขาได้เขียนชื่อของผู้อื่นลงไปในตัวเงิน เขามีความตั้งใจอย่างไร หรือกล่าวอย่างง่าย ๆ ก็คือจุดที่เจตนาของผู้ลงลายมือชื่อนั้นเอง หากผู้ลงลายมือชื่อ เขียนชื่อของผู้อื่นโดยตั้งใจ (มีเจตนา) ลงแทนบุคคลอื่นซึ่งความจริงเจ้าของชื่อมิไ้มอบอำนาจให้กระทำ เช่นนั้นถึงแม้บุคคลภายนอกจะหลงเชื่อว่าลายมือชื่อที่ลงไปนั้น เป็นของเจ้าของชื่อที่แท้จริงเขียนเองก็ตามก็เป็นเรื่องของการลงลายมือชื่อโดยปราศจากอำนาจ แต่หากว่า ผู้ลงลายมือชื่อได้เขียนชื่อของบุคคลอื่นลงในตัวเงินโดยมิไ้ตั้งใจ (ไม่มีเจตนา) ลงแทนบุคคลอื่น กลับตั้งใจให้เขาใจว่าเป็นลายมือชื่อของผู้อื่นไ้ลงไว้ในตัวเงินโดยแท้จริงแล้ว อย่างนี้เป็นเรื่องของลายมือชื่อปลอม

ขอเท็จจริงที่จะพิสูจน์ให้เห็นถึงความตั้งใจของผู้ลงลายมือชื่อในขณะที่เขียนชื่อบุคคลอื่น บุคคลนั้นไ้กระทำไปโดยมีความตั้งใจอย่างไร เป็นเรื่องที่ยากมาก แต่ผู้เขียนมีข้อสังเกตสำหรับกรณีของลายมือชื่อที่ลงโดยปราศจากอำนาจว่า โดยปกติ ผู้ลงลายมือชื่อ กับเจ้าของชื่อที่แท้จริง มักจะมีความสัมพันธ์ในเรื่องการมอบหมายให้ผู้ลงลายมือชื่อทำการแทนเจ้าของชื่อมาก่อน เช่น เจ้าของลายมือชื่อเป็นนายจ้างเคยมอบหมายให้ลูกจ้างเป็นผู้ลงลายมือชื่อ เขียนชื่อของตน (นายจ้าง) แทนในตัวเงิน ชำระหนี้ค่าซื้อสินค้าแก่มูลงสินค้ามาแล้วหลายครั้ง ในขณะที่นายจ้างก็อยู่ควย แต่ต่อมานายจ้างก็คิดธุระไม่สามารถอยู่รับของและสั่งจ่ายเช็คชำระค่าสินค้า ให้แก่มูลงสินค้าไ้ควยตนเอง หากลูกจ้างเขียนชื่อนายจ้างสั่งจ่ายเช็คชำระหนี้เพื่อประโยชน์ของนายจ้างโดยนายจ้างมิไ้มอบหมายให้ลูกจ้างกระทำแทนไว้ก่อน อย่างนี้

ก็พอจะมองเห็นได้ว่า ขณะที่ลูกจ้างเขียนชื่อนายจ้าง ลูกจ้างทำไปโดยตั้งใจห้ามตนขาย
 จ้าง ซึ่งเป็นเรื่องของลายมือชื่อที่ลง โดยปราศจากอำนาจ ส่วนกรณีของลายมือชื่อปลอม:
 เท่าที่พบโดยมาก เจ้าของชื่อกับผู้ลงลายมือชื่อมักจะไม่มีความสัมพันธ์กันถึงขนาดที่เจ้าของ
 ชื่อเคยมอบหมายให้ผู้ลงลายมือชื่อกระทำการแทนเจ้าของชื่อก่อน แต่อย่างไรก็ตาม
 ข้อสังเกตที่เขียนกล่าวไว้ข้างต้นเป็นเพียงแนวทางหนึ่งในการพิสูจน์ถึงความตั้งใจของผู้
 ที่ลงลายมือชื่อเท่านั้น แต่แนวทางอย่างกว้างที่จะพิสูจน์ความตั้งใจของผู้ลงลายมือชื่อ น่า
 จะดูจากการกระทำของผู้ลงลายมือชื่อเสียมากกว่า ทั้งนี้สุภาษิตกฎหมายมีว่า "กรรมเป็น
 เกียรติเจตนา" นี้เอง

เมื่อสามารถแยกลายมือชื่อปลอมกับลายมือชื่อที่ลง โดยปราศจากอำนาจออกจาก
 กันได้แล้ว ผลทางกฎหมายที่ตามมาและเป็นข้อแตกต่างกันระหว่างลายมือชื่อปลอมกับลาย
 มือชื่อที่ลง โดยปราศจากอำนาจก็คือ กรณีของลายมือชื่อที่ลง โดยปราศจากอำนาจนี้
 กฎหมายตัวเงินของไทย ตาม ป.พ.อ. มาตรา ๑๐๐๘ วรรค ๒ กับ พระราชบัญญัติ
 ตัวแลกเงิน ค.ศ. ๑๘๘๒ ของอังกฤษ มาตรา ๒๔ บัญญัติว่า

"แต่ข้อความใด ๆ อันกล่าวมาในมาตรานี้ ท่านมิให้กระทบกระทั่งถึงการให้
 สัตย์บ้านแก่ลายมือชื่อซึ่งลงไว้โดยปราศจากอำนาจ แต่หากไม่ถึง เป็นลายมือชื่อปลอม"
 กล่าวคือ ลายมือชื่อที่ลงโดยปราศจากอำนาจ เจ้าของชื่อที่แท้จริงอาจให้สัตย์บ้านแก่ลาย
 มือชื่อที่ลงชื่อตนโดยปราศจากอำนาจได้ ย่อมเข้ารับเอาผลของการลงลายมือชื่อโดย
 ปราศจากอำนาจได้ ส่วนกรณีของลายมือชื่อปลอมเจ้าของลายมือชื่อที่แท้จริงจะให้สัตย์บ้าน
 ไปได้ แม้เจ้าของลายมือชื่อจะยินยอมรับเอาผลจากการที่ตนถูกปลอมลายมือชื่อมาไว้เป็น
 ของตนแล้วด้วยความสมัครใจก็ตาม

ข้อสังเกตสำหรับความหมายของคำว่าลายมือชื่อปลอมกับการลงลายมือชื่อโดย
 ปราศจากอำนาจ ตาม Uniform Commercial Code (U.C.C.) ของสหรัฐอเมริกา
 ปรากฏว่าความหมายของคำทั้งสองอยู่ในถ้อยคำเดียวกันของคำว่าลายมือชื่อปราศจาก
 อำนาจ กล่าวคือ U.C.C. มาตรา ๑-๒๐๑ ให้ความหมายของคำว่า

"ลายมือชื่อปราศจากอำนาจ หมายถึง การที่บุคคลหนึ่งลงโดยปราศจากอำนาจไม่ว่า โดยตรงหรือโดยปริยาย และทั้งนี้หมายรวมถึงลายมือชื่อปลอมด้วย"

(Unauthorized signature or indorsement means one made without actual, implied or apparent authority and includes a forgery)

ในกฎหมายอเมริกาเมื่อกล่าวถึงลายมือชื่อโดยปราศจากอำนาจย่อมหมายถึง รวมถึงลายมือชื่อปลอมด้วย ฉะนั้นตามที่ Uniform Commercial Code มาตรา ๓-๕๐๔ ที่มีบัญญัติว่า

"(๑) ลายมือชื่อใดที่ลงโดยปราศจากอำนาจจะไร้โมฆะเลย ในฐานะเป็น ลายมือชื่อของบุคคลซึ่งชื่อของเขาได้ลงไว้ เว้นแต่เขาจะให้สัตยาบันหรือถูกค้ำคัมมิให้ ปฏิเสธลายมือชื่อกังกล่าว แต่ใช้ได้ในฐานะเป็นลายมือชื่อของบุคคลที่ไ้ลงโดยปราศจาก อำนาจนั้น เพื่อประโยชน์แก่บุคคลผู้ใดจ่ายหรือรับเอาตราสารไว้โดยสุจริต

(๒) ลายมือชื่อใดที่ลงโดยปราศจากอำนาจ อาจให้สัตยาบันได้เพื่อประโยชน์ แห่งมาตรานี้ การให้สัตยาบันเช่นนั้นมิได้มีผลต่อสิทธิใด ๆ ของบุคคลซึ่งได้ให้สัตยาบันแก่ ผู้ที่ไ้ลงลายมือชื่อไว้"

ตามมาตรา ๓ - ๕๐๔ (๒) ของ Uniform Commercial Code ของ อเมริกา ลายมือชื่อปลอมอาจให้สัตยาบันได้เช่นเดียวกับลายมือชื่อที่ลงโดยปราศจาก อำนาจด้วย

๔.๔ ผลของตั๋วเงินที่มีลายมือชื่อปลอม

จะเห็นได้ว่าถ้อยคำตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๐๐๔ ซึ่งเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับลายมือชื่อในตั๋วเงิน เป็นลายมือชื่อปลอมโดยกร่างโดยมีที่มาจากมาตรา ๒๔ ของพระราชบัญญัติตั๋วแลกเงินของอังกฤษ ค.ศ. ๑๘๘๒ ผู้เขียนจึงเห็นว่าผลของทั้งสองมาตรากังกล่าวจึงควรเป็นอย่างเดียวกัน ส่วนลายมือชื่อปลอมในตั๋วเงินตาม Uniform Commercial Code ของอเมริกามีบัญญัติไว้ในมาตรา ๓ - ๔๐๔

สำหรับหัวข้อนี้ ผู้เขียนขอแบ่งถึงผลของตั๋วเงินที่มีลายมือชื่อปลอมไว้ ๔ ประการ โดยนำเอาคู่สัญญาในตั๋วเงินที่ได้รับความกระทบกระเทือนเพราะลายมือชื่อปลอมเป็นหลักในการแบ่งดังนี้

- ๔.๔.๑ ผลของตั๋วเงินที่มีลายมือชื่อปลอมที่เกี่ยวกับผู้ปลอมลายมือชื่อ
- ๔.๔.๒ ผลของตั๋วเงิน ที่มีลายมือชื่อปลอมเกี่ยวกับผู้ถูกปลอมลายมือชื่อ
- ๔.๔.๓ ผลของตั๋วเงินที่มีลายมือชื่อปลอมที่เกี่ยวกับผู้ทรงตั๋วเงิน ภายหลังลายมือชื่อปลอม
- ๔.๔.๔ ผลของตั๋วเงินที่มีลายมือชื่อปลอมที่เกี่ยวกับคู่สัญญาอื่น ๆ ในตั๋วเงินที่มีลายมือชื่อปลอม

๔.๔.๑ ผลของตั๋วเงินที่มีลายมือชื่อปลอมที่เกี่ยวกับผู้ปลอมลายมือชื่อ

มีความรับผิดชอบทางอาญา

ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๐๐ หมวดที่ ๓ ได้บัญญัติความผิดที่เกี่ยวกับเอกสารไว้โดยเฉพาะ ได้แก่การปลอมเอกสารต่าง ๆ (มาตรา ๒๖๔ ถึง ๒๖๖) การแจ้งให้เจ้าพนักงานจับขอความอันเป็นเท็จลงในเอกสารบางอย่าง (มาตรา ๒๖๗) การใช้หรืออ้างเอกสารดังกล่าวมาแล้ว (มาตรา ๒๖๘) การทำคำรับรองเป็นเอกสาร

อันเป็นเท็จสำหรับผู้ประกอบการงานบางอย่าง (มาตรา ๒๖๕ วรรค ๑) และการใช้หรืออ้างคำรับรองดังกล่าวโดยทุจริต (มาตรา ๒๖๕ วรรค ๒) โดยประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑ อุญจมาตรา ๗ ให้ความหมายของคำว่าเอกสารไว้ว่า

"คำว่า เอกสาร ตามความนี้หมายความว่า กระดาษหรือวัตถุอื่นใด ซึ่งได้ทำให้ปรากฏความหมายด้วยตัวอักษร ตัวเลข ด้ง หรือแผนแบบอย่างอื่น จะเป็นโดยวิธีพิมพ์ ภาพถ่าย หรือวิธีอื่นอันเป็นหลักฐานแห่งความหมายนั้น"

ตัวเงินไม่ว่าจะเป็นตัวแลกเงินก็ดี ตัวสัญญาใช้เงินหรือเช็ค ต่างก็เป็นเอกสารตามความหมายของประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๑ (๗) ทั้งสิ้น ฉะนั้น ถ้าบุคคลใดได้ประทับตราปลอมหรือลงลายมือชื่อปลอมในตัวเงินดังกล่าว โดยประการที่นาจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน ถ้าใครกระทำเพื่อให้ผู้อื่นหลงเชื่อว่าเป็นเอกสารที่แท้จริงแล้ว ผู้นั้นทำความผิดฐานปลอมเอกสาร ต้องระวางโทษจำคุก ตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสองหมื่นบาท ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๖๔ และ ๒๖๖

ปัญหาที่ว่า กรณีของผู้ลงลายมือชื่อโดยปราศจากอำนาจในตัวเงิน (unauthorized signature) นี้ จะมีความรับผิดในทางอาญารฐานปลอมเอกสารด้วยหรือไม่

ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการปลอมแปลง ค.ศ. ๑๘๖๑ ของอังกฤษ (Forgery Act 1861) คำว่า ปลอม ตามมาตรา ๒๒ ของพระราชบัญญัติการปลอมแปลง ค.ศ. ๑๘๖๑ หมายถึง ลายมือชื่อปลอมซึ่งปลอมขึ้นจริงและมีความหมายแตกต่างกับคำว่าลายมือชื่อโดยปราศจากอำนาจตามพระราชบัญญัติตัวแลกเงิน ค.ศ. ๑๘๘๒ มาตรา ๒๔ ถ้าสิ่งหนึ่งอยู่ในความหมายของมาตรา ๒๒ สิ่งนั้นก็มิได้อยู่ในความหมายของมาตรา ๒๔ และถ้าสิ่งหนึ่งอยู่ภายในความหมายของมาตรา ๒๔ สิ่งนั้นก็มิได้อยู่ในความหมายของมาตรา ๒๒

ฉะนั้น ถ้าหากสิ่งนั้นเป็นลายมือชื่อโดยปราศจากอำนาจก็ไม่ใช่ลายมือชื่อปลอม^๑ การปลอมแปลงลายมือชื่อของบุคคลโดยฉ้อฉลเป็นความผิดฐานปลอมแปลงมีโทษถึงจำคุกตลอดชีวิต ส่วนการลงลายมือชื่อโดยไม่ได้รับมอบอำนาจโดยฉ้อฉล ไม่มีความผิดฐานปลอมแปลง แต่เป็นความผิดตามกฎหมายที่ยังมิได้ระบุชื่อฐานความผิดเอาไว้^๒ ต่อมาเมื่อพระราชบัญญัติการปลอมแปลง ค.ศ. ๑๘๖๑ ได้มีการยกเลิก และได้ใช้พระราชบัญญัติฉบับใหม่แทน ซึ่งปัจจุบันเป็นพระราชบัญญัติการปลอมแปลง ค.ศ. ๑๘๑๓ กับ ๑๘๒๕ ตามพระราชบัญญัติการปลอมแปลง ค.ศ. ๑๘๑๓ มาตรา ๑ (๒) บัญญัติว่าการลงชื่อแสดงตัวโดยมิได้รับมอบอำนาจ (การลงลายมือชื่อโดยปราศจากอำนาจ) เป็นความผิดฐานปลอมลายมือ มีโทษเป็นความผิดที่ไม่มีชื่อระบุฐานความผิด ดังที่อยู่ตามพระราชบัญญัติการปลอมแปลง ค.ศ. ๑๘๖๑^๓

ส่วนกรณีการลงลายมือชื่อโดยปราศจากอำนาจในตัวเงินตามกฎหมายอเมริกันนั้น แม้ว่าลายมือชื่อที่ลงโดยปราศจากอำนาจอาจให้สัตยาบันได้ก็ตาม แต่ตาม Uniform Commercial Code มาตรา ๓ - ๔๐๔ (๒) ก็มีบัญญัติว่า "การให้สัตยาบันเช่นนั้น มิได้มีผลต่อสิทธิใด ๆ ของบุคคลซึ่งได้ให้สัตยาบันแก่ผู้ลงลายมือชื่อไว้" ข้อวิจารณ์ ตามมาตรา ๓ - ๔๐๔ (๒) นี้ อธิบายว่า "การให้สัตยาบันแก่ลายมือชื่อโดยปราศจากอำนาจ (รวมถึงลายมือชื่อปลอมด้วย เพราะเป็นคำนิยามเดียวกัน)

๑

Maurice Megrah, Paget's Law of Banking (London: Butterworths, 1966), p. 443.

๒

Ibid., pp. 442 - 443.

๓

Ibid., p. 442.

มีผลเพื่อให้ลายมือชื่อที่ลงโดยปราศจากอำนาจสมบูรณ์เฉพาะในผลของลายมือชื่อเท่านั้น" กล่าวคือ การให้สัตยาบันปลดยุลงลายมือชื่อนั้นจากความรับผิดชอบตัวเงิน แต่มิใช่ปลดยุบุคคลนั้นจากความรับผิดชอบบุคคลผู้ให้สัตยาบัน ซึ่งรวมถึงความรับผิดชอบในทางอาญาด้วย บุคคลที่ลงลายมือชื่อโดยปราศจากอำนาจก็ย่อมมีความรับผิดชอบในทางอาญา แต่การให้สัตยาบันดังกล่าว จะถูกนำมาพิจารณาเกี่ยวกับข้อเท็จจริงอื่น ๆ เพื่อประกอบการลงโทษด้วย

สำหรับกรณีตามกฎหมายไทยนั้น ผู้เขียนเห็นว่า กรณีจะเป็นความผิดฐานปลอมเอกสารตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๒๖๔ นั้น ผู้กระทำต้องมีเจตนาเพื่อให้ผู้อื่นผู้ใดหลงเชื่อเป็นเอกสารที่แท้จริง กล่าวคือผู้ลงลายมือชื่อในเอกสารต้องมีเจตนาให้บุคคลภายนอกเข้าใจว่าลายมือชื่อที่ตนลงไปในนั้นเป็นลายมือชื่อของบุคคลอื่นลงไว้โดยแท้ แต่กรณีของลายมือชื่อที่ลงโดยปราศจากอำนาจ เป็นเรื่องที่ยุลงชื่อมีเจตนาลงชื่อแทนเจ้าของชื่อที่แท้จริงเท่านั้นหาใดมีความตั้งใจ (เจตนา) ให้บุคคลอื่นหลงเชื่อว่าลายมือชื่อที่ตนลงไปเป็นลายมือชื่อที่เจ้าของชื่อเขาไคลงไว้เองแต่ประการใดไม่ ผู้ลงลายมือชื่อโดยปราศจากอำนาจในตัวเงินตาม ป.พ.พ.มาตรา ๑๐๐๔ ไม่มีความผิดฐานปลอมเอกสารตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๒๖๔ และ ๒๖๖ เพราะขาดเจตนาในการกระทำผิดทางอาญากังกล่าว

ความรับผิดชอบในทางแพ่ง

- (๑) ผู้ปลอมลายมือชื่อในตัวเงินต้องรับผิดชอบตามเนื้อความแห่งตัวเงินนั้น
- กฎหมายตัวเงินทุกประเทศวางหลักไว้อย่างเดียวกันว่า
- "บุคคลผู้ลงลายมือชื่อของคนลงในตัวเงินต้องรับผิดชอบตามเนื้อความแห่งตัวเงินนั้น"

(ป.พ.พ.มาตรา ๕๐๐ The Bills of Exchange Act 1882 มาตรา ๒๓ และ Uniform Commercial Code มาตรา ๓ - ๕๐๑)

กรณีของผู้ปลอมลายมือชื่อไคลงชื่อลงไปในตัวเงินแล้ว แม้จะลงเป็นชื่อคนอื่น ไม่ใช่ชื่อของคนก็ตาม ผู้ปลอมก็ยังคงต้องรับผิดชอบต่อผู้ทรงอยู่นั้นเอง เพราะถือว่าลายมือชื่อที่ลงในตัวเงินนั้นเป็นลายมือชื่อของตนเอง ซึ่งเขาหลักในการทำสัญญาทั่วไปที่ว่า "บุคคลจะไซ้ชื่อไคเขาทำสัญญาก็ได้" แต่ผู้ปลอมลายมือชื่อจะรับผิดชอบในฐานะเป็นลูกหนี้แค่ไหนเพียงใดก็แล้วแต่ว่าผู้ปลอมลายมือชื่อนั้นปลอมลายมือชื่อของใคร หากปลอมลายมือชื่อ

ของผู้สั่งจ่าย ผู้ปลอมมักต้องรับผิดในฐานะที่ตนเป็นผู้สั่งจ่าย

ตัวอย่าง

คำถาม เอกทำสมุดเช็คของคนหาย โทเก็บได้จึงปลอมลายมือชื่อ เอกสั่งจ่ายเช็คเงิน ๒,๐๐๐ บาท โทตรี ตรีสลักหลังโอนให้จัตวา จัตวาสลักหลังโอนให้เบญจะ เบญจะนำเช็คไปเบิกเงินที่ธนาคาร ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินเพราะเอกแจ้งขอธนาคารไว้ว่าสมุดเช็คของคนหายไปแล้วนี้ใครบ้างจะต้องรับผิดชอบ เบญจะถามเช็คฉบับนี้

แนวคำตอบ เอกไม่ต้องรับผิดชอบ เบญจะเพราะลายมือชื่อของเอกที่ลงสั่งจ่ายนั้นเป็นลายมือชื่อปลอม เว้นแต่เอกจะอยู่ในฐานะเป็นผู้ต้องคดีบทมิให้ยกข้อลายมือชื่อปลอมขึ้นเป็นข้อต่อสู้ (ป.พ.พ. มาตรา ๑๐๐๘)

ตรีและจัตวาต้องรับผิดชอบ เบญจะ เพราะแม้เช็คฉบับนี้จะเกิดขึ้นจากลายมือชื่อผู้สั่งจ่ายปลอมก็ตาม การที่ลายมือชื่อปลอมย่อมไม่กระทบกระทั่งถึงความสมบูรณ์แห่งลายมือชื่ออื่น ๆ ในตัวเงินนั้น (ป.พ.พ. ๑๐๐๖)

โทต้องรับผิดชอบ เบญจะ เพราะโทเป็นผู้ลงลายมือชื่อสั่งจ่ายเช็คฉบับนี้แม้จะลงเป็นชื่อ เอกซึ่งไม่ใช่ชื่อของตนก็ตาม โทก็ยังต้องรับผิดชอบ เบญจะในฐานะที่โทเป็นผู้สั่งจ่าย (ป.พ.พ. มาตรา ๕๐๐, ๕๑๔)

ข้อสังเกตตาม Uniform Commercial Code ของอเมริกันนอกจากจะวางหลักความรับผิดชอบของผู้ลงลายมือชื่อในตัวเงินโดยทั่วไปอย่าง ป.พ.พ. มาตรา ๕๐๐ ของไทยแล้ว ในส่วนที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบของผู้ลงลายมือชื่อปลอมหรือผู้ลงลายมือชื่อโดยปราศจากอำนาจนั้น Uniform Commercial Code มาตรา ๓-๔๐๔ บัญญัติถึงความรับผิดชอบของผู้ลงลายมือชื่อโดยปราศจากอำนาจไว้โดยชัดแจ้งอีก ดังนี้

"มาตรา ๓-๔๐๔ ลายมือชื่อที่ลงโดยปราศจากอำนาจ

(๑) ลายมือชื่อที่ลงโดยปราศจากอำนาจจะใช้ไม่ได้เลยในฐานะเป็นลายมือชื่อของบุคคลซึ่งชื่อของเขาได้ลงไว้ เว้นแต่เขาจะให้สัตยาบันหรือถูกคดีบทมิให้ปฏิเสธลายมือชื่อกังกล่าว แต่ใช้ได้ในฐานะเป็นลายมือชื่อของบุคคลที่ไต่ลงโดยปราศจากอำนาจนั้น

ขอสอบวิชากฎหมายตัวเงินของสำนักอบรมศึกษากฎหมายฯ สมัยที่ ๒๔

เพื่อประโยชน์แก่บุคคลผู้ได้จ่ายหรือรับเอาตราสารไว้โดยสุจริต

(๒) ฯลฯ *

(๒) ผู้ปลอมลายมือชื่อในตั๋วเงินจะต้องรับผิดชอบและเมื่อกู้บุคคลผู้ได้รับความเสียหาย เพราะเหตุแห่งการปลอมลายมือชื่อนั้น

การที่ผู้ปลอมลายมือชื่อของผู้ยื่นลงไปในตัวเงิน เป็นการกระทำต่อบุคคลอื่นโดยฉกฉวยหมายแล้ว ที่ว่าฉกฉวยหมาย หมายความว่า ลงลายมือชื่อไปโดยปราศจากอำนาจที่จะทำได้ เช่นนี้ผู้ปลอมลายมือชื่อของผู้ยื่นลงไปในตัวเงินจำต้องรับผิดชอบต่อผู้ได้รับความเสียหาย เพราะเหตุแห่งการปลอมลายมือชื่อนี้

ปัญหาต่อไปมีว่า เมื่อผู้ปลอมลายมือชื่อในตั๋วเงินต้องรับผิดชอบต่อความแห่งตั๋วตามที่กล่าวมาแล้วในข้อ * เหตุใดจึงจะต้องรับผิดชอบและเมื่อกู้

ข้อนี้เห็นว่า มีบางกรณีที่บุคคลโดยสุจริตได้รับความเสียหายเพราะเหตุแห่งการปลอมลายมือชื่อในตั๋วเงิน ไม่มีสิทธิเรียกร้องจากผู้ปลอมลายมือชื่อนั้นโดยอาศัยกฎหมายตั๋วเงินได้โดยตรง

Section 3-404 Unauthorized Signatures

(1) Any unauthorized signature is wholly inoperative as that of the person whose name is signed unless he ratifies it or is precluded from denying it; but it operates as the signature of the unauthorized signer in favor of any person who in good faith pays the instrument or takes it for value.

ทั้งนี้เพราะบุคคลดังกล่าวไม่มีนิติสัมพันธ์ต่อกัน และสำหรับบัญชีนี้ ก็เคยอ้างเป็นพยาน
ในการสอบคดีเลือกเก็บบรรจุเป็นข้าราชการตุลาการตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษา เมื่อวันที่ ๕
กันยายน ๒๔๘๘ มาแล้วดังนี้

ถาม นายเอกปลอมลายมือชื่อนายโท ในเช็คสั่งจ่ายเงินให้แก่นายศรี
นายศรีฯ ลักหลัง โอนเช็คให้แก่ นายจัตวา ไปขึ้นเอาเงินตามเช็คจากธนาคาร
ของนายโท ธนาคารก็จ่ายเงินตามเช็คนั้นให้แก่ นายจัตวา ไปแล้วหักจำนวนเงินที่จ่าย
ไปนั้นจากบัญชีนายโท นายโทจะเรียกเงินที่ธนาคารจ่ายจากบัญชีของตนให้นายจัตวา
ไปคืนกันโดยอ้างว่า ธนาคารจ่ายเงินโดยไม่ชอบได้หรือไม่ สมมุติว่านายโทเรียกเงิน
ที่ธนาคารจ่ายไปนั้นคืนจากธนาคาร จะได้เบี้ยเอาเงินจำนวนนั้นคืนจากนายเอก
นายศรี นายจัตวา ได้หรือไม่

แนวคำตอบ นายโทเรียกเงินที่ธนาคารจ่ายจากบัญชีของตนให้นายจัตวา
ไปคืนได้ เพราะเมื่อลายมือชื่อนายโทเป็นลายมือชื่อปลอมก็เท่ากับนายโทไม่ได้นำ
จ่ายเงินตามเช็คนั้น ธนาคารจึงไม่มีหน้าที่จ่ายเงินหรือหักจำนวนที่จ่ายไปจากบัญชี
ของนายโท (ป.พ.พ.มาตรา ๕๕๑)

ธนาคารเรียกเงินที่จ่ายให้นายจัตวาไปคืนได้ โดยถือว่าจ่ายไปโดยไม่มี
มูลหนี้ เพราะนายจัตวาไม่อาจอ้างถึงสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อบังคับการใช้เงิน
ตามเช็คนั้นโดยอาศัยลายมือชื่อปลอมของนายโท (ป.พ.พ.มาตรา ๑๐๐๕ และ
มาตรา ๔๐๖)

ธนาคารไม่มีสิทธิไต่เบี้ยเอาแก่นายเอก หรือนายศรี ตามเช็ค เพราะทั้ง
สองคนนี้ไม่มีนิติสัมพันธ์กับธนาคาร แลธนาคารมีสิทธิเรียกร้องเอาแก่นายเอกได้โดย
ฐานละเมิด

๔.๔.๒ ผลของตั๋วเงินที่มลายมือชื่อปลอมที่เกี่ยวกับผู้ปลอมลายมือชื่อ

(๑) ผู้ปลอมลายมือชื่อไม่ต้องรับผิดชอบตั๋วเงินนั้น เว้นแต่จะถูกจับพบ หรือถูกเปิดเผยโดยบุคคลลายมือชื่อปลอมขึ้นเป็นข้อต่อสู้

ตามที่กล่าวมาแล้วว่า หลักความรับผิดชอบของผู้สัญญาในตั๋วเงินตั้งอยู่บนมูลฐานแห่งการลงลายมือชื่อของตนเองในตั๋วเงินนั้น (liability based on signature) ถ้าบุคคลใดไต่ลงชื่อในฐานะเป็นผู้ส่งจ่าย หรือในฐานะเป็นผู้สลักหลังก็ต้องรับผิดชอบ ป.พ.พ. มาตรา ๙๑๔ ถ้าไต่ลงชื่อในฐานะเป็นผู้รับรองก็ต้องรับผิดชอบ ป.พ.พ. มาตรา ๙๓๓ ในกรณีที่ลายมือชื่อของผู้ไต่ปรากฏในตั๋วเงินโดยเจ้าของลายมือชื่อเขามีไต่ลงเอง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าเป็นลายมือชื่อปลอมโดยเจ้าของลายมือชื่อมิไต่เห็นด้วย เช่นนี้ แม้เราจะไม่นำหลักกฎหมายมาปรับ ตามสามัญสำนึกก็ย่อมจะเห็นอยู่ในตัวเองแล้วว่า จะไปเกณฑ์ให้เจ้าของลายมือชื่อที่แท้จริงรับผิดชอบเป็นไปไม่ได้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๔ กที่ พ.ร.บ.ตั๋วแลกเงิน ค.ศ. ๑๘๘๒ ของอังกฤษ มาตรา ๒๔ กที่ หรือ Uniform Commercial Code ของอเมริกา มาตรา ๓-๔๐๔ ซึ่งกล่าวถึง เรื่องลายมือชื่อปลอมในตั๋วเงิน ต่างบัญญัติรับรองหลักตามสามัญสำนึกที่กล่าวมาแล้ว อย่างเดียวกันว่า

"ลายมือชื่อปลอมหรือที่ลงโดยปราศจากอำนาจเช่นนั้น เป็นอันใช้ไม่ได้เลย" ลายมือชื่อปลอมจึงกล่าว ไม่มีผลผูกพันผู้เป็นเจ้าของลายมือชื่อที่แท้จริงให้เกิดความรับผิดชอบเนื่องความแห่งตั๋วเงินขึ้นมาได้

หลักเรื่องผู้ปลอมลายมือชื่อไม่ต้องรับผิดชอบตั๋วเงินนี้ ป.พ.พ. มาตรา ๑๐๐๔ , พ.ร.บ.ตั๋วแลกเงิน ค.ศ. ๑๘๘๒ มาตรา ๒๔ และ Uniform Commercial Code

ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย
ตั๋วเงิน, หน้า ๓๕๔.

มาตรา ๓ - ๔๐๘ ต่างก็มีบทบัญญัติกเว้นหลักดังกล่าวไว้เหมือนกันว่า "เว้นแต่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งจะต้องถูกยึดทวง หรือบังคับใช้เงินนั้นจะอยู่ในฐานะเป็นผู้คงที่ค้ำประกันให้ยกขอลายมือชื่อปลอมหรือผู้ต้องหาขอลงลายมือชื่อโดยปราศจากอำนาจจนเป็นข้อต่อสู้"

ปัญหาจึงมีว่า คำว่า "ผู้เป็นเจ้าของลายมือชื่ออยู่ในฐานะเป็นผู้คงที่ค้ำประกัน" หรือที่มักกล่าวกันว่าถูกกฎหมายปิดปาก (estoppel) นั้นคืออะไร หลักกฎหมายปิดปากที่เกี่ยวข้องกับตัวเงินปลอมมีอะไรบ้าง

ก่อนที่จะวิเคราะห์ถึงปัญหาดังกล่าวนี้ ผู้เขียนขอทำความเข้าใจก่อนว่า หลักกฎหมายปิดปากที่เกี่ยวข้องกับตัวเงินตามกฎหมายไทย นอกจากที่มีปรากฏในตอนท้ายของ ป.พ.พ.มาตรา ๑๐๐๘ วรรค ๑ แล้ว ก็ไม่มีตำรากฎหมายไทยเล่มใดที่อธิบายถึงหลักกฎหมายปิดปากโดยละเอียดอีก ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคำพิพากษาศาลฎีกาก็เรียกได้ว่าแทบจะไม่มีเอาที่เดียว ในการวิเคราะห์หลักกฎหมายปิดปากที่เกี่ยวข้องกับตัวเงินปลอมดังต่อไปนี้ ผู้เขียนอาศัยหลักกฎหมายปิดปากที่เป็นคดีที่เกิดขึ้นในประเทศอังกฤษและอเมริกา เป็นหลักแล้วจึงมาเปรียบเทียบกับคดีที่เกิดขึ้นตามกฎหมายไทยต่อไป

หลักกฎหมายปิดปาก

หลักกฎหมายปิดปาก (estoppel) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าบัพทัตถ์ ส่วนน^๑ เป็นหลักกฎหมายในเรื่องกฎหมายลักษณะพยาน ซึ่งวางไว้เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่กรณีที่เข้ามามีความผูกพันซึ่งกันและกัน กล่าวคือ พยานอาจถูกยับยั้งมิให้ปฏิเสธความจริงของข้อความที่พยานกล่าวยืนยัน เมื่อคู่ความฝ่ายอื่นเชื่อ

^๑ พงษ์อาจ ศรีกิจวัฒนาภล, กฎหมายปิดปาก วิทยานพนธ์ปริญา มหาวิทยาลัย ภาควิชานิติศาสตร์, ๒๕๒๕, หน้า ๑.

ตามข้อความที่แน่นอนยันยันแต่เดิม เพราะจะเกิดความไม่เป็นธรรม ถ้าอนุญาตให้สืบทอด
 ได้ว่า ถอยคำที่กล่าวยืนยันเช่นนั้นไม่เป็นความจริง เช่น กัปตันเรือเซ็นชื่อในใบตราส่ง
 (bill of lading) รับรองว่าได้รับของขึ้นเรือ "โดยถูกต้องและอยู่ในสภาพดี"
 พอค้ายาจซื้อของเหล่านั้นเนื่องจากเห็นข้อความยืนยันในใบตราส่งดังกล่าว เช่นนี้
 เมื่อของมาถึงท่าเรือและเสียหาย พอค้ายอมเรียกวงค่าสินไหมทดแทนจากเจ้าของเรือ
 เนื่องจากความประมาทเลินเล่อได้ ศาลยอมไม่รับฟังพยานหลักฐานจากกัปตันเรือ
 (ships master) ว่า ของที่รับมาเสียหายอยู่ก่อนแล้ว แต่ที่เซ็นรับรองเช่นนั้น
 เพื่อที่จะเป็นหลักประกันในการกู้เงินจากธนาคาร เหตุที่ศาลไม่ยอมรับฟังพยานหลักฐาน
 ดังกล่าวของกัปตันเรือก็เพราะกัปตันเรือถูกปิดปากมีใ้ปฏิเสธข้อความยืนยันใน
 ชั้นแรกนั่นเอง

นักกฎหมายหลายท่านได้ให้คำนิยามของคำว่ากฎหมายปิดปากไว้ต่าง ๆ กัน
 ดังนี้

พระยาจินดาภิรมย์ราชสาบตี ให้ความหมายของบทคดีสำนวนว่าหมายถึง
 "เมื่อบุคคลผู้ใด โต้และลงข้อความไว้โดยวาจาอันแจ่มชัด ฤกว่าด้วยการกิริยา
 ความประพฤติกระทำให้ชนผู้อื่นหลงเชื่อได้แล้ว บุคคลผู้นั้นจะกลับคำตนเอง ฤกว่า
 ประพฤติไว้แต่เดิมไม่ได้"^๒

James McLoughlin, Introduction to Negotiable

Instruments, p. 57.

^๒ พงษ์อาจ ศรีกิจวัฒนากุล, กฎหมายปิดปาก วิทยานิพนธ์ปริญญา
 มหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์, ๒๕๑๕, หน้า ๒.

หลวงธรรมานุวัฑฒิกร กล่าวถึงกฎหมายปิดปากว่า

"ไ้มีผู้ธิบายว่า เมื่อบุคคลใดแสดงออกจาเหตุการณเป็นอยุ่อย่างใด อยุ่อย่างหนึ่งจนทำไห้คนภายนอก กระทำการลงไปโดยเชื่อว่าเหตุการณเป็นอยุ่อย่างนั้น จริง และอาจเป็นที่เสียหายต่อเขาเช่นนี้ กฎหมายจะไม่ยอมไห้บุคคลนั้นเถียงว่า เหตุการณมีไ้เป็นอยุ่คังที่ตนใดแสดงออกมานั้น"

รูเบิร์ต ครอส และแนซี วิลกินส์ (Rupert Cross and Nancy Willkins)^๒ กล่าวว่า คือ "การที่คู่ความถูกตัดไม่ให้อ้างเป็นอย่างอื่น และ ไม่มีความจำเป็นที่จะพิจารณาพยานหลักฐานใด ๆ ที่เกี่ยวกับข้อเท็จจริงนั้นอีกต่อไป"

อาร์ เจ วอล์คเกอร์ และ เอ็ม เจ วอล์คเกอร์ (R.J. Walker and M.J. Walker) ก็ไ้ไห้ความหมายไว้ว่า คือ "การที่คู่ความถูกห้ามจากการที่จะกล่าวอ้างหรือปฏิเสธในข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่ง"

คำพิพากษาของศาลอังกฤษในคดีระหว่าง Pickard v. Sears ^๓ ไ้กล่าวถึงหลักกฎหมายปิดปาก (estoppel) ไว้ว่า

หลวงธรรมานุวัฑฒิกร, คำสอนกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวเงิน ประกันภัยบัญชีเงินสะพัก (พระนคร: ราชานกาณจนพิมพ์คัก, ๒๔๗๗), หน้า ๔๔ - ๔๕

^๒ พงษ์อาจ ศรีกิจวิชันากุล, กฎหมายปิดปาก วิทยานิพนธ์ปริณญา มหาบัณฑิต ปากวิชานิติศาสตร์ ๒๕๒๕, หน้า ๗.

^๓ Pickard v. Sears (1837), 6Ad. & EL. 469: 2 Nev. & P.K.B. 488; will. Woll, & Day 678; 112 E.R. 179; 21 Digest (Repl.) 369.

"บุคคลใดไม่ว่าควรวาจาหรือความประพฤติ จงใจให้ผู้อื่นเชื่อบางสิ่งบางอย่าง มีอยู่ และโน้มน้าวให้ผู้อื่นปฏิบัติตามความเชื่อหรือเปลี่ยนแปลงลักษณะที่มีมาก่อน บุคคลนั้นย่อมถูกห้ามมิให้ยืนยันว่าสิ่งนั้นยังมีอยู่แตกต่างไปเป็นอย่างอื่น ไซ้ยืนยันอีก ผู้นั้น"

ในคดีระหว่าง London Joint stock Bank Ltd. v. Macmillan and Arthur^๑ นี้ Viscount Haldane ได้ขยายข้อความดังกล่าวข้างต้นในคดีระหว่าง Pickard v. Sears ออกไปอีก โดยอ้างถึงความเห็นของ Parke B. ในคดีระหว่าง Freeman v. Cooke^๒ โดยกล่าวว่า

"Parke B อธิบายว่า "โดยจงใจ" ไม่จำเป็นต้องหมายถึงการที่บุคคลหนึ่งแสดงข้อความว่า เป็นความจริงทั้ง ๆ ที่รู้ดีว่า ไม่เป็นความจริง แต่อย่างน้อยต้องการให้มีการปฏิบัติตามข้อความนั้น ฉะนั้นไม่ว่าเจตนาที่แท้จริงของผู้นั้นเป็นประการใด แต่ได้แสดงออกโดยบุคคลทั่ว ๆ ไป เชื่อว่าข้อความที่แสดงนั้นเป็นความจริง และเห็นว่าควรปฏิบัติตาม และไปปฏิบัติตาม ผู้แสดงข้อความข้างต้นย่อมถูกห้าม (ปิดปาก) มิให้ปฏิเสธความแท้จริงดังกล่าว Parke B กล่าวต่อไปว่า การที่ผู้นั้นมีหน้าที่ไม่ว่าโดยวิถีทางการค้าหรือวิธีอื่นใด และจะต้องเปิดเผยข้อเท็จจริง โดยถูกต้อง แต่ใดกระทำอย่างประมาทเลินเล่อ หรือละเลยที่จะกระทำเช่นนั้น อาจได้รับผลเช่นเดียวกัน คือ ถูกปิดปากมิให้ปฏิเสธความแท้จริงของข้อความที่แสดง"

^๑ London Joint Stock Bank, Ltd, v. Macmillan and Arthur, (1918) A.C. 777; (1918-19) ALLER Rep. 30; 119 L.T. 387; 34 T.L.R 509; 62 Sol. Jo. 650, H.L; 3 Digest (Repl.) 82.

^๒ Freeman v. Cooke (1848), 2 Exch. 654; 12 L.T.O.S. 66; 12 Jur 777; 154 E.R. 652; 12 Digest (Reissue) 85.

จากคำนิยามหรือความหมายซึ่งให้โดยนักกฎหมายถึงกล่าวข้างต้น ก็พอสรุปได้
ว่า กฎหมายปิดปากคือ การตัดสิทธิคู่ความในการที่จะกล่าวอ้างหรือนำพยานหลักฐาน
ใด ๆ เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่งหรือจะปฏิเสธในข้อเท็จจริงอย่างใด
อย่างหนึ่งนั้นไม่ได้

เมื่อเข้าใจความหมายของคำว่ากฎหมายปิดปากแล้ว ปัญหาต่อไปก็คือ
หลักกฎหมายปิดปากในส่วนที่เกี่ยวกับตัวเงินปลอมมีอะไรบ้าง

ปกติหลักกฎหมายปิดปากมีพื้นฐานมาจากการกล่าวอ้างในลักษณะยืนยัน
อาจมาจากการปฏิบัติ (conduct) เช่น บุคคลหนึ่งเชื่อกับบุคคลหนึ่งออกเป็นตัวแทน
ผู้มีอำนาจในภายหลังยอมถูกปิดปากมิให้ปฏิเสธความเป็นตัวแทนเช่นนั้น เมื่อบุคคล
ใดมีหน้าที่จะต้องแสดงหรือพูด แต่ไม่ยอมแสดงหรือนิ่งเฉย ก็เกิดหลักกฎหมายปิดปาก
โดยการละเว้น (estoppel by omission) ทำนองเดียวกัน เช่นที่
Viscount Haldane อธิบายแล้วข้างต้น ในกรณีที่บุคคลหนึ่งมีหน้าที่จะต้องใช้
ความระมัดระวัง (duty to care) ต่อผู้อื่น การปฏิบัติโดยประมาทเลินเล่อหรือ
การแสดงความซื่อสัตย์อื่นให้ความเชื่อถือ อาจทำให้เกิดหลักกฎหมายปิดปากโดย
ประมาทเลินเล่อได้

สำหรับหลักกฎหมายปิดปากในส่วนที่เกี่ยวกับตัวเงินปลอมก็สามารถแยก
พิจารณาได้จาก ๔ กรณี ดังต่อไปนี้

- (๑) การกล่าวอ้างในลักษณะยืนยัน
- (๒) การแสดงออก(ความประพฤติ) ทำให้เกิดอำนาจโดยปริยาย

James McLoughlin, Introduction to Negotiable

Instruments, pp. 57 - 67.

(๓) การละเว้น และ

(๔) ความประมาทเลินเล่อ

หลักกฎหมายปิดปากโดยกล่าวอ้าง (estoppel by positive assertion)

ตามหลักความรับผิดชอบในตั๋วเงิน บุคคลผู้ลงลายมือชื่อของตนในตั๋วเงินย่อมจะต้องรับผิดชอบตามเนื้อความในตั๋วเงินนั้น (ป.พ.พ. มาตรา ๕๐๐ พ.ร.บ. ตั๋วแลกเงิน ค.ศ. ๑๘๘๒ มาตรา ๒๓ และ U.C.C. มาตรา ๓ - ๕๐๔) ถ้าตั๋วเงินนั้นมีลายมือชื่อปลอม ผู้ทรงก็ไม่สามารถบังคับการใช้เงินเอากับผู้ถูกปลอมลายมือชื่อได้ แต่ตามผู้ใดแสดงตนว่าลายมือชื่อ เป็นของตนเอง ก็อาจถูกปิดปากมิให้ปฏิเสธความจริงของลายมือชื่อนั้น

ตัวอย่างที่ ๑

ในคดีระหว่าง Leach v. Buchanan

ตั๋วแลกเงินฉบับหนึ่ง มีลายมือชื่อของ A ผู้รับรองปลอม ผู้ทรงตั๋วเงินโดยสุจริต ทราบจากผู้นอกในภายหลังว่า ลายมือชื่อผู้รับรองนั้น หาใช่ลายมือชื่ออันแท้จริงไม่ ผู้ทรงจึงเขียนหนังสือถามไปยัง A. A ตอบว่าลายมือชื่อในตั๋วเงินนั้นเป็นลายมือชื่อของตน A ต้องรับผิดชอบตามตั๋วเงินนั้น แม้จะปรากฏว่าลายมือชื่อของ A นั้นเป็นลายมือชื่อปลอมก็ตาม

Leach v. Buchanan (1802) 4 Esp. 226; 21 Digest

(Repl.) 394.

ตัวอย่างที่ ๒

ในคดีระหว่าง Bank of England v. Vagliano Brothers^๑
 ขอเท็จจริงคือ Vagliano รับรองตั๋วเงินต่างประเทศ (foreign bill)
 สั่งจ่ายจากบัญชีของ Vagliano ที่ Bank of England เสมียนในที่ทำงานของ
 Vagliano ปลอมตั๋วแลกเงินหลายฉบับและปลอมการรับรองจาก Bank of
 England ได้รับแจ้งจากสำนักงานของ Vagliano ว่า ตั๋วแลกเงินดังกล่าวจะมี
 ผู้มาเรียกเก็บเงิน ซึ่งต่อมา เสมียนปลอมนั้นได้รับเงินตามตั๋วไป เช่นนี้ โดยหลัก
 กรณีนี้ตั๋วเงินดังกล่าวย่อมใช้ไม่ได้ แต่ Vagliano ถูกปิดปากมิให้ปฏิเสธ การใช้
 ใคของตั๋วเงินปลอมดังกล่าว ทั้งนี้เพราะสำนักงาน Vagliano ได้แจ้งต่อธนาคาร
 เช่นนั้น จึงต้องถือว่าตั๋วแลกเงินเหล่านั้นสมบูรณ์ใช้ได้^๒

หลักกฎหมายปิดปากซึ่งให้อ่านาจโดยปริยาย (estoppel by implied
 authority)

หลักกฎหมายปิดปากซึ่งให้อ่านาจโดยปริยายนี้ อาจเกิดขึ้นได้เมื่อมีการลงชื่อ
 ในตั๋วเงินแล้วส่งมอบตั๋วเงินในลักษณะของตราสารที่ไม่สมบูรณ์ เช่น ไม่กรอกข้อความ
 ให้ครบถ้วนเช่นนี้ อาจทำให้ผู้ทรงที่ได้รับตั๋วเงินนั้นเชื่อว่าผู้มอบได้ให้อ่านาจแก่ผู้ทรง
 ผู้รับตั๋วเงินเพิ่มเติมข้อความให้สมบูรณ์ ในคดีระหว่าง Awde v. Dixon^๓

^๑ Bank of England v. Vagliano Brothers (1891) A.C.107;
 (1891-4) all E.R. Rep. 93; 60 L.J.Q.B. 145; 64 L.T. 353; 55 J.P.
 676; 7 T.L.R. 333; 39 W.R.657, H.L; 6 Digest (Repl.) 12.

^๒ James McLoughlin, Introduction to Negotiable Instruments,
 p. 58.

^๓ Awade v. Dixon (1851), 155 E.R. 798.

ขอเท็จจริงมีว่า ในขณะที่เกิดเหตุ นั้น จะต้องมี การชำระ ภาษี เกี่ยวกับ ตัว แลก เงิน
อธิบายว่า

".....บุคคลที่ลงชื่อในแผ่นกระดาษเปล่า (ตัวแลกเงิน) ใ้ให้ท่านาจ โดยปริยายแก่ผู้อื่นที่จะเติมข้อความให้ใ้ตามจำนวนที่จะต้องเสียภาษี" แต่หลักที่กล่าว มาข้างต้นนี้เป็นหลักที่สามารถนำพยานมาสืบหักล้างได้ แต่เมื่อมีการแสดงออกทำให้ ผู้ยื่นเชื่อถือตราสาร เมื่อมีการกรอกข้อความโดยสมบูรณ์แล้ว ผู้ที่ลงลายมือชื่อในตราสาร ยอมถูกปิดปากมิให้ปฏิเสธอำนาจเช่นนั้น" เหตุผลที่ศาลอังกฤษใช้หลักกฎหมายปิดปาก เกี่ยวกับตัวเงินในศาลลักษณะนี้ Lord Greene M.R. ไม่เห็นควยและอธิบายไว้ใน คดีระหว่าง Wilson and Meeson v. Pickering ว่า

"ขณะนี้เป็นที่เข้าใจว่า ควรจะมีหลักพิเศษของกฎหมายปิดปากเกี่ยวกับ ตราสาร เปลี่ยนมือ (negotiable instrument) ซึ่งมีการหมุนเวียนเช่นเดียวกับ เงินตรา เป็นเรื่องอันตราย เนื่องจากถ้ามีกรณีสงสัยเกี่ยวกับสิทธิของผู้ทรงโดยชอบ ควบกฎหมาย (holder in due course) ที่เชื่อถือตามผลที่ปรากฏ จะเกิดอคติ ต่อความเชื่อถือ ซึ่งจำเป็นต่อหลักการทางพาณิชย์ ฉะนั้นเมื่อทุกคนกว้าง ๆ จึงเป็นเรื่อง ธรรมดาที่บุคคลซึ่งทำให้ตัวเงินหมุนเวียนจะต้องถือว่า ข้อความที่เขียนเพิ่มเติมในตรา สารนั้นสมบูรณ์ ชาวเจ้า (Lord Greene M.R.) คิดว่าเนื่องจากไม่มีเจตนาที่จะ ให้เป็นตราสาร เปลี่ยนมือหลักกฎหมายข้างต้นจึงไม่อาจยอมรับได้"

Wilson and Meeson v. Pickering (1946) K.B. 422;

(1946) 1 All E.R. 394; (1947) L.J.R. 18; 175 L.T. 65; 62 T.L.R.

223, C.A., 6 Digest (Repl) 70.

หลักกฎหมายปิดปากซึ่งให้อ่านาจอโดยปริยาย นี้ใช้ในคดีระหว่าง *Lloyd's Bank v. Cooke*^๑ คดีนี้ จำเลยเซ็นชื่อในกระดาษเปล่าติดแสตมป์ ๒ แปน มอบให้ c และให้อ่านาจอ c เพิ่มเติมขอความในตั๋วสัญญาใช้เงินฉบับละ ๒๕๐ ปอนด์ c เขียนสั่งจ่ายในตั๋วสัญญาใช้เงินฉบับนั้นจำนวน ๑,๐๐๐ ปอนด์ สั่งจ่ายให้โจทก์ ศาลวินิจฉัยว่า โจทก์มีสิทธิเรียกร้องจากจำเลยได้จำนวน ๑,๐๐๐ ปอนด์ คดีนี้ วินิจฉัยตามหลักกฎหมายปิดปากในคอมมอนลอว์

หลักกฎหมายปิดปากซึ่งให้อ่านาจอโดยปริยายนี้ใช้บังคับในกรณีที่เขียนจำนวน ตัวเลขไว้ที่ริมตัวเงิน ในคดีระหว่าง *Garrard v. Lewes*^๒ ข้อเท็จจริงมีว่า จำเลยเซ็นรับรองวงของว่างในซองจำนวนเงินที่ขอบกระดาษมีตัวเลข ๕ ๑๔.๐.๖ d ผู้สั่งจ่ายเขียนข้อความในซองจำนวนเงินเป็น ๕ ๑๖๔.๐.๖ d และแก้ตัวเลขที่ขอบ กระดาษให้ตรงกัน ศาลวินิจฉัยว่าจำเลยต้องรับผิดชอบตามจำนวนที่มากกว่า

ในการอธิบายความสำคัญของกฎหมายเกี่ยวกับตัวเลขที่ขอบตัวเงิน ซึ่งเคย มีปรากฏเป็นประเพณีที่หัวกระดาษของตั๋วแลกเงินนี้ *Bowen L.J.* ให้ข้อสังเกตว่า ตัวเลขเช่นนี้ไม่ปรากฏในตัวเงินที่ถือกันว่าเป็นฉบับแรกในปี ค.ศ. ๑๓๘๖ แต่อาจ เพิ่มเติมต่อมาในภายหลัง เพื่อที่จำนวนสั่งจ่ายจะได้เป็นที่สังเกตในทันที และเป็นข้อ สังเกตคณัน และข้อสรุปจำนวนที่ปรากฏในตัวเงิน"

^๑ *Lloyd's Bank v. Cooke* (1907) 1 K.B. 794; 76 L.J.KL B. 666, 96 L.T. 715; 23 T.L.R. 429; C.A.; 6 Digest (Repl.) 70.

^๒ *Garrard v. Lewes* (1882), 10 Q.B.D. 30; 47 L.T. 408; 31 W.R. 475; 6 Digest (Repl.) 23.

นอกจากนี้ทัศนะ ของนักวิชาการและคำพิพากษา ปรากฏว่าตัวหนังสือที่ปรากฏในเช็คยอม เป็นที่ เชื่อถือกว่าจำนวนที่เขียนบนตัวกระดาษของตั๋วเงิน Bowen L.J. ไม่เห็นด้วยกับความเชื่อนี้ว่า อำนาจของผู้สั่งจ่ายถูกจำกัดตามตัวเลขที่เขียนอยู่ที่รับกระดาษของตั๋วเงิน ทั้งนี้ จะต้องไม่มี การเปลี่ยนแปลงจำนวนเงินนั้น เนื่องจากผู้รับรองอาจ เปลี่ยนความตั้งใจ และให้ อำนาจผู้สั่งจ่ายไม่ต้องคำนึงถึงตัวเลขและสั่งจ่ายเงินจำนวนมากกว่าลงในตั๋วเงิน James Mc Loughlin กล่าวว่าเป็นเรื่องยากที่จะ เห็นพ้องกับ Bowen L.J. ที่จะให้ผู้สั่งจ่ายของรับนิชอบตามจำนวนเงินที่ปรากฏในตั๋วเงิน ประการแรก ไม่จำเป็นว่าผู้ทรงจะได้ทราบ ว่า ตั๋วเงินนั้นไม่สมบูรณ์เมื่อมีการ เซ็นรับรอง ในกรณีที่ผู้สั่งจ่ายส่งมอบตั๋วเงินที่ไม่สมบูรณ์ให้ลงชื่อรับรองและ เติม เติมข้อความให้สมบูรณ์ถูกต้อง บอมนั้นมีปัญหาที่ผู้รับรองจะต้องรับผิดชอบ เช่นนี้ เนื่องจากไม่มีข้อใดแสดงให้เห็นว่าผู้ที่ได้รับตั๋วเงินในภายหลัง ได้รับตั๋วเงินที่ไม่สมบูรณ์ของจะมีการรับรอง ถ้าข้อเท็จจริงปรากฏว่า เป็นตั๋วเงินที่ไม่สมบูรณ์ จึงเป็นการยากในการพิจารณาว่า เหตุใดตัวเลขที่เขียนที่รับตั๋วเงินไม่ใช่การแจ้งที่เพียงพอให้ทราบเกี่ยวกับข้อจำกัดของอำนาจที่จะทำให้อำนาจนั้นสมบูรณ์

การปิดปากโดยปริยายนี้จะต้อง เป็นกรณีที่เกิดจากการกระทำของตัวจำเลยที่ทำให้ใจทักล้นตามอำนาจที่ปรากฏ ถ้าตั๋วเงินสูญหายหรือถูกฉกขโมย หลักกฎหมายปิดปากยอมไม่เกิดขึ้น เนื่องจากไม่มีใครสามารถแสดงได้ว่ามีอำนาจที่จะทำให้อำนาจนั้นสมบูรณ์ขึ้นมาได้

James McLoughlin, Introduction to Negotiable Instruments,

หลักกฎหมายปิดปากโดยการละเว้น (estoppel by omission)

หลักกฎหมายปิดปากโดยการละเว้นเกิดขึ้นเมื่อบุคคลหนึ่งมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติ หน้าที่ดังกล่าวเป็นหน้าที่ที่บุคคลนั้นได้รับความไว้วางใจ แต่ไม่ยอมปฏิบัติ หากความเสียหายเกิดขึ้นเนื่องจากการไม่ปฏิบัติของบุคคลผู้มีหน้าที่แล้ว บุคคลผู้นั้นต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น ความสัมพันธ์ตามสัญญาระหว่างธนาคารกับลูกค้าทำให้เกิดหน้าที่และโดยเหตุนี้หลักกฎหมายปิดปากด้วยการละเว้น (estoppel by omission) ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวเงินจึงเกิดขึ้นได้

ศาลอังกฤษได้ใช้หลักกฎหมายปิดปากโดยการละเว้น ในคดีระหว่าง Greenwood v. Martins Bank Ltd. ซึ่งข้อเท็จจริงในคดีนี้ปรากฏว่า Greenwood เปิดบัญชีกับ Martins Bank แต่ภรรยาของ Greenwood เป็นผู้เก็บรักษาสมุดเช็คไว้ จะให้เช็คเมื่อ Greenwood ต้องการ ในระหว่างนั้นภรรยาของ Greenwood ได้ออกเช็คหลายฉบับโดยปลอมลายมือชื่อของ Greenwood Greenwood ทราบเรื่องเมื่อเงินในบัญชีหมดไปแล้ว แต่ไม่ได้แจ้งให้ธนาคารทราบ เพราะภรรยาบอกว่า เหตุที่ต้องทำเช่นนั้นเพราะต้องการช่วยน้องสาวซึ่งมีคดีฟ้องร้องกันอยู่ แปกเคื่อนต่อมา Greenwood จึงทราบว่าเรื่องที่ภรรยาเล่าให้ฟังนั้นไม่เป็นความจริง Greenwood จึงบอกภรรยาว่าจะแจ้งเรื่องให้ธนาคารทราบ ภรรยาของ Greenwood มาตัวตาย Greenwood จึงฟ้อง Martins Bank ตามจำนวนเงินที่ธนาคารจ่ายไปตามเช็คที่มีลายมือชื่อปลอม

Greenwood v. Martins Bank Ltd. (1933) A.C. 51; (1932)

AU E.R. Rep. 318; 101 L.J.K.B. 623; 147 L.T. 441; 48 T.L.R.

601; 76 Sol Jo. 544; 38 Con. Cus. 54 H.L; 1 Digest (Repl.)

คดีศาลชั้นต้นพิพากษาให้ Martins Bank แพ้คดี โดยให้เหตุผลว่าธนาคาร
ประมาณเงินเลือน ในการตรวจสอบลายเซ็นปลอม

ศาลอุทธรณ์และศาลสูงของอังกฤษ (House of Lords) วินิจฉัยว่า "โจทก์
มีหน้าที่ที่จะต้องแจ้งให้ธนาคารทราบถึงการปลอมแปลงตั้งแต่ครั้งแรกที่โจทก์ทราบ เพราะ
การที่โจทก์ต้องสูญเสียสิทธิที่จะฟ้องร้องต่อธนาคาร โจทก์ (Greenwood) จึงถูกกฎหมาย
ปิดปากห้ามมิให้อ้างการปลอมแปลงดังกล่าวขึ้นเป็นข้อต่อสู้ แม้ความประมาณเงินเลือนของ
ธนาคารในการตรวจสอบลายเซ็นจะเป็นสาเหตุโดยตรงที่ทำให้ธนาคารต้องเสียหายอัน
เกิดจากการจ่ายเงินตามเช็คที่ถูกปลอมก็ตาม แต่ก็มีสาเหตุโดยตรงที่ทำให้ธนาคาร
สูญเสียสิทธิในการฟ้องร้องผู้ปลอมแปลงลายเซ็นชื่อแต่อย่างใด"

ผู้พิพากษา (Scrutton L.J.) กล่าวไว้ในคำพิพากษาดังกล่าวถึงหน้าที่ของธนาคาร
กับลูกค้าว่า "ทั้งสองฝ่ายมีหน้าที่ที่จะต้องกระทำการโดยความระมัดระวัง เพื่อให้การ
จัดการเกี่ยวกับบัญชีเงินฝากเป็นไปโดยถูกต้อง ธนาคารที่ปฏิบัติกรจ่ายเงินตามเช็ค
เนื่องจากมีการปลอมแปลงมีหน้าที่ที่จะต้องแจ้งให้ลูกค้าทราบ เพื่อให้ลูกค้าสามารถ
ตรวจสอบ และป้องกันการใช้เช็คปลอมแปลงนั้นได้ ขณะเดียวกันลูกค้าที่ทราบว่ามีเช็ค
ที่ถูกปลอมแปลงไปขึ้นเงิน ก็มีหน้าที่ที่จะต้องแจ้งให้ธนาคารทราบเช่นกัน เพื่อให้ธนาคาร
สามารถหลีกเลี่ยงความเสียหายเช่นกันในอนาคตได้ แต่ในคดีนี้หน้าที่ดังกล่าวถูกละเลย
เสีย"

จากคำพิพากษาของศาลสูงอังกฤษ (House of Lords) ทำให้เกิดหลัก
ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่า "ลูกค้ามีหน้าที่ต้องแจ้งให้ธนาคารทราบเกี่ยวกับกรณีที่ถูก
ทราบเรื่องการปลอมลายเซ็นชื่อที่กระทบกระเทือนบัญชีของตน" ในคดีนี้ Greenwood ละ
เลย จึงถูกกฎหมายปิดปาก ธนาคารซึ่งเป็นจำเลยจึงมีสิทธิหักบัญชีของ Greenwood
ตามจำนวนเงินที่ปรากฏในเช็คได้

เรื่องหลักกฎหมายปิดปากโดยการละเว้น (estoppel by omission)
 นี้ ศาลไทยได้ใช้ในการวินิจฉัยคดีเช่นกัน ดังปรากฏตามคำพิพากษาแพ่งคดีแดงที่ ๓๑๓
 ร.ศ. ๑๘๘ ระหว่าง พระอมรเดช และกรมทหารเรือ โจทก์ ธนาคารสยามกัมมาจล
 จำเลย กิ่งนี้ "เมื่อผู้สั่งจ่ายทราบความว่า มีคนปลอมลายมือชื่อผู้สั่งจ่ายไปหลอกธนาคาร
 ก็เป็นหน้าที่ที่ผู้สั่งจ่ายจะต้องไปบอกธนาคารให้รู้ตัว เพื่อที่จะให้ธนาคารไต่ถามกระมัง
 ในภายหลัง ถ้าหากทักไว้แล้วมาบอกในภายหลังเมื่อไม่เป็นประโยชน์ ต้องถูกปิดปาก
 ไม่ให้อ้างว่ามีใครปลอมลายมือชื่อของตน ๆ จะต้องรับผิดชอบเหมือนหนึ่งว่าเป็นลายมือ
 ชื่ออันแท้จริง"

น่าเสียดายที่คดีนี้ถึงที่สุดเพียงศาลแพ่งเท่านั้น ไม่ขึ้นสู่ศาลสูง แต่อย่างไร
 ก็ตาม คำพิพากษาดังกล่าว ก็แสดงว่า ศาลไทยได้นำหลักกฎหมายปิดปากเกี่ยวกับ
 ตัวเงินมาใช้เช่นกัน

หลักกฎหมายปิดปากโดยความประมาทเลินเล่อ (estoppel by
 negligence)

ในคำร่ำค่าตัวเงินของอังกฤษ กล่าวว่า เมื่อบุคคลหนึ่งมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติ
 อย่างระมัดระวังต่ออีกบุคคลหนึ่ง และทราบว่าบุคคลนั้นเชื่อถือการปฏิบัติของตน แต่
 บุคคลนั้นมีหน้าที่ไปปฏิบัติหน้าที่โดยปราศจากความระมัดระวัง ทำให้บุคคลอื่นเข้าใจผิด
 เช่นนี้ หลักกฎหมายปิดปากโดยความประมาทเลินเล่อ (estoppel by negligence)
 จึงอาจเกิดขึ้นได้

สำหรับธนาคารกับลูกค้า หน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อกันเกิดจากความสัมพันธ์ตาม
 สัญญาระหว่างธนาคารกับลูกค้า ลูกค้าจะต้องระมัดระวังในการออกเช็คไม่ให้เกิดการ
 ฉ้อฉล ถ้าหากเป็นเพราะการขาดความระมัดระวัง ทำให้เกิดการแก้ไขเปลี่ยนแปลง
 เช็คโดยฉ้อฉล และธนาคาร เชื่อถือเช็คที่แก้ไขนั้นลูกค้าอาจถูกปิดปากมิให้หาสืบโต้แย้ง

ศาสตราจารย์ กัลยาณรุจ, ย่อคำพิพากษาบางเรื่องเกี่ยวกับธนาคารและตัวเงิน
 ร.ศ. ๑๒๘ - พ.ศ. ๒๕๑๘, หน้า ๕

ว่าได้ออกเช็คกึ่งเค็มเป็นอย่างไร และลูกค้าอาจต้องรับผิดชอบเพื่อความในเช็คที่มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไข ดังตัวอย่างต่อไปนี้

คดีระหว่าง London Joint Stock Bank Ltd. v. Macmillan & Arther

ข้อเท็จจริงมีว่า Macmillan & Arther เป็นลูกค้าของ London Joint Stock Bank ได้มอบหมายให้เสมียนของตนเป็นผู้มีหน้าที่กรอกข้อความในเช็ค ก่อนที่จะมีการลงลายมือชื่อในเช็ค เสมียนได้นำเช็คฉบับนั้นไปให้คนหนึ่งคนหนึ่ง เพื่อให้เซ็นเช็คฉบับนั้น ซึ่งสั่งจ่ายให้แก่บริษัทหรือผู้ถือ แต่ไม่ปรากฏจำนวนเงินเป็นตัวหนังสือแต่อย่างใด และในช่องจำนวนเงินปรากฏตัวเลขเพียงว่า "๒.๐.๐." ส่วนส่วนใดลงลายมือชื่อลงในเช็คดังกล่าว ต่อมาเสมียนได้เติมตัวตัวเลข "๑." ข้างหน้าตัวเลขในเช็คและเติม "๐" ข้างหลัง พร้อมกับเติมข้อความว่า "หนึ่งร้อยยี่สิบปอนด์" เสมียนได้นำเช็คไปยื่นต่อธนาคารพร้อมกับได้รับเงิน ๑๒๐ ปอนด์เป็นเงินสด ธนาคารได้หักเงินจำนวนดังกล่าวจากบัญชีของ Macmillan & Arther ซึ่งมีอยู่กับ London Joint Stock Bank Macmillan & Arther ได้แย้งว่า ธนาคารจะหักเงินจากบัญชีของตนได้เพียง ๒ ปอนด์เท่านั้น และขอให้ศาลมีคำสั่งเช่นนั้น ส่วนธนาคารอ้างว่า Macmillan & Arther ประมาทเลินเล่อในการสั่งจ่ายเงินและในการเซ็นชื่อลงในเช็ค

ศาลสูง (House of Lords) วินิจฉัยว่า ความสัมพันธ์ระหว่างธนาคารกับลูกค้าก่อให้เกิดหน้าที่พิเศษแก่ลูกค้าในการสั่งจ่ายเช็ค กล่าวคือ หน้าที่ที่จะต้องใช้ความระมัดระวังพอสมควร เพื่อป้องกันการปลอมแปลง การปลอมแปลงเช็คในคดีนี้เป็นผลโดยตรงที่เกิดจากการไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ดังกล่าว ธนาคารจึงมีสิทธิที่จะหักจำนวนเงิน ๑๒๐ ปอนด์ ซึ่งสั่งจ่ายโดย Macmillan & Arther ตามเช็คดังกล่าวได้

Lord Finley L.C. กล่าวในคำพิพากษาว่า "เช็คที่สั่งจ่ายโดยลูกค้า ถือเป็นคำสั่งที่มีต่อธนาคารให้จ่ายเงินตามจำนวนที่ปรากฏบนเช็ค" ดังนั้น จึงถือเป็นหน้าที่

ของลูกค้าที่จะต้องใช้เวลา รมักระวังพอสมควรแก่เหตุในการสั่งจ่ายเช็ค เพื่อป้องกันมิให้
 ธนาคารเข้าใจผิดในกรณีที่ลูกค้าสั่งจ่ายเช็คในลักษณะที่อำนวยความสะดวกให้เกิดการทุจริต
 แล้ว ก็ถือว่าลูกค้าไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ที่มีอยู่ระหว่างตนกับธนาคาร และจะต้องรับผิดชอบ
 ต่อธนาคารในฐานะที่เป็นผลโดยตรงจากการไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ดังกล่าว นอกจากนี้ในฐานะที่
 ลูกค้ากับธนาคารอยู่ภายใต้ความสัมพันธ์ทางสัญญาต่อกัน จึงทำให้ลูกค้าต้องใช้เวลา รมักระวัง
 ตามปกติและสมควรแก่เหตุในการสั่งจ่ายเช็คเพื่อป้องกันการทุจริต ดังนั้น หากเช็คถูก
 สั่งจ่ายในลักษณะที่เป็นการอำนวยความสะดวกหรือเป็นการ เชื่อเชิญให้มีการ เพิ่มเติม
 จำนวนเงินโดยปลอมแปลง ในกรณีเช่นนั้น ตกไปอยู่ในมือของคนทุจริตแล้ว การปลอมแปลง
 ถือได้ว่าเป็นผลจากความประมาทเลินเล่อต่อหน้าที่ดังกล่าวของลูกค้านั่นเอง

หลักกฎหมายปิดปากโดยความประมาทเลินเล่อ (estoppel by negligence)
 จะต้องเกิดจากการกระทำซึ่งผู้หนึ่งมีหน้าที่ที่จะต้อง รมักระวังต่อบุคคลภายนอก และจะต้อง
 เป็นการกระทำประมาทเลินเล่อในตัวของมันเอง ส่วนการกระทำที่อยู่นอกขอบข่ายไม่ก่อให้เกิด
 หน้าที่ของความ รมักระวังต่อบุคคลภายนอกเช่นนั้น ในกรณีที่เป็นการกระทำในการ
 ตรีเยมการออกตั๋วเงิน หรือออกตั๋วเงินเมื่อมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติด้วยความ รมักระวัง
 แล้ว หากผู้ตรีเยมการออกตั๋วเงินหรือผู้ออกตั๋วเงินดังกล่าวกระทำการไปโดยขาดความ
 รมักระวังจึงถูกปิดปากมิให้ปฏิเสธผลของการกระทำที่เกิดขึ้น

การที่ตั๋วเงินสูญหายหรือถูกฉก แม้จะเป็นเพราะความประมาทเลินเล่อ ก็ยังไม่เป็นการ
 เพียงพอที่ธนาคารจะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ได้ในคดีระหว่าง Bank of Ireland
 Governor & Co. v. Charities Trustees. House of Lords โดย
 Parke B. กล่าววา

"ถ้าชายผู้หนึ่งทำสมุดเช็คหาย หรือเลินเล่อลืมล็อกโต๊ะทำงาน ซึ่งเก็บสมุดเช็ค
 นั้น แล้วมีคนรับใช้หรือบุคคลภายนอกเอาสมุดเช็คไปตามความเห็นของเรา เป็นเรื่อง
 ที่เป็นไปได้ที่ธนาคารซึ่งชำระเงินไปตามเช็คปลอมจะมีสิทธิหักบัญชีของลูกค้า"

จากข้อความดังกล่าวข้างต้น ประธานศาลสูง (Lord Chancellor) กล่าวเพิ่มเติมว่า

"จะต้องมีบางสิ่งบางอย่างที่ถือว่าเป็นหลักกฎหมายปิดปากหรือเป็นการให้สัตยาบัน เพื่อที่จะทำให้ความประมาทเดินเลอกลายเป็นข้อต่อสู้ได้"

คดีของ Macmillan วินิจฉัยตามหลักของคดี Young v. Grote ซึ่ง เป็นคดีระหว่างธนาคารกับลูกค้า และความพยายามที่จะนำหลักในคดีทั้งสองนี้มาใช้กับ ผู้รับรองในคดีระหว่าง Scholfield v. Earl of Londonsborough ไม่ประสบผล คดีนี้ ผู้ส่งจ่ายจ่ายตราพท์จำนวน ๕๐๐ ปอนด์ แต่เงินของว่างโดยเจตนาหลังจาก ได้มีการรับรองแล้ว จึงได้เขียนจำนวนเพิ่มเป็น ๓,๕๐๐ ปอนด์ House of Lords ตัดสินว่าผู้รับรองไม่คงรับผิดตามจำนวนที่สูงขึ้น เนื่องจากผู้รับรองไม่ได้ออกตัวเงิน ด้วยตนเอง แม้ผู้รับรองสามารถปฏิเสธการรับรองตราพท์ที่ออกโดยปราศจากความระมัดระวังเช่นนั้น

หลักกฎหมายปิดปากโดยความประมาทเดินเลอ ที่กล่าวมาข้างต้นนี้ เป็นข้อวินิจฉัยของศาลสูงอังกฤษที่วางหลักไว้โดยมิได้มีกฎหมายลายลักษณ์อักษรวางหลักให้ ตัดสินไว้โดยตรง ผิดกับกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งมีบทบัญญัติเรื่องความประมาทเดินเลออันก่อให้เกิดการแก้ไข หรือการลงลายมือชื่อโดยปราศจากอำนาจไว้ โดยตรง ดังปรากฏตาม Uniform Commercial Code มาตรา ๓-๔๐๖ และ มาตรา ๔-๔๐๖ ซึ่งบัญญัติว่า

"บุคคลใดโดยความประมาทเดินเลอของเขาเป็นประการที่ก่อให้เกิดการแก้ไข ในประการสำคัญในตราสาร หรือเป็น ประการที่ก่อให้เกิดการลงลายมือชื่อโดยปราศจากอำนาจ ต้องถูกตัดทมิให้อำนาจการแก้ไข หรือการปราศจากอำนาจต่อผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย หรืออาจต่อผู้จ่าย (drawee) หรือผู้ชำระเงิน (payer) ซึ่งจ่ายตามตราสารโดยสุจริตตามมาตรฐานทางการค้าที่สมควร ของธุรกิจของผู้จ่าย หรือผู้ชำระเงิน" (U.C.C. มาตรา ๓-๔๐๖)

มาตรา ๓-๔๐b Official Comment อธิบายว่า มาตรานี้เป็นบทบัญญัติใหม่ โดยนำหลักในคดี *Young v. Grote & Bing* ๒๕๓๓ (๑๘๑๗) ของอังกฤษ ซึ่งวางหลักว่า ผู้สั่งจ่ายซึ่งออกตราสารโดยประมาณเส้นเลอจนก่อให้เกิดการแก้ไขในสารสำคัญ ต้องรับผิดชอบผู้จ่าย ซึ่งจ่ายเงินตามตราสารที่แก้ไขนั้นไป โดยสุจริตมาวางเป็นหลักมาตรานี้ นำหลักในคดีดังกล่าวมาบัญญัติไว้เพื่อคุ้มครองผู้ทรงโดยสุจริต และผู้ชำระเงินซึ่งจ่ายเงินตามตราสารโดยสุจริต กับทั้งปฏิเสธข้ออ้างของผู้สั่งจ่าย ซึ่งอ้างว่า ผู้สั่งจ่ายไม่มีหน้าที่ต้องไขความระมัดระวังต่อผู้ทรง ทั้งนี้เพราะ เมื่อเวลาออกตั๋วเงิน ยังไม่มีสัญญาเกิดขึ้น การออกตั๋วเงินและการส่งผ่านในหมคนแปลกหน้าทั้งหลายนั้น ผู้สั่งจ่ายเงินสมัครใจ เขามีความสัมพันธ์กับผู้ทรงคนต่อ ๆ ไป อันทำให้เขาต้องรับผิดชอบ ส่วนความหมายของคำว่า ประมาณเส้นเลอ ซึ่งเป็นผลให้เกิดการแก้ไขหรือการลงชื่อโดยปราศจากอำนาจ (ซึ่งหมายถึงถึงการก่อให้เกิดการลงลายมือชื่อปลอม) มิได้มีผู้ใดให้คำนิยามไว้เป็นปัญหาที่ศาลหรือลูกขุนจะต้องพิจารณาพฤติการณ์แห่งคดีแต่ละคดีไป แต่อย่างไรก็ตาม กรณีที่ผู้สั่งจ่ายซึ่งใช้การประทับลายมือชื่อหรือใช้เครื่องมืออื่นใดในการลงลายมือชื่อ ประมาณเส้นเลอในการเก็บรักษาสิ่งนั้น ก็ถือว่าอยู่ในความหมายของคำว่า ประมาณเส้นเลอตามมาตรานี้แล้ว นอกจากนี้ ผู้ร่างยังเห็นต่อไปอีกว่า การมิได้ดำเนินการป้องกันปลอมภายหลังที่พบว่ามีการปลอมลายมือชื่ออยู่แล้ว ก็อยู่ในความหมายของบทบัญญัติในมาตรานี้เช่นกัน

คดีระหว่าง *Young v. Grote* ° ที่กฎหมายอเมริกาเอามาเป็นหลักในการบัญญัติกฎหมายเรื่องความประมาณเส้นเลอตาม Uniform Commercial Code มาตรา ๓-๔๐b มีข้อเท็จจริงดังนี้

° *Young v. Grote* (1827); 4 Bing. 253; 12 Moore C.P. 484; 5 L.J.O.S. C.P. 165 E.R. 764; 3 Digest (Repl.) 255.

Young ผู้ฝากเงินธนาคาร Grote ตามเช็คในบัญชีของเขาฉบับ
 หนึ่งเป็นเงิน ๕๐ ปอนด์ ๒ ชิลลิง (£ 50. 2 S) โดยในระหว่างที่ Young
 ไม่อยู่ใครฝากเช็คที่ลงชื่อไว้เรียบร้อยแล้ว ๕ ฉบับไว้กับภรรยา ซึ่งไม่มีความรู้เกี่ยวกับ
 ธุรกิจ ภรรยาของ Young ให้เช็คฉบับหนึ่งแก่ Woreester เสมียนของ Young
 ซึ่งเก็บข้อความลงไปว่า ๓๕๐ ปอนด์ ๒ ชิลลิง (£ 350. 2 S) ข้อความ "fifty"
 เริ่มตนจากตอนกลางของเส้น คอมา Woreester เพิ่มเติมข้อความข้างหน้าว่า
 "Three hundred and" และเติมตัวเลข ๓ แล้วรับเงินจากธนาคาร
 ไป ๓๕๐ ปอนด์ ๒ ชิลลิง

ศาลวินิจฉัยว่า Young ต้องรับผิดชอบในความเสียหายนี้ ผู้พิพากษา Best C.J.
 วางหลักทั่วไปว่า "ธนาคารซึ่งจ่ายเงินไปตามเช็คปลอม โดยปกติจะต้องชำระเงิน
 จำนวนนั้นอีกครั้งหนึ่งต่อลูกค้า เนื่องจากธนาคารจ่ายเงินไปโดยไม่มีอำนาจ ส่วนปัญหา
 ที่ว่าคดีนี้เป็นความผิดของ Young หรือเปล่าที่ธนาคารจ่ายเงินไป ๓๕๐ ปอนด์
 แทนที่จะเป็น ๕๐ ปอนด์นั้น เห็นว่าที่มีข้อกล่าวอ้างว่าธุรกิจของพ่อค้า จะต้องลงชื่อใน
 เช็คเปล่าและให้ตัวแทนเติมข้อความเอาเอง ถ้าเป็นเช่นนั้น ผู้ที่ได้รับการคัดเลือก
 ให้ระมัดระวังเกี่ยวกับเช็คอย่างนอนควรจะมีความรู้เกี่ยวกับธุรกิจเช่นเดียวกันที่มี
 ความไวเนื้อเชื่อใจ (บุคคลเช่นนั้น) จะระมัดระวังไม่ให้มีการฉ้อฉลในการเขียนข้อความ
 ในเช็ค สำหรับคดีนี้ควรจะได้คำว่า "fifty" ตรงจุดเริ่มต้นของบรรทัดที่สอง และ
 เริ่มกวาดหัวหนังสือตัวใหญ่เพื่อข้อความที่เขียนต่อมาจะได้เป็นไปอย่างถูกต้อง เลข ๕
 ก็ควรเขียนอยู่ติดกับเครื่องหมายที่พิมพ์ และเพื่อป้องกันกาเพิ่มตัวเลข เนื่องจาก
 ความประมาทเลินเล่อในการขาดความระมัดระวังตามปกติเอง ธนาคาร Grote
 จึงต้องจ่ายเงินไป"

ตัวอย่างคดีศาลอ เมริกาตัดสินเกี่ยวกับหลักกฎหมายปิดปาก โดยความประมาท
มีดังนี้

คดีระหว่าง Thompson Maple Products v. Citizens National
Bank of Corry^๑

ข้อเท็จจริงมีว่า โจทก์เป็นบริษัทเล็ก ๆ ประกอบธุรกิจทำพื้นไม้อวลิ้ง เหตุใน
คดีเกิดขึ้นระหว่างปี ค.ศ. ๑๙๕๕ ถึง ๑๙๖๒ โดยโจทก์ซื้อไม้จากพ่อค้า แต่เนื่องจาก
เจ้าของไม้ไม่มีพาดนะขนส่ง จึงต้องให้คนขับรถบรรทุกทำหน้าที่ส่งไม้ รวมทั้ง
Emery Albers

ไม้ที่ส่งมาใหม่มีการตรวจนับที่โรงงาน เมื่อตรวจจำนวนและคุณภาพ
คนงาน มีหน้าที่ทำบันทึก รวมทั้งชื่อเจ้าของไม้ในคู่มือการนับจำนวนที่เรียกว่า
scaling slips โดยหลักแล้วสำเนาของ scaling slips จะให้ไว้แก่ผู้ขนส่ง
ส่วนต้นฉบับคนงานที่โรงงานจะเก็บไว้จนกว่าส่งให้พนักงานบริษัทที่มีหน้าที่เก็บรักษา
เอกสาร อย่างไรก็ตาม ปรากฏว่าแทบจะไม่มีการปฏิบัติตามหลักข้างต้นเลย ตรงกัน
ข้าม ส่วนใหญ่คนงานจะมอบ scaling slips ทั้ง ๒ ฉบับ (คือทั้งต้นฉบับและสำเนา)
ให้แก่ผู้ขนส่งไม่ตามชื่อที่ปรากฏใน slip ส่วนกระดาษเปล่าอีกชุดหนึ่งจะเก็บที่บริษัท

ก่อนเดือนกุมภาพันธ์ ๑๙๕๘ Emery Albers เกิดความคิดซึ่งทำให้มีการ
ปลอม ซึ่งเป็นประเด็นในคดีนี้ Albers เป็นคนขับรถส่งไม้ และส่งให้กับบริษัทมา
หลายปี และยังเป็นเพื่อนสนิทที่ไว้วางใจของครอบครัว Thompson ด้วย หลังจากจัดหา
แบบฟอร์ม scaling slips มาแล้ว Albers กรอกขอความแสดงว่าได้มีการส่งไม้
โดยไม่เป็นความจริง พร้อมกับใส่ชื่อเจ้าของไม้ในท้องถิ่นเป็นผู้จัดหา Albers ส่ง
slips ให้กับพนักงานของบริษัท ซึ่งเตรียมเช็คส่งจ่ายเจ้าของไม้คนดังกล่าว
Albers ขอรับเช็คนั้นเพื่อจะส่งต่อไป

^๑ Thompson Maple Products v. Citizens National Bank of
Corry Pennsylvania Superior Court, 1967. 211 Pa.Super. 42, 234
A. 2d 32.

Albers จักการปลอมลายเซ็นของผู้รับเงิน แล้วนำเช็คไปขึ้นเงินจากธนาคาร บางฉบับก็นำไปเข้าบัญชีของคนกับธนาคารจำเลย ซึ่งรู้จักกันคือ Albers ทำอย่างนั้นมานาน จนในปี ค.ศ. ๑๙๒๓ จึงพบการปลอมแปลงดังกล่าว Albers รับสารภาพและถูกจำคุก โจทก์จึงฟ้องคดีธนาคารผู้จ่ายเงิน อ้างว่าธนาคารผิดสัญญาด้วยการชำระเงินตามเช็คที่มีการสลักหลังปลอมตาม Uniform Commercial Code มาตรา ๓-๘๐๖

ศาลพิจารณาคดีแล้ววินิจฉัยว่า ความประมาทเลินเล่อของโจทก์มีส่วนสำคัญที่ทำให้มีการปลอมการสลักหลังและโคตีพากษายกฟ้องโจทก์

ส่วนเรื่องความประมาทเลินเล่อตาม Uniform Commercial Code มาตรา ๘-๘๐๖ เป็นความรับผิดชอบระหว่างธนาคารกับลูกค้า เนื่องจากลูกค้ามิได้ตรวจและรายงานลายมือชื่อที่ลงโดยปราศจากอำนาจหรือลายมือชื่อปลอม หรือการแก้ไขใด ๆ เมื่อลูกค้าต้องตรวจบัญชีของธนาคารและรายการที่เกี่ยวข้องกับเช็ค (bank statement and item) และต้องแจ้งให้ธนาคารทราบทันทีเมื่อพบการลงลายมือชื่อปลอม หรือการลงลายมือชื่อโดยปราศจากอำนาจหรือการแก้ไขใด ๆ เมื่อลูกค้ามิได้ตรวจและรายงานให้ทราบ ลูกค้าต้องถูกตัดบทมิให้อ้างเรื่องลายมือชื่อปลอมหรือลายมือชื่อโดยปราศจากอำนาจหรือการแก้ไขต่อสู้กับธนาคาร

สำหรับเรื่องหลักกฎหมายปิดปากโดยประมาทเลินเล่อ (estoppel by negligence) ที่เป็นคดีเกิดขึ้นในประเทศไทยนั้น โดยมากมักจะเป็นเรื่องที่ธนาคารผู้โอนเงินตามเช็คโดยยกเรื่องความประมาทเลินเล่อของผู้สั่งจ่ายขึ้นมาเป็นข้อต่อสู้ เพื่อให้หลุดพ้นจากความรับผิด ในกรณีที่ธนาคารได้จ่ายเงินตามเช็คที่มีลายมือชื่อผู้สั่งจ่ายปลอมไปแล้ว โดยขอให้ศาลวินิจฉัยว่าตนจ่ายเงินตามเช็คฉบับนั้นไปเพราะความประมาทเลินเล่อของลูกค้า ศาลฎีกาได้เคยมีคำวินิจฉัยถึงข้อต่อสู้ของธนาคาร เช่นว่านั้นไว้หลายคดีดังนี้

๑. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๓๑/๒๔๙๒ (ระหว่างกรมรถไฟ โจทก์ หลวงวิธาน-
ยন্ত্রกรรม ที่ ๑ ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัก โดย นายอาภรณ์ กฤษณามระ ผู้จัดการที่ ๒
จำเลย)

คดีนี้โจทก์ฟ้องว่า จำเลยที่ ๑ รักราชการเป็นผู้จัดการองค์การรถไฟสาย
แมกสองสังกัดกรมรถไฟ องค์การนี้ได้ออกเงินไว้กับจำเลยที่ ๒ จำเลยที่ ๒ ได้จ่าย
สมุดเช็คให้ไว้สำหรับจ่ายเงิน อยู่ในความดูแลรักษาและรับผิดชอบของจำเลยที่ ๑ ซึ่ง
เป็นผู้มีอำนาจสั่งจ่ายเงิน ต่อมาวันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๔๙๒ จำเลยที่ ๑ ได้รายงานต่อ
โจทก์ว่าเช็คได้ถูกคนร้ายปลอมฉีกเช็คเลขที่ ก.๙๕๐๕๐ ทั้งต้นขั้วและปลายขั้วฉบับหนึ่ง
และฉีกปลายขั้วของเช็คเลขที่ ก.๙๕๐๕๙ ไป เหลือแต่ต้นขั้วไว้เฉพาะเลขที่ ก.๙๕๐๕๐
ได้มีผู้ปลอมลายเซ็นของจำเลยที่ ๑ สั่งจ่ายเงินขององค์การรถไฟสายแมกสองจำนวน
๓๐,๐๐๐ บาท ให้แก่สหการก่อสร้างและมีผู้ไปขึ้นเงินจากจำเลยที่ ๒ จำเลยที่ ๒ ได้
จ่ายเงินตามจำนวนเงินในเช็คนั้นไปแล้วตั้งแต่วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๒ ทั้งนี้เพราะ
จำเลยทั้งสองกระทำการโดยประมาทเดินเลอ คือ จำเลยที่ ๑ เป็นผู้ที่มีอำนาจสั่งจ่ายเงิน
แต่ไม่เก็บรักษาสมุดเช็คไว้ในที่ซึ่งปลอดภัย ตลอดจนตรวจร่างตัวหนังสือว่า "รถไฟแมกสอง
บ/ช ๒" สำหรับประทับในเช็คที่สั่งจ่ายก็ไม่รักษาไว้เอง และประทับไว้ดวงหน้าตลอด
เล่มก่อนสั่งจ่าย ทั้งวิปฏิบัติเมื่อสั่งจ่ายแล้วก็ไปด้วยความประมาทเดินเลอ จึงเกิด
การทุจริตได้ ส่วนจำเลยที่ ๒ ได้จ่ายเงินไปตามเช็คซึ่งมีลายเซ็นชื่อจำเลยที่ ๑ ปลอม
ทั้งลักษณะและรายการของเช็คฉบับนั้นแสดงอยู่ในตัวว่าไม่บริสุทธิ์ไม่สมควรจะจ่ายเงิน
อีกหลายประการ จึงขอให้จำเลยทั้งสองใช้เงิน ๓๐,๐๐๐ บาท กับดอกเบี้ยให้โจทก์

จำเลยที่ ๑ ระบุว่าได้มีผู้ฉีกไปปลอมลายมือชื่อจำเลยที่ ๑ แล้วนำไปขึ้น
เงินขององค์การรถไฟสายแมกสองมาจากจำเลยที่ ๒ จริง แต่ต่อสู้ว่ามีได้ประมาท
เดินเลอ และเหตุประมาทเดินเลอนี้ก็ไม่มีกฎหมายบัญญัติว่าจำเลยที่ ๑ จะต้องรับผิดชอบ
และไม่เสียหายแก่โจทก์

จำเลยที่ ๒ ปฏิเสธข้ออ้างของโจทก์ที่ว่าเช็คถูกฉีกไป และมีผู้ปลอมลายเซ็น จำเลยที่ ๑ ก็บอกสู้ว่า หากลายมือชื่อนั้นปลอม จำเลยที่ ๒ ก็ไม่อาจทราบได้เพราะจำเลยที่ ๑ ซึ่งเป็นตัวแทนของโจทก์ขาดความระมัดระวัง ทำให้จำเลยที่ ๒ หลงเชื่อว่าเป็นลายมือที่แท้จริงของจำเลยที่ ๑ และตัดพ้อว่าโจทก์ฟ้องเคลือบคลุมไม่สามารถทำให้จำเลยเข้าใจได้

ศาลแพ่งพิจารณาแล้ว ฟังว่าเช็ครายพิพาทเลขที่ ๘๒๕๐๔๐ มีลายเซ็นชื่อจำเลยที่ ๑ ว่า "วิชาน" เป็นผู้สั่งจ่ายเงินแก่สหการก่อสร้างหรือผู้ถือเป็นเงิน ๗๐,๐๐๐ บาท และมีผู้นำไปขึ้นเอาเงินจากธนาคารไทยพาณิชย์ จำเลยที่ ๒ นั้น เป็นลายเซ็นปลอม

ส่วนการรับผิดนั้น ศาลแพ่งเห็นว่าจำเลยที่ ๑ ใ้มอบสมุดเช็คให้นายจันทร์ พนักงานบัญชีเก็บรักษาและนายจันทร์ เป็นผู้เสนอสมุดเช็คที่กรอรายการแล้ว ให้จำเลยที่ ๑ เซ็นเป็นผู้สั่งจ่าย บางทีเสมียนอื่นก็รับเอาไปส่งให้นายจันทร์ ในการปฏิบัติการนี้ปรากฏว่านายชวน ซึ่งเป็นพนักงานอยู่ที่สถานีคลองสานเป็นผู้รับสมุดเช็คมาจากจำเลยที่ ๒ แล้วประทับตราบาง มีอักษรว่า "รถไฟสายแมกลอง บ/ช ๒" ลงที่เหนือลายเซ็นของผู้สั่งจ่ายทุกฉบับตลอดเล่ม แล้วส่งสมุดเช็คเปล่าไปยังจำเลยที่ ๑ การสั่งจ่ายเงินของจำเลยที่ ๑ จะต้องประทับตราข้างนี้ประกอบด้วยลายเซ็นของจำเลยที่ ๑ ทุกครั้งไป มิฉะนั้นจำเลยที่ ๒ ไม่จ่ายเงินให้การที่จำเลยที่ ๑ ละเลยไม่เก็บตราข้างไว้เองสำหรับประทับเป็นคราว ๆ ในเวลาเซ็นสั่งจ่าย จึงเป็นโอกาสใหญ่ใ้สมุดเช็คไปลอยชื่อเช็คที่ยังไม่มีลายเซ็นจำเลยที่ ๑ เอาไปปลอมลายเซ็นได้ง่าย การที่จำเลยที่ ๑ ไม่เก็บตราข้างไว้เองจึงเป็นการประมาทเดินเลอ และเมื่อใ้มีการปลอมเช็คไปขึ้นเงินจากธนาคารใ้หักบัญชีเงินฝากขององค์การรถไฟ ซึ่งสังกัดอยู่กับโจทก์ โจทก์ยอมใ้รับความเสียหาย ฉะนั้นจำเลยที่ ๑ จึงต้องรับผิดในความเสียหายของโจทก์

สำหรับจำเลยที่ ๒ ศาลแพ่งเห็นจากใ้ใ้ความไม่ซัดคินักเพียงแต่ผู้จัดการของจำเลยที่ ๒ อาจไม่ใ้ใครตรวจเช็ครายนี้ตามระเบียบยังไม่พอฟังว่า จำเลยที่ ๒ ประมาท

และข้อที่โจทก์อ้างว่าลักษณะรายการในเช็คแสดงความไม่บริสุทธิ์นั้น ก็ไม่ไ้ความเช่นนั้น
จำเลยที่ ๒ ไม่ต้องรับผิดชอบโจทก์

จึงพิพากษาให้จำเลยที่ ๑ ใช้เงิน ๙๐,๐๐๐ บาท และดอกเบี้ยร้อยละ ๘
ครึ่งต่อปีตั้งแต่วันฟ้องจนกว่าจะใช้เงินเสร็จ ก็มีให้โจทก์เสียค่าธรรมเนียม ค่าทนาย
๒,๐๐๐ บาท แทนจำเลยที่ ๒

โจทก์อุทธรณ์ขอให้จำเลยที่ ๒ รับผิดชอบร่วมกับจำเลยที่ ๑
จำเลยที่ ๑ อุทธรณ์ว่า จำเลยที่ ๒ คงหากประมาณเดินเลื้อ ซึ่งต้องรับผิดชอบ
ต่อโจทก์ผู้เกี่ยว

ศาลอุทธรณ์พิจารณาแล้ว พังว่า ลายมือชื่อในเช็คพิพาทนี้เป็นลายมือชื่อปลอม
และจำเลยที่ ๑ จะต้องรับผิดชอบใช้เงินให้โจทก์ตามฟ้องหรือไม่นั้น ศาลอุทธรณ์เห็นว่าการที่
จำเลยที่ ๑ ให้นายจันทร์ เก็บรักษาสมุดเช็คและนายจันทร์ เสนอสมุดเช็คที่กรอรายการ
แล้วให้จำเลยที่ ๑ เห็นเป็นผู้ส่งจ่าย บางที่นายจันทร์รับสมุดเช็คไปด้วยตนเอง บางที่
เสมือนคนอื่นรับไปให้นายจันทร์ ก็ยังไม่พอพียงว่าจำเลยที่ ๑ ประมาณเดินเลื้อ ซึ่งจะต้อง
รับผิดชอบใช้เงินให้โจทก์ ส่วนจำเลยที่ ๒ นั้น ศาลอุทธรณ์ฟังว่าวิธีปฏิบัติงานของพนักงาน
เจ้าหน้าที่ของจำเลยที่ ๒ นั้น ปรากฏว่าขาดความรอบคอบ จำเลยที่ ๒ จึงไม่มีทางที่จะ
อ้างความสุจริตหรือความไม่ประมาณเดินเลื้อขึ้นต่อสู้คดีได้ จำเลยที่ ๒ จึงไม่มีสิทธิหักเงิน
จากบัญชีของโจทก์ จำเลยที่ ๒ ต้องรับผิดชอบใช้เงินรายนี้ให้โจทก์เต็มจำนวน

จึงพิพากษาแก้เป็นว่า ให้ธนาคารไทยพาณิชย์ จำเลยที่ ๒ ใช้เงิน ๙๐,๐๐๐ บาท
และดอกเบี้ยร้อยละ ๘ ครึ่งต่อปี นับแต่วันฟ้องจนกว่าจะใช้เงินเสร็จก็มีให้ยกฟ้องโจทก์
เฉพาะที่เกี่ยวกับจำเลยที่ ๑

โจทก์ฎีกาคัดค้านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ว่า ขอให้จำเลยที่ ๑ รับผิดชอบร่วมกับ
จำเลยที่ ๒

จำเลยที่ ๒ ฎีกาขอให้ยกฟ้องโจทก์

ศาลฎีกาได้ฟังคำแถลงของนายโจทก์จำเลยตรวจสอบสำนวนประชุมปรึกษาคดีเรื่องนี้แล้ว ทางพิชารณาได้ความว่า องค์การรถไฟสายแม่กลองได้เปิดบัญชีฝากเงินไว้กับธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัดที่ ๒ รวม ๔ บัญชี ชานานามบัญชีเหล่านั้นต่างกันแต่ละแผนก บัญชีรายเกิดเหตุในคดีนี้เรียกว่า "รถไฟสายแม่กลอง บ/ช๒" กำหนดให้จำเลยที่ ๑ เป็นผู้ มีอำนาจเซ็นสั่งจ่ายเงินในเช็ค

เกี่ยวกับบัญชีรายเกิดเหตุ คือตามเอกสารหมายเลข ๒ จำเลยที่ ๑ ใ้มอบสมุดเช็คให้นายชวน พจน์พริ้ง เจ้าหน้าทีคนหนึ่งขององค์การรถไฟสายแม่กลองรับมาพร้อมทั้งประทับตราชื่อบัญชีไว้มุมบนข้างขวาทุกฉบับแล้วนายชวนจึงประทับตรายางคำว่า "รถไฟสายแม่กลอง บ/ช ๒" ลงตรงเหนือของสำหรับลงลายมือชื่อทุกฉบับ แล้วนายชวนก็ส่งสมุดนั้นไปยังสำนักงานซึ่งตั้งอยู่ที่สถานีรถไฟมหาชัย จำกัดที่ ๑ มอบสมุดเช็คนี้ให้นายจันทร์ ไทสุวิทธิ์ พนักงานบัญชีเป็นผู้เก็บรักษา และมีหน้าที่กรอรายการในเช็คให้จำเลยที่ ๑ เซ็นชื่อ ส่วนตรายางนั้นนายชวนเป็นผู้เก็บ

ครั้นวันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๔๘๒ นายจันทร์ตรวจพาสึกที่จำเลยที่ ๒ ตั้งไปให้เทียบกับบัญชีที่นายจันทร์ทำไว้ จึงปรากฏว่าจำเลยที่ ๒ ได้หักเงินยอดหนึ่ง จำนวน ๓๐,๐๐๐ บาท ออกจากบัญชีรถไฟแม่กลอง บ/ช ๒ เนื่องจากเหตุนี้ก็ได้ตรวจสอบเช็คพบว่าเช็ค ๒ ฉบับ ได้ถูกฉีก นายจันทร์ให้นายชวนโทรศัทพ์ตามไปยังจำเลยที่ ๒ ได้กล่าวว่าเช็คหมายเลข ก. ๘๒๕๐๕๗ ซึ่งหายเฉพาะปลายยังไม่มีผู้ไ้คนำไปขอขึ้นเงินจากธนาคาร จำกัดที่ ๑ จึงมีหนังสือหมาย จ. ๕ ขอยกเลิกเช็คฉบับนี้ ส่วนเช็คหมายเลข ก. ๘๒๕๐๕๐ ซึ่งได้ถูกฉีกไปตลอดแผ่นทั้งคันชั่วคราวและปลายชั่วคราว ได้มีผู้นำไปขอขึ้นเงินจากจำเลยที่ ๒ แล้วเมื่อวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๒ เป็นเงิน ๓๐,๐๐๐ บาท จำเลยที่ ๑ ได้รายงานให้กรมรถไฟทราบและแจ้งว่าลายเซ็นในเช็คฉบับนั้นมิใช่ลายเซ็นของจำเลยที่ ๑ กรมรถไฟขอให้ผู้อำนวยการสอบสวนกลางตรวจพิสูจน์ได้รับตอบโดยหนังสือหมาย จ. ๖ ว่า ลายเซ็นในเช็คหมายเลข ก. ๘๒๕๐๕๐ เป็นลายเซ็นปลอม

ปัญหาในเบื้องต้นแรกมีว่า เช็ก ก. ๘๖๕๐๘๐ จะเป็นเช็กปลอมหรือไม่
 ในข้อนี้โจทก์มีพยานหลักฐานประกอบกันหลายประการ คือตัวจำเลยที่ ๑
 เบิกความยืนยันว่ามีไก่อเช่นเช็กนั้น และไม่ไช่ลายเซ็นชื่อของจำเลยที่ ๑ นายจันทร์
 โควิสุทธิ พนักงานบัญชีซึ่งเป็นผู้ไก่อชริก และไก่อเห็นลายมือชื่อของจำเลยที่ ๑ อย่างเคยชิน
 มาชานานก็ยืนยันว่าไม่ไช่ลายเซ็นของจำเลยที่ ๑ นายวิทย์ นัยนานนท์ ว่าเช็ครายนี้ไก่อ
 ตกอยู่กับบุคคลอื่นก่อนแล้วตั้งแตงยังเป็นเช็กเปล่า นายพลตำรวจตรีหลวงพิศิษฐวิทยาการ
 และนายพันตำรวจโทจรัส พอลเลิศ พยานผู้ชำนาญเบิกความยืนยันว่า ลายเซ็นของ
 สั่งจ่ายในเช็ครายนี้ เป็นลายเซ็นปลอมไม่มีพยานหลักฐานฝ่ายอื่นที่จะสืบบล้างว่าเป็น
 ลายเซ็นอันแท้จริงก็ฟังไก่อว่าลายเซ็นชื่อผู้สั่งจ่ายในเช็ครายนี้ เป็นลายเซ็นปลอมโดย
 ไม่มีขอสงสัย

ปัญหาสำหรับจำเลยที่ ๑ ว่า จะต้องรับผิดชอบในความเสียหายรายนี้หรือไม่นั้น
 โจทก์อ้างเหตุว่า เพราะจำเลยที่ ๑ ประมาทเดินเลอโดยไม่เก็บรักษาสมุดเช็กและตรา
 บอบัญชีเบิกเงินไว้เอง

ในข้อนี้ศาลเห็นว่า ข้อกล่าวอ้างของโจทก์ทางไก่อกับเหตุแห่งความเสียหาย
 ในเรื่องนี้นั้นงเกิดจากการปลอมเช็ก และธนาคารจ่ายเงินตามเช็กปลอมฉบับนั้น กฎหมาย
 จะดูแลผลแห่งการกระทำของบุคคลลลเมื่อการกระทำนั้นเป็นผลธรรมดา หรือโดยตรง
 จากการกระทำ หรือ เป็นผลอันไก่อชริกกับเหตุ

จริงอยู่ว่าจำเลยที่ ๑ ไก่อเก็บรักษาสมุดเช็กและตราบอบัญชีเบิกเงิน
 ไว้ด้วยตนเองอย่างรอบคอบ ก็เป็นการป้องกันอย่างที ุร้ายจะหาโอกาสปลอมเช็กไก่อ
 ยาก แต่นั้นเป็นความคิดเห็นของบุคคล หากมีกฎหมายไก่อบัญญัติว่าผู้มีหน้าที่เช่นจำเลยที่ ๑
 จะต้องไช่ความระมัดระวังกึ่งที่โจทก์ต้องการนั้นไม่ จำเลยที่ ๑ มีหน้าที่อื่น ๆ อีกมาก
 จึงแบ่งภาระให้แก่เสมียนพนักงาน ซึ่งมีหน้าที่คิดต่อและทำธุระในเรื่องเหล่านี้ปฏิบัติมา
 นาน เพิ่งมาเกิดการทุจริตขึ้น โดยไม่รู้วาใครเป็นผู้ทำ ถ้าจะตำหนิในเรื่องปกครอง
 ว่า ุดูแลรักษาการไม่เรียบร้อย

ถึงขนาดจึงมีช่องทางเป็นเหตุหน้าความเสียหายมาให้ได้ ทั้งนี้ ก็มีทางที่อาจตำหนิได้ แต่จะ
ให้จำเลยที่ ๑ รับผิดชอบสำหรับความเสียหายที่ยังเกิดในคดีนี้หาได้ไม่ เพราะความเสียหายนั้น
มิได้บังเกิดผลโดยตรง หรือเป็นผลอันใกล้ชิดจากการกระทำของจำเลยที่ ๑ หากแต่เกิด
จากการกระทำของผู้อื่น จำเลยที่ ๑ จึงไม่ต้องรับผิดชอบ

ในลำดับต่อไปนี้จะไต่วินิจัยถึงจำเลยที่ ๒

๑. ข้อที่จำเลยที่ ๒ ทูลสู้ว่า ฟ้องของโจทก์เคลื่อนคดี โดยกล่าวเพียงว่า
เช็คถูกปลอมเลิกไป และมีผู้ปลอมลายเซ็นจำเลยที่ ๑ มิใช่คำยืนยันว่าเช็คถูกปลอมลายเซ็น
จำเลยที่ ๑ นั้น ได้พิจารณาหุ้ฟ้องของโจทก์ เห็นว่ามีข้อความแสดงสภาพแห่งข้อหาพอที่
จำเลยจะเข้าใจฟ้อง และแก้คดีได้ก็แล้ว หาเคลื่อนคดีไม่

๒. ข้อที่จำเลยที่ ๒ ทูลสู้ว่า เช็ครายนี้มีชื่อลายเซ็นปลอมนั้น ไต่วินิจัยมาแล้วว่า
โจทก์มีพยานบุคคลและพยานผู้เชี่ยวชาญเบิกความยืนยันและรับรองว่าเป็นลายเซ็นชื่อปลอม คดี
ฟังเป็นความจริงไต่ว่าเป็นลายเซ็นปลอม

๓. จำเลยที่ ๒ อ้างว่า เนื่องมาจากการที่จำเลยที่ ๑ ประมาทเดินเลื่อ
ไม่เก็บรักษาสมุดเช็คและตราประทับไว้ให้ดี เป็นเหตุให้คนฉีกเช็คมาขึ้นเงินจากจำเลยที่ ๒
ได้ ความประมาทเดินเลื่อของจำเลยที่ ๑ ซึ่งเป็นตัวแทนของโจทก์ก็เหมือนการกระทำของ
โจทก์เอง จำเลยที่ ๒ หากต้องรับผิดชอบนั้น ในข้อนี้ไต่วินิจัยไว้ว่า แม้จำเลยที่ ๑ จะประมาท
เดินเลื่อไม่เก็บรักษาสมุดเช็คและตราประทับไว้ให้ดี ก็มีใช้เป็นผลกรรมคาหรือผลโดยตรงที่จะ
ให้บังเกิดการปลอมเช็ค และนำไปขึ้นเงินได้สำเร็จ จำเลยที่ ๑ ไม่ต้องรับผิดชอบตามกฎหมาย
และได้กล่าวไว้แล้วว่า ข้อกล่าวหาของโจทก์ในข้อนี้ตกไป ฉะนั้น จำเลยที่ ๒ จะยกขึ้น
กล่าวอ้างเพื่อสนับสนุนข้อต่อสู้ของตนก็ยกไม่ได้คู่กัน

๔. ข้อที่จำเลยที่ ๒ ว่า โจทก์ตั้งรูปคดีมาในลักษณะละเมิด โดยอ้างว่าจำเลยที่ ๒
ประมาทเดินเลื่อทำให้โจทก์เสียหาย ไม่ควรนำกฎหมายในเรื่องตัวเงินมาใช้ขึ้น เห็นว่า
โจทก์กล่าวในฟ้องว่าจำเลยที่ ๒ ประมาทเดินเลื่อในเรื่องตัวเงิน หาใช่กล่าวว่าจำเลยที่ ๒
ทำการละเมิดโดยตรง ๆ อย่างเดียวไม่ คำฟ้องแสดงอยู่ว่าเกี่ยวกับเรื่องตัวเงินเป็นต้นเหตุ
จึงต้องยกกฎหมายในเรื่องตัวเงินมาใช้วินิจัยด้วย

๕. จำเลยที่ ๒ ว่า ได้จ่ายเงินไปตามเช็คโดยมิไ้ปร ะมาทเลินเล่อ
 ในข้อนี้ เห็นว่า เกี่ยวแก่การวินิจฉัยกฎหมายอยู่บ้าง
 การจ่ายเงินตามตั๋วสั่งจ่าย มีบทบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
 คือมาตรา ๑๐๐๔ และ ๑๐๐๕

มาตรา ๑๐๐๔ ภายในบังคับแห่งบทบัญญัติทั้งหลายในประมวลกฎหมายนี้ เมื่อใด
 ลายมือชื่อในตั๋วเงินเป็นลายมือชื่อปลอมก็คื เป็นลายมือชื่อลงไว้โดยที่บุคคลซึ่งอ้าง เขาเป็น
 เจ้าของลายมือชื่อนั้นมิไ้มอบอำนาจให้ลงก็คื ทานว่าลายมือชื่อปลอมหรือลงปราศจากอำนาจ
 เช่นนั้นเป็นอันใช้ไม่ได้เลย ใครจะอ้างอิงอาศัยแสวงสิทธิหรืออย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อยึดหนวง
 ตั๋วเงินก็คื เพื่อทำให้ตัวนั้นหลุดพ้นก็คื หรือเพื่อบังคับการใช้เงิน เขาแก่คู่สัญญาแห่งตัวนั้นคนใด
 คนหนึ่งก็คื ทานว่าไม่อาจจะทำได้เป็นอันขาด เว้นแต่คู่สัญญาฝ่ายซึ่งจะพึงถูกยึดหนวงหรือ
 ถูกบังคับใช้เงินนั้นจะอยู่ในฐานะเป็นผู้ของตักตมมิไ้หยักขอลายมือชื่อปลอมหรือชื่อลงลายมือชื่อ
 ปราศจากอำนาจนั้นขึ้นเป็นข้อต่อสู้ าลา"

ข้อบัญญัติในบทนี้วางหลักว่า ตั๋วเงินที่ลงลายมือชื่อปลอมหรือปราศจากอำนาจนั้น
 ใช้ไม่ได้ เว้นแต่จะอยู่ในช้อยกเว้น ฉะนั้น เช็ครายนี้ซึ่งมีลายมือชื่อผู้สั่งจ่ายปลอม ก็ยอม
 ใช้ไม่ได้ ทั้งคดีไม่เข้าอยู่ในช้อยกเว้น

มาตรา ๑๐๐๕ ถ้ามีผู้นำตั๋วเงินชนิดจะพึงใช้เงินตามเขาสั่ง เมื่อทวงถามมา เบิก
 คอธนาคารใด และธนาคารนั้นไ้ใช้เงินให้ไปตามทางคำปกติโดยสุจริต และปราศจาก
 ประมาทเลินเล่อไซ้ ทานว่าธนาคารไม่มีหน้าที่จะต้องนำสืบว่า การสลักหลังของผู้รับเงิน
 หรือการสลักหลังในภายหลังรายใด ๆ ไ้ทำไปคืวยอาศัยรับมอบอำนาจแก่บุคคลซึ่งอ้าง เขา
 เป็นเจ้าของคำสลักหลังนั้น และถึงแม้ว่ารายการสลักหลังนั้นจะเป็นสลักหลังปลอมหรือปราศจาก
 อำนาจก็ตาม ทานให้ถือว่า ธนาคารไ้ใช้เงินไปถูกระเบียบ"

ข้อบัญญัติในบทนี้วางหลักไว้สำหรับตั๋วเงิน ที่สมบูรณ์มาแต่แรกโดย เป็นตั๋วเงิน
 อันแท้จริง ไม่ใช่ตั๋วเงินปลอม เมื่อธนาคารนำสืบไ้ว่าไ้ใช้เงินให้ไปตามทางคำปกติ

โดยสุจริตและปราศจากประมาทเลินเล่อก็เป็นการใช้ได้ แม้การสลักหลังของผู้นับเงิน
จะเป็นการสลักหลังปลอมหรือปราศจากอำนาจก็ตาม

คดีเรื่องนี้ตรงกับบทบัญญัติของมาตรา ๑๐๐๔ ซึ่งเป็นเรื่องตัวเงินปลอม
มิใช่มาตรา ๑๐๐๕ ซึ่งเป็นเรื่องสลักหลังปลอม

เมื่อพิจารณาโดยข้อกฎหมายดังกล่าวมานี้ ก็จะได้เห็นว่า การที่จำเลยที่ ๒
ต่อสู้ว่าได้จ่ายเงินไปตามเช็ครายนี้ โดยมีใบประมาณเลินเล่อ นั้น หากต้องวินิจฉัย
ไม่ เพราะไม่เป็นข้อสำคัญอะไร

เรื่องเงินค่าดอกเบี้ยซึ่งจำเลยที่ ๒ คำนวณว่า แม้จะให้จำเลยที่ ๒ ชำระเงิน
ก็ควรบังคับเพียงให้จำเลยที่ ๒ กลับนำเงิน ๓๐,๐๐๐ บาท ลงในบัญชีของโจทก์ตามเดิม
หากควรจะให้เสียดอกเบี้ยร้อยละ ๗ $\frac{๑}{๒}$ ต่อปี ไม่

ในข้อนี้ ศาลฎีกาเห็นว่า จำเลยได้โต้แย้งคดีมาจนถึงศาลชั้นเป็นที่ประจักษ์
แจ้งอยู่แล้วว่า จำเลยที่ ๒ ไม่ยอมให้เงินรายนี้แก่โจทก์ เป็นการฉ้อโกงไม่ชำระหนี้
อย่างชัด ๆ ก็จำต้องชำระดอกเบี้ยตามอัตราที่กฎหมายกำหนด

อาศัยเหตุที่กล่าวนี้ ศาลฎีกาเห็นชอบด้วยคำชี้ขาดของศาลอุทธรณ์ จึง
พิพากษายืนตามให้โจทก์เสียค่าทนายความในชั้นศาลฎีกา ๒,๐๐๐ บาท ให้แก่จำเลยที่
๑ และให้จำเลยที่ ๒ เสียค่าทนาย ๒,๐๐๐ บาท ใช้ชั้นศาลฎีกาให้แก่โจทก์ ให้ยก
ฎีกาของผู้ฎีกา

ท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาดังนี้ ท่าน ย.ส. (ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย)
และท่านศาสตราจารย์ ดร.ประกอบ หุตะสิงห์ ให้ความเห็นเกี่ยวกับหลักกฎหมายปิดปาก
โดยความประมาทเลินเล่อไว้ดังนี้

ความเห็นของ บ.ส.ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย)

คำพิพากษานี้เป็นตัวอย่างอันดีเรื่องลายมือชื่อในตั๋วเงินเป็นลายมือชื่อปลอม
 มาตรา ๑๐๐๘ วางหลักไว้ว่าลายมือชื่อปลอมหรือที่ลงไว้โดยปราศจากอำนาจยอมเป็นอัน
 ไขไม่ได้ เว้นแต่จะเข้าขอยกเว้น ๒ ข้อคือ (๑) ขอยกเว้นตามมาตรา ๑๐๐๘ นั้นเอง
 ซึ่งเป็นกรณีที่คู่สัญญาฝ่ายซึ่งพึงถูกยึดหน่วงหรือถูกบังคับให้เงินนั้นตกอยู่ในฐานะเป็นผู้ของค้ำบม
 มิให้ยกชื่อลายมือชื่อปลอมหรือชื่อลงลายมือปราศจากอำนาจนั้นขึ้นเป็นข้อต่อสู้ และ (๒) ขอ
 ยกเว้นตามมาตรา ๑๐๐๘ เฉพาะกรณีธนาคารและกรณีการสลักหลัง ซึ่งเห็นได้ชัดว่าไม่เกี่ยว
 กับคดีนี้ เพราะในคดีนี้เป็นการปลอมลายมือชื่อผู้สั่งจ่าย ฉะนั้นข้อที่จะต้องพิจารณาในคดีนี้
 จึงมีเพียงว่ารูปคดีเข้าขอยกเว้นข้อ ๑ คือ โจทก์ต้องอยู่ในฐานะเป็นผู้ของค้ำบมมิให้ยกลายมือ
 ปลอมเป็นข้อต่อสู้หรือไม่ เพราะถ้าโจทก์คือกรมรถไฟไม่อยู่ในฐานะเป็นผู้ของค้ำบมมิให้ยก
 ลายมือชื่อปลอมขึ้นเป็นข้อต่อสู้แล้ว จำเลยที่ ๒ ซึ่งเป็นธนาคารก็ไม่มีสิทธิหักเงิน ๓๐,๐๐๐
 บาท ซึ่งจ่ายไปโดยการออกเช็คปลอมจากบัญชีเงินของโจทก์ เพราะเช็คนี้เท่าที่เกี่ยว
 กับลายมือผู้สั่งจ่าย ซึ่งเป็นลายมือปลอมเป็นอันไขไม่ได้เลย ปัญหาที่ว่าเมื่อใดคู่สัญญาจะตก
 อยู่ในฐานะเป็นผู้ของค้ำบมมิให้ยกชื่อลายมือปลอมขึ้นเป็นข้อต่อสู้ นั้น ป.พ.พ. ไม่ได้บัญญัติไว้
 จึงต้องพิจารณาจากพฤติการณ์เป็นเรื่อง ๆ ไป ว่าการที่มีการจ่ายเงินตามตั๋วเงินนั้น ผู้ที่
 ถูกปลอมลายมือมีส่วนผิดบ้างหรือไม่เพียงใด เช่น (๑) ถ้าปรากฏว่าธนาคารสงสัยไม่แน่ใจ
 ว่าลายมือปลอมหรือไม่แล้ว โทรศัทพ์มาถามผู้สั่งจ่าย ผู้สั่งจ่ายเดินเลอตอบรับรองไปว่า
 ไม่ปลอม ผู้สั่งจ่ายก็ตกอยู่ในฐานะที่เป็นผู้ของค้ำบมมิให้ยกลายมือปลอมขึ้นเป็นข้อต่อสู้
 (๒) นอกจากนี้ถ้าการปลอมเกิดจากความประมาทเดินเลอของผู้สั่งจ่ายผู้สั่งจ่ายก็อาจ
 ตกอยู่ในฐานะที่เป็นผู้ของค้ำบมมิให้ยกลายมือปลอมขึ้นเป็นข้อต่อสู้ได้ หรืออย่างน้อยก็
 อาจต้องเฉลี่ยค่าเสียหายกันตามนัยแห่งมาตรา ๒๒๓ เช่น ถ้าประมาทเดินเลอธนาคารอาจ
 ต้องรับผิดชอบเพียงครึ่งของจำนวนเงินเป็นต้น โดยที่ตามมาตรา ๒๒๐ "ถูกหนต้องรับผิดชอบ
 ในความผิดของตัวแทนแห่งตนกับทั้งของบุคคลที่ตนใช้ในการชำระหนี้ นั้นโดยขนาดเสมอกับว่า"

เป็นความผิดของตนเอง ฉะนั้น ฯลฯ ฉะนั้น ถ้าจำเลยที่ ๑ ประมาทเดินเลอ ก็ต้อง
ถือเสมือนใจที่ประมาทเดินเลอด้วย

ในเรื่องประมาทเดินเลอ ผู้เขียนไม่เห็นพ้องด้วยกับศาลฎีกาที่กล่าวว่า "ถ้า
จำเลยที่ ๑ ได้เก็บรักษาสมุคเชือกและตราบนอกบัญชีเบิกเงินไว้ด้วยตนเองอย่างระมัดระวัง
ก็เป็นกรป้องกันอย่างดี ผู้ร้ายจะหาโอกาสปล้นเชือกได้ยาก แต่นั้นเป็นความคิดเห็น
ของบุคคล ห้ามมีกฎหมายบัญญัติว่าผู้ทำหน้าที่เช่นจำเลยที่ ๑ จะต้องใช้ความระมัดระวัง
รักษาสิ่งที่โจทก์ต้องการนั้นไม่ ฯลฯ" เพราะหน้าที่ ๆ บุคคลจะต้องใช้ความระมัดระวัง
นั้นไม่จำต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเจาะจง คนขับรถยนต์ก็ไม่มีกฎหมายบัญญัติว่าอย่ามัว
เหลียวซ้ายแลขวา เมื่อพูดถึงประมาทเดินเลอโดยกฎหมายไม่ใคร่ระบุขนาดไว้เป็นพิเศษ
เช่น "เดินเลออย่างร้ายแรง" แล้วก็ต้องพิจารณาเทียบยกเอาความระมัดระวังของวิญญูชน
(คือบุคคลที่มีความรอบคอบตามปรกติ) ภายใต้พฤติการณ์เช่นเดียวกันจะปฏิบัติถ้าปรากฏ
ว่าบุคคลไม่ใช้ความระมัดระวังอย่างวิญญูชนภายใต้พฤติการณ์เช่นเดียวกันแล้ว ก็ถือว่าเป็น
ประมาทได้โดยไม่ต้องปรากฏว่ามีกฎหมายกำหนดหน้าที่ไว้เช่นนั้นอย่างนี้แต่ประการใด
อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่าเพียงที่ผู้สั่งจ่ายมอบเชือกให้บุคคลอื่นเก็บไว้หาเป็นการเดินเลอ
ไม่ เพราะคนธรรมดาหลายคนที่ไม่ได้เก็บสมุคเชือกด้วยตนเอง สมุคเชือกที่ไม่มีลายมือ
ชื่อก็คือกระดาษเปล่าแผ่นหนึ่งนั้นเอง และเป็นความเชื่อโดยทั่วไปว่าธนาคารย่อมสามารถ
ทราบได้ว่าลายมือชื่อใครปลอมหรือไม่ เมื่อการมอบสมุคเชือกให้ผู้อื่นถือถือไว้ไม่ใช่เป็นการขาดความ
ระมัดระวังอันควร เป็นวิสัยของวิญญูชนแล้ว ก็ไม่เป็นการเดินเลอ นอกจากนี้การที่ไม่เก็บตรา
บนอกบัญชีเบิกเงินก็ไม่ใช่การขาดความระมัดระวังอันควร เป็นวิสัยของวิญญูชนเช่นเดียวกัน

เมื่อการกระทำของจำเลยที่ ๑ ไม่เป็นประมาท โจทก์จึงไม่ตกอยู่ในฐานะที่ต้อง
ตัดบท มิให้ยกลายมือชื่อปลอมขึ้นเป็นข้อต่อสู้ และเมื่อไม่มีการกระทำอันเป็นประมาทเสียแล้ว
ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล คือผลของการกระทำของจำเลยใดหรือใด
กว่าเหตุก็ไม่ต้องพิจารณา เพราะการพิจารณาคดีแพ่งจะพิจารณาปัญหานี้ได้ต่อเมื่อมีการกระทำ

อันเป็นประมาทเสียก่อน ต่อจากนั้นจึงพิจารณาว่าผลอันใดเป็นผลอันเกิดจากการประมาท ซึ่งจะทำให้ผู้กระทำโดยประมาทต้องรับผิดชอบอย่างไรก็ดี โดยที่คำพิพากษาศาลฎีกานี้ได้วางเกณฑ์เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลไว้ด้วย จึงควรจะได้พิจารณาเสียในโอกาสนี้ด้วย ศาลฎีกาได้วางหลักไว้ว่า ความเสียหายจะต้องบังเกิดผลโดยตรงจากการกระทำของจำเลย หรือเป็นผลอันใกล้ชิดกับการกระทำของจำเลย ในทางคำราเกณฑ์ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลสำหรับทางแพ่งและทางอาญาต่างกัน ในทางแพ่งนั้น ต้องใช้ทฤษฎีเหมาะสมอย่างเดียวกัน คือพิจารณาว่าตามความรู้ความชำนาญของมนุษย์ ผลอาจเกิดจากการกระทำของผู้กระทำหรือไม่ ทั้งนี้คือการที่ผลอาจเกิดขึ้นนั้น จะต้องไม่ห่างไกลจนตามความคิดเห็นของชีวิตตามปกติไม่สามารถจะคาดหมายได้ (ให้เทียบดูคำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา เรียงมาตราของ Otta Palandt ค.ศ. ๑๙๕๒ หน้า ๒๑๘"

ท่านศาสตราจารย์ ดร. ประยอม หุตะสิงห์ หมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกา
ดังกล่าวนี้ว่า

"ปัญหาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความผิดกับความเสียหายนั้น ในทางคำราเป็นเรื่องยุ่งยากอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะคำพิพากษาของศาลย่อมจะไม่แสดงให้เห็นว่าการที่บุคคลต้องรับผิดชอบในผลแห่งการกระทำของเขาหรือไม่นั้น อาศัยหลักเกณฑ์อันใด ศาล Cassation ของฝรั่งเศสก็ไม่ยอมผูกมัดที่จะกล่าวว่าทฤษฎีใดเป็นทฤษฎีที่ศาลใช้ปรับคดี เป็นแต่ว่าในคำพิพากษาจะต้องแสดงว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างความผิดกับความเสียหายถ้าไม่แสดงดังนี้คำพิพากษานั้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่ถ้ามคำพิพากษาได้แสดงไว้ดังนี้แล้ว ปัญหาต่อไปศาลถือเป็นปัญหาข้อเท็จจริง ซึ่งศาลสูงไม่เกี่ยวข้องด้วย ในอังกฤษศาลก็กล่าวว่าจะต้องรับผิดชอบในผลโดยตรง แต่อย่างไร เป็นผลโดยตรงก็เป็นเรื่องที่ต้องศึกษาและโต้เถียงกันมากมาย

ทฤษฎีเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความผิดกับความเสียหายที่สำคัญมีอยู่สองทฤษฎี
ทฤษฎีหนึ่งคือทฤษฎีเหมาะสม (Adequate Cause) ดังที่ท่าน ย.ส. ไทกล่าวไว้ข้างต้น

ซึ่งเป็นทฤษฎีที่ใช้ในเยอรมันและสวิสในคเคีแพ่ง (Amos, Introduction to French Civil Law) หน้า ๒๒๘) อีกทฤษฎีหนึ่งคือทฤษฎีความเท่ากันแห่งเหตุ (theory of the equivalence of conditions) คือถือว่าผลอันหนึ่งอาจเกิดจากเหตุหลายเหตุ แต่ละเหตุจำเป็นแก่การที่จะเกิดผลขึ้นทั้งนั้น และถือว่าเหตุทุก ๆ เหตุมีน้ำหนักเท่ากัน ในอันที่จะก่อให้เกิดผลขึ้น ตามทฤษฎีนี้กล่าวโดยย่อก็คือให้พิจารณาว่าถ้าจำเลยมิได้กระทำการที่เป็นผิด ผลนั้นจะไม่เกิดขึ้นแล้ว ก็ถือได้ว่าจำเลยต้องรับผิดชอบในผลที่เกิดเพราะการกระทำของจำเลยตั้งแต่วันนั้น โดยไม่ต้องคำนึงว่าจะมีเหตุอื่นอีกช่วยหรือไม่ที่ก่อให้เกิดผลนั้นขึ้น แต่จำเลยไม่ทำผิดผลนั้นก็ยังไม่เกิดอยู่แล้ว จำเลยก็ไม่ต้องรับผิดชอบเพราะไม่ใช่ผลแห่งการกระทำผิดของจำเลย คำว่าฝรั่งเศสจะถือทฤษฎีนี้เป็นหลัก (Nazeaud, Traite the orique et Pratique de la Responsalilite' tome 2 No.1442 page 339) และถ้ามีเหตุอื่นทำให้เกิดความเสียหายด้วย ศาลก็อาจใช้วิธีแบ่งค่าเสียหายให้จำเลยใช้ แต่เพียงบางส่วนได้เท่านั้น ป.พ.พ.ของเรามาตรา ๒๒๓, ๔๔๒ จำเลยจะต้องรับผิดชอบทั้งหมดก็ต่อเมื่อเป็นการกระทำผิดร่วมกันตาม มาตรา ๔๓๒ มิฉะนั้นก็อาจให้ค่าเสียหายตามส่วนแห่งความผิดได้ตามนัยแห่งมาตรา ๔๓๔ ตามทฤษฎีหลังนี้ ความรับผิดชอบจะกว้างขวางออกไปกว่าทฤษฎีแรก คือทฤษฎีเหมาะสม เพราะไม่จำกัดแคผลธรรมดาเท่านั้น แต่ข้อนี้ก็ไม่ต้องวิตก เพราะมีข้อที่ต้องพิจารณว่าการกระทำของจำเลยเป็นความผิดหรือไม่เป็นขอม เขตจำกัดอยู่ในตัว ถ้าจำเลยไม่ได้ทำผิด คือไม่ได้จงใจให้เกิดเสียหาย หรือไม่ประมาทเลินเล่อแล้ว แม้การกระทำของจำเลยจะก่อให้เกิดความเสียหาย จำเลยก็ไม่ต้องรับผิดชอบ

ตามกฎหมายอังกฤษแต่เดิมมาก็ใช้หลักเรื่องผลธรรมดา (natural & probable consequence) แต่เมื่อคดี In re Polemis (1921, K.B.560) ขึ้นแล้ว ศาลได้ละทิ้งหลักผลธรรมดาเสีย และไปใช้หลักเรื่องผลโดยตรง (direct consequence) แทนคดีเรื่องนี้ เป็นเรื่องลูกจ้างของจำเลยจืดวางน้ำมันเป็นหินในระวางเรือที่เข้ามา ทำให้ไม้กระดานที่พาดปากระวางเรือตกลงไปโดยไม่ระวัง เลยเกิดประกายไฟติดไอน้ำมันเป็นหินที่มีอยู่ในระวางเรือ แล้วไหม้เรือเสียหายหมดทั้งลำ ข้อเท็จจริงฟังได้ว่ากรณีที่เกิดผลใหญ่โต

ถึงเช่นนี้ไม่มีใครคาดเห็นได้ เพราะฉกษติกรรมคาไม่มีใครคิดว่าจะมีนังมันรั้ว มีไ
 ระเหยอย แต่ศาลคักคินวาคความเสียหายเป็นผลโดยตรงจากการกระทำโดยประมาท
 เลินเลอ แม้จะเป็นผลฉกษติกรรมคากักต้องรับฉก (Salmond, ed.8, page 138)

ตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๓๑/๒๔๔๖ นี้ ไคกล่าววากฎหมายกุมลแห่งการกระทำ
 อันเป็นฉลธรรมคาหรือโดยตรง หรือไคลกับเหตุเท่านั้น ที่วาคฉลธรรมคากักคือหลักเรื่อง
 ความเหมาะสม แต่ผลโดยตรงนั้นไม่ใช่หลักความเหมาะสม เป็นหลักที่กว้างออกไปกว่า
 นั้น จึงต้องเข้าใจไปในทางที่วากการกระทำของจำเลย เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดผลแล้ว
 แม้จะไม่ใช่ฉลธรรมคา จำเลยคักต้องรับฉก ที่ศาลฟังวาคถ้าจำเลยเก็บสมุกเช็คไว้เอง
 ก็เป็นการป้องกันอย่างคัก ผู้รายจะหาโอกาสปลอมเช็คไคยาก แสดงวาคศาลไม่ฟังขอ
 เท็จจริงวากการกระทำของจำเลยเป็นเหตุให้มีการปลอมเช็ค เพราะแม้จะระวังก็ไม่
 ใช่ว่าจะไม่เกิดผลขึ้น เป็นแต่จะเกิดผลเสียหายไคยากเท่านั้น คือศาลฟังวาคถึงจำเลย
 จะไม่ประมาท ผลเสียหายก็ยงเกิด ตามนัยแห่งหลักความเท่ากันแห่งเหตุคักกล่าว
 ขางคน ส่วนที่วาคลไคลกับเหตุนั้น หมายความว่าไปในทางที่วาคไม่มีอะไรมาแทรกแซงทำให้
 ขาคความสัมพันธ์ระหว่างเหตุกับผลไป ซึ่งมีแง่ปัญหาซับซ้อนเกินกว่าจะกล่าวได้ในที่นี้"

๒. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๓๖๓/๒๕๑๖ (ระหว่างนายตักคักชัย พรประสิทธิ์

โจทก์ ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ จำกัด จำกัด)

ขอเท็จจริงมีวาค ธนาคารจำกัดจ่ายเงินตามเช็ค ซึ่งมีผู้ลักไปจากโจทก์
 แล้วปลอมลายมือชื่อโจทก์มาขึ้นเงินกับจำกัด

ศาลอุทธรณ์พิพากษาคลับคำพิพากษาศาลชั้นให้จำกัดใช้เงินแก่โจทก์

จำกัดฎีกา

ศาลฎีกาวินิจฉัยในประเด็นเรื่องลายมือชื่อปลอมว่า

"การที่มีผู้นำเช็คของลูกคาไปปลอมลายมือชื่อของลูกคาเจ้าของบัญชีแล้วไปขึ้น
 เงินจากธนาคาร ขาวางวาลูกคาประมาทเลินเลอ เก็บเช็คไว้ในที่ไม่มั่นคง ขอเท็จจริงฟังไคว่า"

ลูกคาเก็บสมุกเช็คไว้ในตู้เอกสาร คุณตั้งอยู่บนโต๊ะทำงานของลูกคา หองทำงานของลูกคา
 ไซเป็นที่รับแขกควย ตู้เอกสารมีกุญแจ แดกกุญแจเสียมากอนลูกคาทราบเรื่อง เช็คหาย
 ประมาณ ๑๐ วัน ตามขอเท็จจริงดังนี้ เห็นว่าลูกคาของธนาคาร เก็บสมุกเช็คไว้ในที่สมควร
 แล้ว ลูกคามิได้ประมาณเดินเลอแต่อย่างใด เมื่อเป็นเช่นนี้เช็คฉบับนั้นจึงไซไม่ได้
 ความประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๘ ลูกคามิได้เป็นผู้สั่งจ่ายเงินตามเช็ค
 ฉบับนั้น ธนาคารไม่มีสิทธิจะหักเงินที่ธนาคารจ่ายไปตามเช็คจากบัญชีของลูกคารายนั้น"

จากคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๓๘๓/๒๕๑๖ ที่ว่า

"เมื่อขอเท็จจริงฟังไมไควาลูกคาเจ้าของบัญชีมิได้ประมาณเดินเลอธนาคาร
 ตามเช็ค จึงไม่มีสิทธิหักเงินที่ธนาคารจ่ายไปจากบัญชีของลูกคารายนั้น" นี้ ทำให้เห็น
 แนวทางของศาลฎีกาคอไปไควว่า หากขอเท็จจริงกลับฟังไควาลูกคาเจ้าของบัญชีเป็นฝ่าย
 ประมาณเดินเลอแล้ว ธนาคารตามเช็คอาจมีสิทธิหักเงินที่ธนาคารจ่ายไปตามเช็คที่มี
 ลายมือชื่อเจ้าของบัญชีปลอมจากบัญชีของลูกคารายนั้นได้ ที่ผู้เขียนกล่าวเพียงว่า ธนาคาร
 อาจมีสิทธิหักเงินได้เพราะคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๓๑/๒๕๑๖ วางหลักไควว่า แมลจางของ
 ลูกคาจะประมาณเดินเลอไม่เก็บรักษาสมุกเช็คและตราประทับไว้ให้คิ ก็มีไซเป็นผล
 ธรรมคาหรือผลโดยตรงที่จะทำให้บังเกิดการปลอมเช็ค และนำไปขึ้นเงินได้สำเร็จ

ฉะนั้น หลักกฎหมายปิดปากโดยความประมาณเดินเลอ ซึ่งพิจารณาจากคำ
 พิพากษาฎีกาของไหยอันจะ เป็นเหตุไหญ่ถูกปลอมลายมือชื่อมิอาจขอ ลายมือชื่อปลอมขึ้น
 เป็นขอคอสู้ไค กคอ เมื่อความประมาณที่เกิดจากการกระทำของผูถูกปลอมลายมือชื่อนั้น
 จะ เป็นผลธรรมคาหรือผลโดยตรงที่จะให้บังเกิดการปลอมลายมือชื่อและนำไปขึ้นเงินได้
 สำเรจนั้นเอง

ส่วนปัญหาที่ว่า เมื่อไคผูถูกปลอมลายมือชื่อจะตกอยู่ในฐานะ เป็นผู้คองคักบท
 มิไหยกขอ ลายมือชื่อปลอมขึ้นเป็นขอคอสู้ นั้น (กฎหมายปิดปาก) ประมวลกฎหมายแพ่ง
 พณิชย์ไมไคบัญญัติไว้ จึงต้องพิจารณาจากพฤติการณ์เป็นเรื่อง ๆ ไปว่า การที่มีการ
 จ่ายเงินตามตัวเงินนั้น ผู้ที่ถูกปลอมลายมือชื่อมีส่วนคักบางหรือไม่เพียงไค

เมื่อใดเข้าใจหลักกฎหมายปิดปากโดยประมาณเดินเลื้อที่ไต่จากคำพิพากษาของศาลฎีกาถึงกลางทางคนแล้ว ก็จะได้เห็นว่า ปัญหาที่มีผู้สงสัยกันมากกว่า เมื่อผู้สั่งจ่าย (ลูกคาเจ้าของบัญชี) มีส่วนประมาณเดินเลื้อทำให้เกิดการลงลายมือชื่อปลอมในตั๋วเงินขึ้น จะมีความรับผิดชอบเพียงใดหรือไม่ ก็คงหมกไปควยและในทางปฏิบัติของธนาคารภายในประเทศปัจจุบันนี้ ธนาคารมักจะทำข้อตกลงเกี่ยวกับการใช้เช็คกับลูกคาเจ้าของบัญชีว่า "ข้าพเจ้า (ลูกคาเจ้าของบัญชี) จะต้องเก็บรักษาสมุดเช็คอันเป็นเอกสารสำคัญไว้ในที่มั่นคงและปลอดภัยตามที่ธนาคารได้ให้ค่าเตือนไว้แล้ว ดังนั้น ในกรณีที่เช็คที่ข้าพเจ้า (ลูกคาเจ้าของบัญชี) ใดสั่งจ่ายไว้แล้วสูญหายไปจากความครอบครอง ข้าพเจ้า (ลูกคาเจ้าของบัญชี) จะแจ้งให้ธนาคารทราบถึงรายละเอียดของเช็คอันเป็นลายลักษณ์อักษรทันทีพร้อมทั้งขอให้ธนาคารระงับการจ่ายเงินตามเช็คนั้น แต่ถาปรากฏว่าธนาคารได้จ่ายเงินตามเช็คนั้นไปก่อนรับทราบถึงการสูญหาย ข้าพเจ้า (ลูกคาเจ้าของบัญชี) ยอมรับว่าธนาคารไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบใด ๆ ต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นนี้ และถาเช็คซึ่งข้าพเจ้า (ลูกคาเจ้าของบัญชี) ยังมีใ้สั่งจ่ายสูญหายไปจากความครอบครอง ภายความจงใจหรือประมาณเดินเลื้อก็ตามและมิได้สุจริตนำไปปลอมลายมือชื่อสั่งจ่าย ข้าพเจ้า (ลูกคาเจ้าของบัญชี) ยอมรับว่าธนาคารปราศจากความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น"

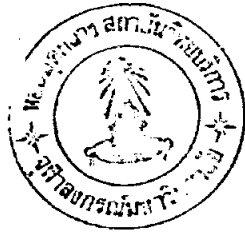
ซึ่งข้อความดังกล่าวนี้ผู้เขียนเห็นว่า แม้จะไม่มีข้อตกลงนี้ธนาคารตามเช็คก็สามารถยกเอาเรื่องความประมาณเดินเลื้อของลูกคาซึ่งเป็นเหตุใหญ่ไม่สุจริต เขาไปปลอมลายมือชื่อสั่งจ่าย ขึ้นเป็นข้อต่อสู้ลูกคาเจ้าของบัญชีได้อยู่แล้ว ตามหลักกฎหมายปิดปากโดยการประมาณเดินเลื้อ (estoppel by negligence) ที่กล่าวมาข้างต้น แต่อย่างไรก็ตาม การที่ธนาคารตามเช็คทว่าตกลงกับลูกคาไว้อย่างนี้ก็มีผลประการหนึ่งก็คือ เป็นการเตือนให้ลูกคาเจ้าของบัญชีทราบว่าตนมีหน้าที่ต้องเก็บรักษาสมุดเช็คไว้ในที่ปลอดภัยและมั่นคง หากตนประมาณเดินเลื้อเก็บรักษาสมุดเช็คไว้ในที่ดังกล่าว อาจต้องรับความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ เหตุนี้จะทำให้ลูกคาเจ้าของบัญชีมีความระมัดระวังมากขึ้น ซึ่งก็เป็นผลดีที่จะทำให้องค์การปลอมลายมือชื่อผู้สั่งจ่ายได้ประการหนึ่ง

ธนาคารทหารไทย จำกัด, แบบพิมพ์คำขอเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวัน

ก่อนที่จะจับตัวข้อนี้ ผู้เขียนขอให้ข้อสังเกตในการต่อสู้คดีของธนาคารในกรณีที่ถูกฟ้อง โดยอ้างเหตุผลลายมือชื่อผู้สั่งจ่ายปลอมไว้ก็คือว่า ธนาคารจะต้องยกข้อต่อสู้ไว้ควรวาง แม้จะเป็นลายมือชื่อปลอมก็ตาม ลูกคำก็ถูกคัดบทมิให้ยกข้อลายมือชื่อปลอมขึ้นอ้าง เพราะหากธนาคารไม่ได้ยกข้อต่อสู้ดังกล่าวนี้ไว้แต่เดิมแล้ว ศาลจะไม่ยอมให้ธนาคารนำสืบถึงประเด็นข้อนี้ ดังปรากฏตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๖๓๘/๒๔๘๒ (ระหว่าง นายปกเกล้า สิริลักษณ์ โจทก์ บริษัท ธนาคารมณฑล จำกัด ที่ ๑ พระยาบูรณศิริพงษ์ ที่ ๒ พันเอกชวง เขวงศักดิ์สงคราม ที่ ๓ จำเลย)

ข้อเท็จจริงในคดีนี้เป็นเรื่องที่โจทก์ฟ้องว่า ธนาคารจำเลยไม่ยอมจ่ายเงินตามเช็คของโจทก์ที่นำเข้าไปเบิกถึง ๒ ครั้ง คือในวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๐ และในวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๐ อีกครั้งหนึ่ง ฝ่ายจำเลยต่อสู้ในคำให้การว่า เงินของโจทก์มิใช่พอจ่ายตามเช็ค เพราะในระหว่างระยะเวลาดังกล่าว คือในวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๐ ได้มีผู้นำเช็คของโจทก์อีกฉบับหนึ่ง เลขที่ ๒๗๗๒๕๐ มาเบิกเงินจำนวนเดียวกันและธนาคารจำเลยได้จ่ายเงินไปแล้ว จึงเป็นอันว่าไม่มีเงินในบัญชีของโจทก์พอที่จะจ่ายเงินตามเช็คฉบับที่โจทก์นำมาฟ้อง แต่โจทก์กล่าวว่าเช็คเลขที่ ๒๗๗๒๕๐ ที่ธนาคารจำเลยจ่ายไปแล้ว เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๐ นั้น เป็นเช็คที่มีลายมือชื่อและตราที่ประทับปลอม

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า จำเลยมิได้ต่อสู้ในข้อเท็จจริงที่จะแสดงให้เห็นว่า ถ้าหากเป็นเช็คที่มีลายมือชื่อโจทก์ปลอมแล้ว จำเลยยังคงมีสิทธิที่จะหักเงินจำนวนนั้นจากบัญชีของโจทก์ได้ ภายเหตุใดบ้าง เมื่อข้อเท็จจริงทั้งว่าลายมือชื่อของโจทก์ และตราที่ประทับทั้งสองอย่างในเช็คเลขที่ ๒๗๗๒๕๐ ปลอมแล้ว ข้อวินิจฉัยในปัญหากฎหมายมีต่อไปว่า การจ่ายเงินของธนาคารจำเลยไปตามเช็คเช่นนั้น เป็นการชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ หรือข้อหนึ่ง ธนาคารจำเลยมีสิทธิหักเงินที่จ่ายไปนั้นจากบัญชีของโจทก์ได้หรือไม่ ศาลฎีกาเห็นว่า เช็คที่มีลายมือชื่อปลอมนั้น มาตรา ๑๐๐๘ บัญญัติว่า ภายในบังคับบัญญัติทั้งหลายในประมวลกฎหมายนี้ เมื่อใดลายมือชื่อในตั๋วเงินเป็นลายมือชื่อปลอมก็ คือ เป็นลายมือชื่อลงไว้โดยบุคคลซึ่งอ้างเอา

เป็นเจ้าของลายมือชื่อนั้นมิไ้ยอมอำนาจให้ลงกีด ท่านว่าลายมือชื่อปลอม หรือลงปราศจากอำนาจเช่นนั้น เป็นอันใช้ไม่ได้เลย ใครจะอ้างอิงอาศัยแสวงสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อปิดหน่วงตัวเงินไว้ก็ดี เพื่อทำให้ตัวนั้นหลุดพ้นก็ดี หรือเพื่อบังคับการใช้เงินเอาแก่คู่สัญญาแห่งตัวนั้น คนใดคนหนึ่งก็ดี ท่านว่าไม้อาจจะทำได้เป็นอันขาด เว้นแต่คู่สัญญาฝ่ายซึ่งจะพึงถูกปิดหน่วง หรือถูกบังคับใช้เงินนั้น จะอยู่ในฐานะเป็นผู้คงัดคัมพมิไ้ยกขอลายมือชื่อปลอม หรือขอลงลายมือชื่อปราศจากอำนาจนั้นขึ้นเป็นข้อต่อสู้ ฯลฯ ศาลฎีกาเห็นว่า เมื่อลายมือชื่อผู้ส่งจ่ายในเช็คเป็นลายมือชื่อปลอมลายมือชื่อนั้นก็เป็นอันใช้ไม่ได้ ธนาคารจำเลยจะอาศัยสิทธิทำให้เช็คนั้นเป็นอันหลุดพ้นด้วยการจ่ายเงิน หรือนัยหนึ่ง ธนาคารจะใช้สิทธิหักเงินที่จ่ายจากบัญชีของผู้ส่งจ่ายยอมไม่อาจจะทำได้ เว้นแต่ผู้ส่งจ่ายนั้นจะอยู่ในฐานะเป็นผู้คงัดคัมพมิไ้ยกขอลายมือชื่อปลอมนั้น เป็นข้อต่อสู้ในเรื่องนี้ โททกล่าวมาข้างตนแล้วว่า คดีไม่มีประเด็นเลยไปถึงว่าโจทก์ซึ่งเป็นผู้ส่งจ่ายจะอยู่ในฐานะเป็นผู้คงัดคัมพมิไ้ยกกล่าวแล้วหรือไม่ และทั้งคดีไม่มีประเด็นว่าโจทก์ใช้สิทธิของตนโดยไม่สุจริตแก่ประการใด เพราะฉะนั้น การที่ธนาคารจ่ายเงินไปตามเช็คที่มีลายมือชื่อปลอม ธนาคารจำเลยย่อมเป็นผู้รับผิดชอบ และจะหักเงินนั้นจากบัญชีของโจทก์หาได้ไม่ ฯลฯ (ป. บัณฑิตพงศ์ - ทรงนิตกรณ - ศิลปสิทธิวิวินิจฉัย)

กล่าวโดยสรุป ผลที่เกี่ยวกับผู้ที่ถูกปลอมลายมือชื่อในตัวเงินบุคคลผู้ถูกปลอมมีต้องรับผิดชอบเพื่อความแห่งตัวเงินนั้น (มาตรา ๕๐๐ วรรค ๑) เว้นแต่ผู้ถูกปลอมลายมือชื่ออยู่ในฐานะต้องถูกัดคัมพมิไ้ยกขอลายมือชื่อปลอมขึ้นเป็นข้อต่อสู้ได้

(๒) สิทธิของบุคคลที่ถูกปลอมลายมือชื่อการ สลักหลัง

เนื่องจากความในคัมพมาตรา ๑๐๐๔ วรรค ๑ วางหลักไว้ว่า

"...ท่านว่าลายมือชื่อปลอมหรือลงปราศจากอำนาจเช่นนั้น เป็นอันใช้ไม่ได้เลย ใครจะอ้างอิงอาศัยแสวงสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อปิดหน่วงตัวเงินไว้ก็ดี... ท่านว่าไม้อาจจะทำได้เป็นอันขาด... ฯลฯ"

ฉะนั้น ผู้ทรงที่ใดตัวเงินที่มีลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอมโอนตัวนั้นมา เมื่อลายมือชื่อปลอมเป็นอันใช้ไม่ได้ ผลจึงเป็นว่าไม่มีการสลักหลังตัวเงินฉบับนั้น ซึ่ง เรียกว่าเป็นการ

และเมื่อธนาคารผู้จ่ายไ้จ่ายเงินตามเช็คฉบับที่สองให้กับผู้รับเงินแล้ว ธนาคารผู้จ่ายสามารถหักเงินไ้จากบัญชีของผู้สั่งจ่ายครั้งเดียว ๑

สำหรับกรณีตามกฎหมายไทย หากผู้ทรง (ผู้รับเงิน) ถูกปลอมการสลักหลัง และธนาคารผู้จ่ายจ่ายเงินตามเช็คที่มีการสลักหลังปลอมไปแล้ว ผู้รับเงินจะเรียกร้องเงินตามเช็คจากธนาคารผู้จ่ายไ้หรือไม่ จะได้พิจารณาต่อไปในบทที่ ๕ เรื่องการใช้เงินตามตั๋วเงินที่มีลายมือชื่อปลอมของธนาคารต่อไป และเช่นเดียวกันในบทที่ ๕ จะกล่าวถึงผลของกรณีที่ถูกเจ้าของบัญชีผู้ถูกปลอมลายมือชื่อถูกธนาคารผู้จ่ายหักเงินออกจากบัญชีของตนด้วย

๔.๔.๓ ผลของตั๋วเงินที่มีลายมือชื่อปลอมที่เกี่ยวกับผู้ทรงตั๋วเงินภายหลังลายมือชื่อ

ปลอม

(๑) ผู้ทรงจะอ้างอิงอาศัยข้อลายมือชื่อปลอมแสวงสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อยึดหน่วงตั๋วเงินไม่ไ้

ป.พ.พ.มาตรา ๑๐๐๘ วรรค ๑ มีข้อความตอนหนึ่งว่า "ท่านว่าลายมือชื่อปลอมหรือลงปราศจากอำนาจเช่นนั้น เป็นอันใช้ไม่ไ้เลย ใครจะอ้างอิงอาศัยแสวงสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อยึดหน่วงตั๋วเงินไว้ก็ไ้ ท่านว่าไม่อาจจะทำได้เป็นอันขาด" ซึ่งหมายความว่าผู้ทรงที่ไ้ตั๋วเงินซึ่งมีลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอมโอนตั๋วเงินนั้นมา เมื่อลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอมเป็นอันใช้ไม่ไ้ถือเสมือนหนึ่งว่าก็คล้ายมือชื่อที่ปลอมออกไป เช่นนี้ ลายมือชื่อที่สลักหลังตั๋วเงินก็ขาดสายไป ผู้ทรงผู้นั้นจึงไม่สามารถพิสูจน์สิทธิในการ เป็นผู้ทรงในฐานะเป็นผู้รับสลักหลังด้วยการสลักหลังไม่ขาดสายไ้อีก จึงไม่มีสิทธิยึดหน่วงตั๋วเงินไว้ เมื่อเจ้าของที่แท้จริงเรียกไ้คืน ผู้นั้นก็ต้องส่งตั๋วเงินคืนไ้ไป แม้ในการรับโอนสลักหลังตั๋วเงินตนจะไ้กระทำการด้วยความสุจริตปราศจากความประมาท เลินเลอกก็ตาม แต่ถ้าเจ้าของตั๋วเงินอันแท้จริงอยู่ใน

^๑ Ibid., p. 326.

ฐานะเป็นผู้ของคดีบทมิโทษขายมือชื่อปลอมขึ้นเป็นข้อต่อสู้แล้ว ผู้ทรงบังคับการก็มีสิทธิ
ปิดทวงตัวเงินไว้ได้ เรื่องผลที่เกี่ยวกับผู้ทรงทวงตัวเงินนี้ ผู้เขียนได้อธิบายมาแล้วใน
เรื่อง สิทธิของบุคคลที่ถูกปลอมการสลักหลัง จึงจะไม่ขอกล่าวซ้ำอีก

(๒) ผู้ทรงจะอ้างอิงอาศัยลายมือชื่อปลอมแสวงสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อ
บังคับการชำระเงินเอาแก่คู่สัญญาในตัวเงินไม่ได้

เนื่องจากลายมือชื่อปลอมใช้ไม่ได้เสียแล้ว ป.พ.พ. มาตรา ๑๐๐๘ วรรค ๑
จึงบัญญัติเป็นผลว่าผู้ทรงที่ไต่ตัวเงินที่มีลายมือชื่อปลอม จะอ้างอิงอาศัยลายมือชื่อปลอม
แสวงสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อบังคับการชำระเงินเอาแก่คู่สัญญาในตัวเงินไม่ได้ กล่าวอีก
นัยหนึ่งก็คือ ข้อความตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๐๐๘ วรรค ๑ ตอนที่ว่า

"ลายมือชื่อปลอมนั้นเป็นอันใช้ไม่ได้เลย ใครจะอ้างอิงอาศัยแสวงสิทธิอย่างใด
อย่างหนึ่ง เพื่อบังคับการชำระเงินเอาแก่คู่สัญญาแห่งตัวนั้นคนใดคนหนึ่ง ท่านว่าไม่อาจทำได้
เป็นอันขาด" บทบัญญัตินี้เป็นข้อความจำกัดสิทธิของผู้ทรงที่จะบังคับให้ผู้ที่ลงลายมือชื่อไว้
ก่อนลายมือชื่อปลอมให้ชำระเงินตามตัวเงินให้แก่ตนไม่ได้

ตัวอย่างที่ ๑

ตัวแลกเงินฉบับหนึ่งมีข้อความให้จ่ายเงินตามคำสั่งของ ก. คนร้ายลักเอาตัว
แลกเงินนั้นไป แล้วปลอมชื่อ ก. สลักหลังโอนตัวแลกเงินฉบับนั้นไปยัง ข. ข. สลักหลัง
ตัวต่อไปให้ ค. ซึ่งรับโอนไว้โดยสุจริต เช่นนี้ ค. จะฟ้อง ก. หรือคู่สัญญาก่อน ก. ไม่ได้
เหตุที่ ค. ฟ้อง ก. ไม่ได้ก็เพราะ ก. ไม่ได้เป็นผู้สลักหลัง ลายมือชื่อของ ก. ที่ปรากฏในตัว
แลกเงินเป็นลายมือชื่อปลอมและที่ ค. ฟ้องคู่สัญญาก่อน ก. ไม่ได้ ก็เพราะในการที่
ก. จะฟ้องคู่สัญญาก่อน ก. นั้น ตามกฎหมาย ค. จะต้องอ้างสิทธิของ ก. แต่โดยเหตุที่
ลายมือชื่อ ก. เป็นลายมือชื่อปลอม ค. จึงอ้างสิทธิจากลายมือชื่อปลอมเพื่อฟ้องคู่สัญญาก่อน
ก. ไม่ได้

ตัวอย่างที่ ๒

นายเอกออกเช็คระบุชื่อ สังฆาคารให้จ่ายเงิน ๕,๐๐๐ บาท แก่โท โททำเช็คฉบับนี้หายไป นายตรีเก็บได้เอาไปสลักหลังโดยปลอมชื่อว่า เป็นนายโท โอนให้แก่นายจัตวา ซึ่งรับโอนไว้โดยสุจริต ต่อมาปรากฏว่า เช็คฉบับนี้ นายจัตวานำไปขึ้นเงินไม่ได้ ดังนั้นนายจัตวาไม่มีสิทธิฟ้อง เรียกเงินตามเช็ค เพราะการที่นายโท ผู้ทรงตัวเงินทำเช็คหาย นายตรีเก็บได้เอาไปสลักหลังโอนให้นายจัตวาโดยปลอมชื่อว่า เป็นนายโทนั้น ถึงแม้ว่านายจัตวาจะรับโอนไว้โดยสุจริตก็ตาม ลายมือชื่อปลอมเป็นอันใช้ไม่ได้เลย ใครจะอ้างอิงอาศัยแสวงสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อยึดหน่วงตัว เงินไว้ก็ดี หรือ เพื่อบังคับกรำใช้เงิน เอาแก่คู่สัญญาแห่ง เช็คนั้น คนใดคนหนึ่งก็ดี ย่อมไม่อาจทำได้ เว้นแต่ นายเอกซึ่งถูกบังคับให้ใช้เงินนั้นจะ เป็นผู้ต้องคดีบท มีให้ยกข้อลายมือชื่อปลอมนี้ขึ้นเป็นข้อต่อสู้เท่านั้น (ป.พ.พ. มาตรา ๑๐๐๘)^๑

(๓) สิทธิของผู้ที่ไต่ตัว เงินที่มีลายมือชื่อปลอมไว้ในความครอบครอง

เมื่อกฎหมายตัว เงินบังคับไว้ว่า ผู้ที่อ้างอิงอาศัยข้อลายมือชื่อปลอมแสวงสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดเอาแก่คู่สัญญาในตัว เงินไม่ได้แล้ว จึงมีใญ่หาขึ้นมาว่า ผู้ที่ไต่ตัว เงิน ภายหลังลายมือชื่อปลอมจะมีสิทธิอะไรต่อตัว เงินที่เขาได้รับมาบ้าง หรือว่าจะให้มาปเคราะห์ จากข้อลายมือชื่อปลอมตกแก่บุคคลผู้สุจริตที่ไต่ตัว เงินมาไว้ในความครอบครอง โดยไม่ทราบถึงข้อลายมือชื่อปลอมนี้เลย

ปัญหานี้ เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติของกฎหมายลักษณะตัว เงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว จะเห็นได้ว่า กฎหมายลักษณะตัว เงินได้ให้ความคุ้มครองแก่บุคคลผู้สุจริต ซึ่งไม่รู้ถึงการปลอมลายมือชื่อในตัว เงินนี้ เป็นการกระทำของบุคคลอื่นดังนี้

^๑ ข้อสอบวิชากฎหมายตัว เงินของสำนักอบรมศึกษากฎหมาย สมัยที่ ๑๗ ปีการศึกษา

ก. ผู้ทรงมีสิทธิเรียกร้องเงินตามตั๋วเงินจากผู้ปลอมลายมือชื่อได้โดยตรง ทั้งนี้เพราะผู้ปลอมลายมือชื่อนั้น เป็นผู้ลงลายมือชื่อของคนลงไปในตัวเงิน แม้ชื่อที่ลงนั้น จะไม่ใช่ชื่อของคนที่ตาม ผู้ปลอมก็ยังคงต้องรับผิดชอบตามเนื้อความแห่งตั๋วเงินนั้น ทั้งนี้เป็น หลักความรับผิดของผู้ลงลายมือชื่อในตัวเงินโดยทั่วไป (ป.พ.พ. มาตรา ๕๐๐ พ.ร.บ. ตั๋วแลกเงิน ค.ศ. ๑๘๘๒ มาตรา ๒๓ และ Uniform Commercial Code มาตรา ๓-๔๐๑) แต่ผู้ทรงมีสิทธิของผู้ลงลายมือชื่อปลอมต้องได้รับตัวเงินนั้นมาโดยสุจริต ถ้าผู้ ทรงรูดอยู่แล้วว่าลายมือชื่อนั้นเป็นลายมือชื่อปลอมก็ไม้อาจเรียกชดเชยเงินคืนจากผู้ที่ยังชื่อ ปลอมในตัวเงินได้ (Uniform Commercial Code มาตรา ๓-๔๐๔)

ข. ผู้ทรงมีสิทธิฟ้องเรียกเงินตามตั๋วเงินจากคู่สัญญาภายหลังที่มีการปลอม ลายมือชื่อได้

ที่ผู้เขียนให้หลักไว้เช่นนี้ อาจจะทำให้เกิดความสงสัยว่าหลักดังกล่าวนี้จะไม่ไปขัด กับหัวข้อที่ว่า ผู้ทรงจะอ้างอิงอาศัยแสงสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อบังคับการใช้เงิน เอาตกคู่สัญญาในตัวเงินไม่ไคหรือไม

คำตอบก็คือ ไม่ใช่ ค่ายเหตุผลดังนี้

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๖ บัญญัติว่า

"การที่ลายมือชื่ออันหนึ่งอันใดในตัวเงินเป็นลายมือชื่อปลอม ย่อมไม่กระทบ กระทั่งถึงความสมบูรณ์แห่งลายมือชื่ออื่น ๆ ในตัวเงินนั้น"

ความตามบทบัญญัติในมาตรา ๑๐๐๖ ข้างต้น เมื่ออ่านประกอบกับมาตรา ๑๐๐๔ แล้วจะเห็นได้ว่า ลายมือชื่อปลอมเท่านั้นที่เสียไปหรือใช้ไม่ได้ ส่วนลายมือชื่อ อื่น ๆ ที่เจ้าของลายมือชื่ออื่นแท้จริงลงไว้หาพลอยเสียไปค้วยไม่

ค. เมื่อลายมือชื่อที่สมบูรณ์อันอื่น ๆ ไม่เสียไปแล้ว ความรับผิดเพราะการ ลงลายมือชื่อของคู่สัญญาอื่น ๆ ก็ยังคงเหมือนเดิม กล่าวคือใครลงลายมือชื่อไว้ในฐานะ ใดก็ต้องรับผิดชอบตามนั้น เช่นลงชื่อ เป็นผู้สลักหลังก็ต้องรับผิดชอบตามมาตรา ๕๐๐ ประกอบกับ มาตรา ๕๑๔ ค้วย เป็นต้น

ง. การที่ผู้ทรงจะฟ้องเรียกร้องเงินตามตัวเงินจากคู่สัญญาที่ลงลายมือชื่อ ภายหลังลายมือชื่อปลอมจึงไม่ใช่เป็นการฟ้องร้องโดยอ้างอิงอาศัยแสวงสิทธิจากลายมือชื่อปลอมหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ผู้ทรงไม่ได้อ้างผ่านลายมือชื่อปลอมอันต้องห้ามตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๐๐๔

ฉะนั้น กรณีที่ตัวเงินมีลายมือชื่อผู้ส่งจ่ายปลอม แล้วตัวนั้นได้มีการสลักหลัง ก็นับต่อไป ผู้ที่สลักหลังภายหลังที่มีการปลอม เช่นนี้จะต้องรับผิดชอบตามตัวเงินในฐานะเป็นผู้ สลักหลังต่อผู้ทรงที่ได้ตัวเงินฉบับนั้นไว้ในความครอบครองควย ผู้สลักหลังจะเถียงว่า เมื่อลายมือชื่อผู้ส่งจ่าย เป็นลายมือชื่อปลอมแล้วตัวเงินนั้นก็เป็นอย่างอื่นไม่ได้ ขอเถียงเช่นนั้น รับฟังไม่ขึ้น เพราะตัวเงินตามกนิหมายต้องการ เพียงแต่ให้มีรายการต่าง ๆ ครบตามที่ บัญญัติไว้ในมาตรา ๕๐๕ สำหรับตัวแลกเงิน มาตรา ๕๔๓ สำหรับตัวสัญญาใช้เงินและ มาตรา ๕๔๔ สำหรับเช็คนั้น กฎหมายไม่ได้ประสงค์เลยไปถึงว่ารายการเหล่านั้นจะ ต้องเป็รายการอันถูกต้องแท้จริงไป เพราะฉะนั้น เมื่อตัวแลกเงินปรากฏว่ามีลายมือชื่อ ผู้ส่งจ่ายแล้ว แม้ลายมือชื่อนั้นจะเป็นลายมือชื่อปลอม ก็หาทำให้ตัวนั้นเสียไปควยไม่ (มาตรา ๑๐๐๖) และเมื่อตัวเงินนั้นได้มีการสลักหลังกันต่อไป การสลักหลังก็เท่ากับ ผู้สลักหลังเป็นอันสัญญาว่าตัวนั้นจะมีผู้ใช้เงิน มิฉะนั้นตนจะเป็นผู้ใช้ให้ (มาตรา ๕๐๐ ประกอบมาตรา ๕๑๔)

ตัวอย่างที่ ๑

ตัวแลกเงินฉบับหนึ่งมีชื่อแดงเป็นผู้ส่งจ่ายเอาเงินจากตนเองให้แก่ ก. หรือตามคำสั่ง ความจริง ก. เป็นผู้ปลอมลายมือชื่อนายแดง หรือนัยหนึ่งปลอมตัวนั้น ขึ้นทั้งฉบับ ก. สลักหลังตัวให้แก่ ข. ข. สลักหลังต่อให้ ค. ในการที่ ก. และ ข. สลักหลังต่อกันนั้นก็เท่ากับ ก. และ ข. สัญญาว่าตัวแลกเงินนั้นจะมีผู้จ่ายเงินเมื่อถึงกำหนด ถ้ามิฉะนั้นตนจะเป็นผู้ใช้ (ป.พ.พ. มาตรา ๕๑๔) ทั้งนี้เมื่อ ค. นำตัวไปขึ้นเงินจาก แดงไม่ได้ เพราะนายแดงถูกปลอมชื่อ ค. ก็ย่อมมีสิทธิที่จะไต่เบี่ยเอาจาก ก. และ ข. ได้ สำหรับ ข. ถ้าได้ใช้เงินไปแล้ว ก็ย่อมมีสิทธิที่จะไต่เบี่ยเอาจาก ก. อีกต่อหนึ่ง

แต่ถ้าในกรณีตามตัวอย่างข้างต้น ถ้าลายมือชื่อของแดงผู้สั่งจ่ายไม่ปลอม แดง โอนตัวเงินให้ ก. ก. โอนต่อไปให้ ข. ข. ทำตัวเงินให้หาย ค่าเก็บได้ สิ้นหลังโอนคือ ให้ ก. โขยลงลายมือชื่อเป็น ข. เช่นนี้ ค. จะฟ้องไล่เบี้ยจากแดง ก. และ ข. ไม่ได้ เพราะการฟ้องไล่เบี้ยอ้างอิงอาศัยแสวงสิทธิจากลายมือชื่อของ ข. ที่ปลอมไม่ได้ คงฟ้องเรียกได้จากคำที่เป็นผู้ลงลายมือชื่อปลอม เท่านั้น

ตัวอย่างที่ ๒

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๑๘/๒๕๒๒ (ระหว่างนายสุนทร โภคาชัยวัฒน์ โจทก์
นายวิเชียร ชาวอมภพกับพวก จำเลย)

คดีนี้ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์พิพากษาให้จำเลยที่ ๒ ใช้เงินตามเช็ค จำนวน ๖๕,๐๐๐ บาท กับดอกเบี้ยแก่โจทก์

จำเลยที่ ๒ ฎีกา

ศาลฎีกาวินิจฉัยข้อกฎหมายว่า

"คดีนี้มีปัญหาสู่ศาลฎีกา เฉพาะจำเลยที่ ๒ ว่า จะต้องรับผิดชอบใช้เงินโจทก์ตามฟ้องหรือไม่ คดีนี้โจทก์ฟ้องขอมังคัมจำเลยที่ ๒ ให้รับผิดชอบในฐานะผู้สลักหลังเช็คพิพาท เมื่อจำเลยที่ ๒ ปฏิเสธข้ออ้างของโจทก์ถึงกล่าว ปัญหาแรกที่ต้องวินิจฉัยมีว่า จำเลยที่ ๒ เป็นผู้สลักหลังเช็คพิพาทนั้นหรือไม่ ในข้อนี้โจทก์มีนายสุรกิจ เป็นพยานเบิกความว่า ได้รับเช็คพิพาทจากจำเลยที่ ๒ เพื่อชำระหนี้เงินยืม และจำเลยที่ ๒ ว่า เป็นเช็คของจำเลยที่ ๑ เป็นผู้สั่งจ่าย ก่อนจะรับมอบจำเลยที่ ๒ ได้เขียนข้อความสลักหลังเช็คคดีให้พยาน และจำเลยที่ ๒ ได้ลงลายมือชื่อสลักหลังเช็คให้ไว้ ตามคำเบิกความของพยานโจทก์ถึงกล่าว เมื่อไต่พิจารณาเช็คฉบับพิพาทตามเอกสาร หมายเลข ๑ แล้ว คำหน้าของเช็คปรากฏข้อความว่า "จ่ายนายประพัทธ์กร ปรีชะนิค หรือผู้ถือ" ส่วนด้านหลังมีข้อความว่า "จ่ายให้นายสุรกิจ วชิรชาราทากร" ไต่ข้อความถึงกล่าวมีลายมือชื่อ "ประพัทธ์กร ปรีชะนิค" ลงนามกำกับ ซึ่งเป็นชื่อและนามสกุลของจำเลยที่ ๒ แสดงถึงการสลักหลังเช็คนั้น อันเป็น

ข้อสนับสนุนคำเบิกความของพยานโจทก์ดังกล่าว จำเลยที่ ๒ เองก็รับว่ารู้จักชอมพอ เป็น
 เพื่อนกับนายสุรกีจมาแต่เด็ก ๆ ไม่มีเหตุสงสัยในพฤติการณ์ว่าจะสอไป ในทางไม่สุจริตต่อ
 จำเลยที่ ๒ อย่างใด จึงมีน้ำหนักรับฟัง เชื่อได้ว่า จำเลยที่ ๒ เป็นผู้สละหลัง เช็กพิพาท
 มอบให้ไว้ถึงพยานโจทก์อ้าง ข้ออ้างของจำเลยที่ ๒ ที่ว่าใครมอบ เช็กเปล่า ๆ ไม่มีข้อความ
 ใด ๆ และลายมือชื่อจำเลยที่ ๒ เป็นลายมือชื่อปลอม อีกทั้งเป็นการสมคบกันฉ้อฉลนั้น เห็นว่า
 เป็นเพียงสำฟังกข้ออ้างของจำเลยลอย ๆ ไม่สมเหตุผลดังที่ศาลล่างทั้งสองได้ยกขึ้นวินิจฉัย
 ไว้แล้ว ไม่มีน้ำหนักหักล้างพยานโจทก์ได้ ข้อเท็จจริงฟังได้ว่า จำเลยที่ ๒ ไล่สละหลัง
 เช็กพิพาทอันเป็น เช็กที่สั่งให้ใช้เงินแก่ผู้ถือค้าย มอบให้นายสุรกี เพื่อชำระหนี้ แล้วนายสุรกี
 จิวชิราภากร นำเช็คนั้นไปแลกเงินสดจากโจทก์ โจทก์จึงเป็นผู้ทรงโดยชอบ เมื่อเช็ก
 นำไปขอรับเงินไม่ได้ จำเลยที่ ๒ ในฐานะผู้สละหลัง เช็กซึ่งสั่งให้ใช้เงินแก่ผู้ถือ จึงต้อง
 รับผิดชอบใช้เงินนั้นให้แก่โจทก์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๕๐๐, ๕๑๔, ๕๒๑,
 ๕๔๐ และ ๕๔๕ ที่จำเลยที่ ๒ ฎีกาว่า เมื่อจำเลยที่ ๑ ไม่ต้องรับผิดชอบคำวินิจฉัยของ
 ศาลชั้นต้น เพราะฟังไม่ได้ว่าจำเลยที่ ๑ เป็นผู้สั่งจ่าย จึงไม่มีมูลหนี้ที่จำเลยที่ ๒ จะต้อง
 รับผิดชอบ เห็นว่าแม้จำเลยที่ ๑ จะไม่ต้องรับผิดชอบใช้เงินตามเช็กเพราะมิใช่ เป็นผู้ลงลายมือ
 ชื่อสั่งจ่าย เช็กก็ตาม แต่เมื่อฟังได้ว่าจำเลยที่ ๒ เป็นผู้สละหลัง เช็กพิพาท ซึ่งมีผู้ลงลายมือ
 ชื่อ เป็นผู้สั่งจ่ายไว้ถึงกล่าวแล้ว จำเลยที่ ๒ ก็ต้องรับผิดชอบเพื่อความที่ระบุไว้ในเช็กพิพาท
 นั้น หากใช้ไม่มีมูลหนี้ดังจำเลยอ้างไม่"

พิพากษายืน

(คดีที่ ๒๑๑ - มรค. วัลลภ ๕๑๑ - ๕๑๒ มีงฎีกา)

ท่านศาสตราจารย์ จิตติ คิงศกทียไค่นายเหตุท้ายคำพิพากษามีฎีกาดังกล่าวนี้ว่า

"ลายมือชื่อผู้สั่งจ่ายปลอมไม่กระทบลายมือชื่ออื่นตามมาตรา ๑๐๐๒ เช็กจึงยังคง เป็น

เช็ก ลายมือชื่ออื่นก็ยังมีสมบูรณ์ จำเลยที่ ๒ สละหลัง เช็กผู้ถือจึงรับผิดชอบในฐานะอาวัล
 ผู้สั่งจ่ายตามมาตรา ๕๒๑, ๕๔๕ ความรับผิดชอบของผู้รับอาวัลตามมาตรา ๕๔๐ วรรค ๒ นั้น
 ถึงแม้ความรับผิดชอบของผู้ตั้งตนรับอาวัลได้ เพราะเหตุใด ๆ นอกจากทำผิดแบบระเียบ
 ผู้รับอาวัลก็ยังคงรับผิดชอบ ฉะนั้น แม้ลายมือชื่อจำเลยที่ ๑ ปลอมก็ไม่มีผล เพราะ

จำเลยที่ ๑ ไม่ใช่ผู้กระทำความผิดแบบระ เบียบอย่างใด จำเลยที่ ๒ ซึ่งลงลายมือชื่อภายหลัง ลายมือชื่อปลอม จึงต้องตัดบทปีให้ยกข้อลายมือชื่อปลอมขึ้นอ้างตามมาตรา ๑๐๐๘ และไม่พ้น ความรับผิดชอบอีกทั้ง เป็นผู้ทรง"

ตัวอย่างที่ ๓ (กรณีลายมือชื่อผู้รับรองตัวแลกเงินปลอม)

กรณีลายมือชื่อผู้รับรองในตัวแลกเงินปลอม ผู้ทรงฟ้อง คู่สัญญาคนนั้นได้รับผิด โทหรือไม

ปัญหานี้เห็นว่า ผู้ทรงฟ้องผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลังได้ทุกคน ไม่เรียกว่า เป็นการ ฟ้องผ่านลายมือชื่อปลอม เพราะแม้ไม่มีผู้รับรอง ผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลังก็ต้องรับผิดชอบแล้ว

ตัวอย่างที่ ๔

ก. รับรองตัวแลกเงินซึ่งมีชื่อ ข. สั่งจ่าย ค. ผู้รับเงินสลักหลังให้ ง. ปรากฏ ว่าลายมือชื่อ ข.ปลอม ก.จะปฏิเสธไม่ได้ เพราะกฎหมายปิดปากผู้รับรองมิให้เถียงว่า ผู้สั่งจ่ายไม่มีตัวหรือลายมือชื่อผู้สั่งจ่ายปลอม แต่ไม่มีปิดปาก ก.ที่จะเถียงว่าลายมือชื่อ ค.ผู้สลักหลังปลอม (Jacobs, Bill of Exchange of 4 P 103) ทั้งนี้เพราะ ผู้รับรองมีหน้าที่พิจารณาลายมือชื่อผู้สั่งจ่ายก่อนว่า เป็นลายมือชื่อที่แท้จริง อันตนควรรับรอง หรือไม่ และเป็นธรรมดาที่ก่อนรับรองผู้จ่ายจะต้องพิจารณาก่อนว่าตนมีกรณีหรือข้อผูกพัน อันใดกับผู้สั่งจ่ายที่ควรจะปฏิบัติตามคำสั่งให้จ่ายเงินหรือไม่ เหตุไฉนผู้จ่ายรับรองแล้ว จะเถียงว่าลายมือชื่อผู้สั่งจ่ายปลอมไม่ได้"

ข้อสัง เกต เกี่ยวกับ เรื่องสิทธิของผู้ทรงที่มีต่อคู่สัญญาภายหลังตัว เงินที่ลายมือชื่อ ปลอมก็คือ เมื่อผู้ทรงภายหลังการปลอมต้องคืนตัวให้แก่เจ้าของอันแท้จริงแล้ว ผู้ทรงจะ อาศัยตัว เงินฉบับใด เป็นเครื่องมือที่จะบังคับตามสิทธิของตน

จิตติ กิ่งศรัทธัย, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่า ความนับถือ
เดินสะพัดและตัวเงิน, หน้า ๑๕๖.

เรื่องนี้ไม่ใช่ เป็นข้อยุ่งยาก เมื่อผู้ทรงภายหลังลายมือชื่อปลอมต้องการบังคับตามสิทธิของตนตามตัว เงินที่มีลายมือชื่อปลอม แต่ตัวปลอมหลุดจากมือคน ไปอยู่กับมือของ เจ้าของกับแท้จริงแล้ว เช่นนี้ ผู้ทรงก็ขอให้ศาลมีคำสั่ง เรียกตัว เงินจาก เจ้าของอันแท้จริงมา เป็น เครื่องมือในการบังคับตามสิทธิของตนได้ หากว่า เมื่อตัว เงินตกไปอยู่กับเจ้าของที่แท้จริงแล้ว ผู้ทรงที่ไต่ตัว เงินที่มีการสลักหลังปลอมจะไม่มีทางค่า เป็นการ เพื่อบังคับตามสิทธิของตน ตามกฎหมายตัว เงินได้

๔.๔.๔ ผลของตัว เงินที่มีลายมือชื่อปลอมที่ เกี่ยวกับคู่สัญญาอื่น ๆ ในตัว เงินที่มีลายมือชื่อปลอม

(๑) คู่สัญญาจะอ้างอิงอาศัยลายมือชื่อปลอมแสวงสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อทำให้ตัว เงินหลุดพ้นนั้นไม่ได้

ข้อความตอนหนึ่งของมาตรา ๑๐๐๘ วรรค ๑ ที่กล่าวว่า

"ท่านว่าลายมือชื่อปลอม หรือลงโดยปราศจากอำนาจ เจานั้น เป็นอันใช้ไม่ได้โดยใครจะอ้างอิงอาศัยแสวงสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อทำให้ตัว นั้นหลุดพ้นก็ ท่านว่าไม่อาจจะทำได้ เป็นอันขาด"

หมายความว่า ถ้าคู่สัญญาคนใด ใช้เงินตามตัว ให้แก่บุคคลที่ได้สิทธิมาจากลายมือชื่อปลอมคู่สัญญาคนนั้น จะอ้าง เอาการ ใช้เงินดังกล่าวที่อ้าง เพื่อ เป็นเหตุให้ตนหลุดพ้นจากความรับผิดชอบตัว เงินไม่ได้

ตัวอย่างที่ ๑

คำออกตั๋วแลกเงินสั่งแดงจ่ายเงินให้ เซียว เซียวสลักหลังโอนให้ ก. ก. ทำตั๋วหาย มีผู้ปลอมลายมือชื่อ ก. โอนต่อให้ ข. ข. โอนต่อให้ ค. ถ้า ก. เรียกตัว เงินคืนจาก ค. แม้ ค. จะได้รับโอนตัว เงินมาโดยสุจริต ปราศจากความประมาทเลินเล่อ ค. ก็ไม่มีสิทธิยึดคืนร่างตั๋วแลกเงินนี้ไว้ได้ ค. ต้องคืนตั๋วแลกเงินนี้ให้กับ ก. และหากแดง ผู้จ่ายจ่ายเงินให้กับ ค. ไปแล้ว แแดงจะอ้างว่าคนไต่ชำระหนี้ไปโดยถูกต้องทำให้ตัว เงินสิ้นอายุไปหาได้ไม่

ตัวอย่างที่ ๒

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๓๖๓/๒๕๑๖ (ระหว่างนายพรศักดิ์ พรประสิทธิ์ โจทก์
ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ จำกัด จำเลย)

"ธนาคารซึ่งจ่ายเงินตามเช็คที่มีผู้อื่นปลอมลายมือชื่อโจทก์เจ้าของบัญชี โดย
โจทก์มิได้ประมาทเดินเลอ ธนาคารไม่มีสิทธิหักเงินจากบัญชีของโจทก์ เพราะโจทก์ไม่
ใช้ผู้สั่งจ่าย เช็คนั้นใช้ไม่ได้ตามมาตรา ๑๐๐๘"

ตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๓๖๓/๒๕๑๖ นี้จะเห็นได้ว่าธนาคารผู้จ่ายจะอ้างขอ
ลายมือชื่อผู้สั่งจ่ายปลอมเพื่อให้ตัวเงินหลุดพ้นไปไม่ได้ แต่อย่างไรก็ตามในเรื่องการ
ใช้เงินตามตัวเงินที่มีลายชื่อผู้สลักหลังปลอมผู้ใช้เงินอาจได้รับความคุ้มครองได้ หาก
การเข้าใช้เงินนั้นต้องตาม ป.พ.พ. ๔๔๔ และ ๑๐๐๕ กล่าวคือ

ก. ถ้าผู้ใดใช้เงินตามตัวแลกเงินหรือตัวสัญญาใช้เงินเมื่อตัวนั้นถึงกำหนด
โดยความสุจริต ปราศจากความประมาทเดินเลออย่างร้ายแรง ผู้ใช้เงินนั้นย่อมเป็นอัน
หลุดพ้นจากความรับผิดชอบ แม้การสลักหลังนั้นจะเป็นการสลักหลังปลอมก็ตาม (ป.พ.พ.
มาตรา ๔๔๔)

ข. ถ้าธนาคารได้จ่ายเงินตามเช็คที่ไม่ได้มีการซื้อคร่อมไปโดยความสุจริต
ปราศจากความประมาทเดินเลอ ธนาคารย่อมจะหลุดพ้นจากความรับผิดชอบ แม้ลายมือชื่อ
ในการสลักหลังเช็คนั้นจะเป็นลายมือชื่อปลอมก็ตาม (ป.พ.พ. มาตรา ๑๐๐๕)

รายละเอียดเกี่ยวกับการใช้เงินตามมาตรา ๔๔๔ และ ๑๐๐๕ นี้ ผู้เขียน
จะขอล่าวโดยละเอียดในบทที่ ๕ เรื่องการใช้เงินตามตัวเงินที่มีลายมือชื่อปลอม

(๒) คู่สัญญาในตัวเงินที่มีลายมือชื่อปลอมต้องรับผิดชอบตามเนื้อความแห่งตัวเงินนั้น

ในหัวข้อเรื่องผลของลายมือชื่อปลอมที่เกี่ยวกับผู้ทรงตัวเงินภายหลังลายมือชื่อ
ปลอม ผู้เขียนได้กล่าวถึงสิทธิของผู้ทรงตัวเงินที่มีลายมือชื่อปลอม พร้อมทั้งยกตัวอย่าง
ประกอบ สรุปว่า คู่สัญญาในตัวเงินที่มีลายมือชื่อปลอมจะต้องรับผิดชอบตามเนื้อความแห่ง
ตัวเงินต่อผู้ทรงที่ใดตัวปลอมไว้ในความครอบครอง ก็เพราะการที่ลายมือชื่ออันหนึ่ง

ในตั๋วเงินเป็นลายมือชื่อปลอมไม่มียลกระทบกระทั่งถึงลายมือชื่ออื่น ๆ ในตั๋วเงินนั้น แต่ยังมีคู่สัญญาอีกประเภทหนึ่ง คือคู่สัญญาในตั๋วเงินก่อนที่มีลายมือชื่อปลอม ซึ่งมีปัญหาว่าคู่สัญญาประเภทหลังนี้ จะมีความรับผิดชอบตามตั๋วเงิน หรือไม่ และต้องรับผิดชอบต่อใคร ส่วนคู่สัญญาภายหลังลายมือชื่อปลอม ผู้เขียนกล่าวไว้โดยละเอียดในหัวข้อ ๔๐๔.๓ แล้ว จะไม่ขอกล่าวซ้ำอีก

ปัญหาที่ว่าคู่สัญญาในตั๋วเงินก่อนมีลายมือชื่อปลอม จะมีความรับผิดชอบตามตั๋วเงินหรือไม่ คำตอบก็คือว่ามีตามหลักความรับผิดชอบของกฎหมายตั๋วเงินก็คือบุคคลผู้ลงลายมือชื่อของตนในตั๋วเงินต้องรับผิดชอบต่อความแท้จริงตั๋วเงินนั้น (ป.พ.พ. มาตรา ๕๐๐ The Bills of Exchange Act, 1882 มาตรา ๒๓ และ Uniform Commercial Code มาตรา ๓ - ๕๐๑) ฉะนั้น ถ้าคู่สัญญาลงชื่อในฐานะเป็นผู้สั่งจ่ายหรือเป็นผู้สลักหลัง ก็ต้องรับผิดชอบต่อ ป.พ.พ. มาตรา ๕๑๔ ควบ

ส่วนปัญหาที่ว่า จะต้องรับผิดชอบต่อใครนั้น เห็นว่าผู้ทรงที่ไต่ตั๋วเงินมาครอบครองภายหลังมีลายมือชื่อปลอมไม่มีสิทธิฟ้องเรียกเงินตามตั๋วเงินจากคู่สัญญา ก่อนมีการปลอมลายมือชื่อได้ เพราะเป็นการฟ้องผ่านลายมือชื่อปลอมต้องห้ามตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๐๐๔ เว้นแต่คู่สัญญา เหล่านั้นจะอยู่ในฐานะเป็นผู้ต้องคดีบทมีโทษขอลายมือชื่อปลอมขึ้นเป็นข้อต่อสู้ แต่ผู้ที่คู่สัญญาในตั๋วเงินก่อนมีลายมือชื่อปลอมจะต้องรับผิดชอบก็คือ ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งสามารถพิสูจน์การเป็นผู้ทรงโดยการสลักหลังไม่ขาดสายได้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เจ้าของอันแท้จริงนั่นเอง

ตัวอย่าง

ตั๋วแลกเงินมีชื่อ ก.ช.ค.ง.จ. เป็นผู้สลักหลังตามลำดับลายมือชื่อ ค.ปลอม ผู้ทรงฟ้องเอา กับ ง. และ จ. ไต่ เพราะไม่คงอาศัยสิทธิจากลายมือชื่อ ค.ที่ปลอม แต่จะฟ้อง ก.ช. และผู้สั่งจ่ายไม่ได้ เพราะจะต้องอ้างอิงอาศัยสิทธิจากลายมือชื่อ ค.ที่ปลอมไม่ได้ แม้ ก.ช. และผู้สั่งจ่ายจะไม่คงรับผิดชอบต่อผู้ทรงก็ตาม แต่บุคคลทั้งสามจะต้องรับผิดชอบต่อบุคคลที่ ค.ปลอมชื่อเขา ซึ่งเป็นเจ้าของที่แท้จริงแห่งตั๋วเงินนั้น